

eul_wid: ufu-ab

Μένανδρος ὁ Λαοδικεύς Ῥήτωρ · Menander the Rhetorician of Laodicea

On Demonstratives

Περὶ ἐπιδεικτικῶν

Period: Ὀψιμαρχία Late Antique

Dialect: Κοινή Koine

Domain: Ῥητορική Oratory

Format: Λόγος Oration

- 368 (1t) ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΩΝ Ὁ βασιλικὸς λόγος ἐγκώμιόν ἐστι βασιλέως· οὐκοῦν αὐξήσιν ὁμολογουμένην περιέξει τῶν προσόντων ἀγαθῶν βασιλεῖ, οὐδὲν δὲ ἀμφίβολον καὶ ἀμφισβητούμενον ἐπιδέχεται διὰ τὸ ἄγαν ἔνδοξον τὸ πρόσωπον εἶναι, ἀλλ' ὡς ἐφ' ὁμολογουμένοις ἀγαθοῖς τὴν ἐργασίαν ποιήσῃ. λήψῃ τοίνυν ἐν τούτῳ τὰ προοίμια δηλονότι ἀπὸ τῆς αὐξήσεως, μέγεθος περιτιθεῖς τῇ ὑποθέσει, ὅτι δυσέφικτος, καὶ ὅτι καθῆκας ἑαυτὸν εἰς ἀγῶνα οὐ ῥάδιον κατορθωθῆναι λόγῳ, ἢ τοὺς ἑαυτοῦ λόγους μακαριεῖς, ὅτι καθῆκας εἰς πεῖραν πραγμάτων, μετ' ἀγαθῆς καὶ λαμπρᾶς τῆς τύχης, ἥς εἰ τύχοιεν, μεγίστην ἄρασθαι δυνήσονται δόξαν· ἢ ὅτι ἄτοπόν ἐστι τοσοῦτων ἀγαθῶν παρὰ βασιλέων πειρωμένους μὴ τὸν πρέποντα καὶ ὀφειλόμενον αὐτοῖς ἔρανον ἀποδιδόναι· ἢ ὅτι δύο τὰ μέγιστα τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν εὐσέβεια περὶ τὸ θεῖον καὶ τιμὴ περὶ βασιλέας, ἃ προσήκει καὶ θαυμάζειν καὶ ὑμνεῖν κατὰ δύναμιν. δέχεται δὲ τὰ προοίμια τοῦ λόγου καὶ ἐκ παραδειγμάτων ἀορίστων αὐξήσεις, οἷον ὡς ἂν εἰ λέγοιμεν, ὥσπερ δὲ πελάγους ἀπείρου τοῖς ὀφθαλμοῖς μέτρον οὐκ ἔστι λαβεῖν, οὕτω καὶ βασιλέως εὐφημίαν λόγῳ περιλαβεῖν οὐ ῥάδιον.
- 369 οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοῦτο εὖροις ἂν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης ἐπιδεικτικῆς ὑποθέσεως, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συντόνοις τῶν ἐπιδεικτικῶν. ὥσπερ οὖν τὸ κρεῖττον ὕμνοις καὶ ἀρεταῖς ἱλασκόμεθα, οὕτω καὶ βασιλέα λόγοις. λήψῃ δὲ δευτέρων προοιμίων ἐννοίας, ὅταν αὐξήσεως ἕνεκα παραλαμβάνηται, ἢ ἀπὸ Ὀμήρου τῆς μεγαλοφωνίας, ὅτι ταύτης μόνης ἐδεῖτο ἢ ὑπόθεσις, ἢ ἀπὸ Ὀρφέως τοῦ Καλλιόπης ἢ ἀπὸ τῶν Μουσῶν αὐτῶν, ὅτι μόλις ἂν καὶ αὐταὶ πρὸς ἀξίαν τῆς ὑποθέσεως εἰπεῖν ἠδυνήθησαν, ὅμως δὲ οὐδὲν κωλύει καὶ ἡμᾶς ἐγχειρῆσαι πρὸς δύναμιν. ἢ τρίτῃ δὲ τοῦ προοιμίου ἐννοία (καθόλου δὲ τούτου μέμνησο τοῦ παραγγέλματος) προκαταρκτικὴ γενέσθω τῶν κεφαλαίων, οἷον ὡς διαποροῦντος τοῦ λέγοντος ὅθεν χρὴ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐγκωμίων ποιήσασθαι. Μετὰ τὰ προοίμια ἐπὶ τὴν πατρίδα ἤξεις. ἐνταῦθα δὲ διασκέψῃ κατὰ σαυτόν, πότερον ἔνδοξός ἐστιν ἢ οὐ [καὶ πότερον πατρίδος περιβλέπτου καὶ λαμπρᾶς ἢ οὐ]. κἂν μὲν ἔνδοξος ἢ πατρίς τυγχάνῃ, προθήσεις τὸν περὶ ταύτης λόγον, καὶ πρὸ τοῦ γένους ἔρεῖς, οὐκ ἐνδιατρίβων μὲν εἰς τὸ τοιοῦτον οὐδὲ προχέων ἐνταῦθα πολλοὺς τοὺς λόγους· οὐ γὰρ ἴδιον τοῦτο μόνου βασιλέως τὸ ἐγκώμιον, ἀλλὰ κοινὸν πρὸς πάντας τοὺς οἰκοῦντας τὴν πόλιν· διόπερ τὰ μὴ ἀναγκαῖα λυσιτελεῖ παρατρέχειν. ἂν δὲ μὴ ἢ πόλις ἔνδοξος ἢ, ζητήσεις τὸ ἔθνος ἅπαν, εἰ ἀνδρεῖον ὑπέιληπται καὶ ἄλκιμον, εἰ περὶ λόγους ἔχει ἢ κτῆσιν ἀρετῶν, ὡς τὸ Ἑλληνικόν, εἴτε νόμιμον, ὡς τὸ Ἰταλικόν, ἢ ἀνδρεῖον, ὡς τὸ τῶν Γαλατῶν καὶ

Παιόνων, καὶ ἀντὶ τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ ἔθνους λήψη βραχέα, προσοικειῶν κἀνταῦθα τοῦ βασιλέως τὸν ἔπαινον καὶ κατασκευάζων, ὅτι ἀναγκαῖον τὸν ἐκ [τῆς τοιαύτης πόλεως ἢ] τοῦ τοιούτου ἔθνους τοιοῦτον εἶναι, καὶ ὅτι τῶν ὁμοφύλων πάντων ἐπαινετῶν ὄντων αὐτὸς μόνος διήνεγκεν· οὗτος γοῦν καὶ μόνος ἠξιώθη τῆς βασιλείας· εἴτα ἐξ ἱστορίας παραδείγματα, ὅτι πάντων ὄντων ἀνδρείων Θετταλῶν ὁ Πηλέως ἠξιώθη τῆς ἡγεμονίας τοῦ γένους, δηλονότι τῷ πάντων διαφέρειν.

370 ἐὰν δὲ μήτε ἡ πατρὶς μήτε τὸ ἔθνος τυγχάνη περίβλεπτον, ἀφήσεις μὲν τοῦτο, θεωρήσεις δὲ πάλιν, πότερον ἔνδοξον αὐτοῦ τὸ γένος ἢ οὐ. κἂν μὲν ἔνδοξον ᾗ, ἐξεργάσῃ τὰ περὶ τούτου, ἐὰν δὲ ἄδοξον ᾗ ἢ εὐτελές, μεθεὶς καὶ τοῦτο ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὴν ἀρχὴν ποιήσῃ, ὡς Καλλίνικος ἐποίησεν ἐν τῷ μεγάλῳ βασιλικῷ· ἢ ἄλλως τοιαῦτα ἄττα περὶ τοῦ γένους ἐρεῖς, ὅτι εἴχομεν εἰπεῖν τι περὶ τοῦ γένους, ἐπεὶ δὲ νικᾷ τὰ τοῦ βασιλέως, σπεύδωμεν ἐπὶ βασιλέα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι γένη κοσμεῖτωσαν καὶ λεγόντων περὶ αὐτῶν ἃ βούλονται, ἐγὼ δὲ μόνον ἐπαινέσω τοῦτον ἄνευ τοῦ γένους· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς χωρὶς ἐπεισάκτου τινὸς εὐφημίας ἔξωθεν. ἢ οὕτως πολλοὶ τῷ μὲν δοκεῖν ἐξ ἀνθρώπων εἰσί, τῇ δ' ἀληθείᾳ παρὰ τοῦ θεοῦ καταπέμπονται καὶ εἰσιν ἀπόρροιαὶ ὄντως τοῦ κρείττονος· καὶ γὰρ Ἡρακλῆς ἐνομίζετο μὲν Ἀμφιτρύωνος, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἦν Διός· οὕτω καὶ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος τῷ μὲν δοκεῖν ἐξ ἀνθρώπων, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν καταβολὴν οὐρανόθεν ἔχει. οὐ γὰρ ἂν τοσούτου κτήματος καὶ τοσαύτης ἀξίας ἔτυχε, μὴ οὐχὶ ὡς κρείττων γεγονὼς τῶν τῇδε. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ γένους ἀφοσιωσάμενος πάλιν ζητεῖ τὰ περὶ γενέσεως αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. εἰδέναι δὲ χρὴ τοῦτο ἀκριβῶς, ὅτι, ἐὰν μὲν ἔχωμεν μεθόδῳ τινὶ κρύψαι τὸ ἄδοξον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ γένους εἰρήκαμεν ὅτι, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ τοῦτο ἔνδοξον, ἐρεῖς αὐτὸν ἐκ θεῶν γενέσθαι, καὶ δὴ τοῦτο ποιήσομεν· εἰ δὲ μή, παρελευσόμεθα.

371 οὐκοῦν ἔστω σοι μετὰ τὴν πατρίδα καὶ μετὰ τὸ γένος τρίτον κεφάλαιον τὸ περὶ τῆς γενέσεως, ὡς ἔφαμεν, <καὶ> εἴ τι σύμβολον γέγονε περὶ τὸν τόκον ἢ κατὰ γῆν ἢ κατ' οὐρανὸν ἢ κατὰ θάλασσαν, [καὶ] ἀντεξέτασον τοῖς περὶ τὸν Ῥωμύλον καὶ Κῦρον καὶ τοιούτοις τισί. [τὰ] κατὰ τὴν γένεσιν [καὶ] γὰρ κάκείοις συνέβη τινὰ θαυμάσια, τῷ μὲν Κύρῳ τὰ τῆς μητρὸς ὄνειράτα, τῷ δὲ τὰ περὶ τὴν λύκαιναν· κἂν μὲν ᾗ τι τοιοῦτον περὶ τὸν βασιλέα, ἐξεργάσαι, ἐὰν δὲ οἷόν τε ἢ καὶ πλάσαι καὶ ποιεῖν τοῦτο πιθανῶς, μὴ κατόκνει· δίδωσι γὰρ ἡ ὑπόθεσις διὰ τὸ τοὺς ἀκούοντας ἀνάγκην ἔχειν ἀβασανίστως δέχεσθαι τὰ ἐγκώμια. μετὰ τὴν γένεσιν ἐρεῖς τι καὶ περὶ φύσεως, οἷον ὅτι ἐξέλαμψεν ἐξ ὠδίνων εὐειδῆς τῷ κάλλει καταλάμπων τὸ φαινόμενον ἀστέρι καλλίστῳ τῶν κατ' οὐρανὸν ἐφάμιλλος. ἐξῆς δὲ κεφάλαιόν ἐστιν ἡ ἀνατροφή, εἰ ἐν βασιλείοις ἀνετράφη, εἰ ἀλουργίδες τὰ σπάργανα, εἰ ἐκ πρώτης βλάστης ἐν βασιλικοῖς ἀνετράφη κόλποις ἢ οὐχ οὕτως μὲν, ἀνελήφθη δὲ εἰς βασιλείαν νέος ὢν ὑπὸ τινος μοίρας εὐτυχοῦς. κἀνταῦθα θήσεις παραδείγματα ζητήσας ὅμοια, ἐὰν ᾗ· ἐὰν δὲ μὴ τὴν ἀνατροφὴν ἔνδοξον ἔχῃ, ὡς Ἀχιλλεὺς παρὰ Χείρωνι, ζητήσεις τὴν παιδείαν καὶ ἐνταῦθα προσεπισημαίνων, ὅτι βούλομαι δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διεξελεθεῖν, ἐν ᾧ ἐρεῖς τὴν φιλομάθειαν, τὴν ὀξύτητα, τὴν περὶ τὰ μαθήματα σπουδὴν, τὴν ῥαδίαν κατάληψιν τῶν διδασκομένων. κἂν μὲν ἐν λόγοις ᾗ καὶ φιλοσοφία καὶ λόγων γνώσει, τοῦτο ἐπαινέσεις· ἐὰν δ' ἐν μελέτῃ πολέμων καὶ ὅπλων, τοῦτο θαυμάσεις, ὡς ἀγαθὴ μοῖρα γενόμενον προμνηστευσαμένης αὐτῷ τῆς τύχης τὰ μέλλοντα· καὶ ὅτι ἐν οἷς ἐπαιδεύετο διαφέρων τῶν ἡλικίων ἐφαίνετο, ὡς Ἀχιλλεύς, ὡς Ἡρακλῆς, ὡς οἱ Διόσκουροι.

372 τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα χῶραν ἐξετάσεως ἔξει, ἐπιτηδεύματα δ' ἐστὶν ἄνευ ἀγωνιστικῶν πράξεων ἦθη· τὰ γὰρ ἐπιτηδεύματα ἥθους ἔμφασιν περιέχει, οἷον ὅτι δίκαιος ἐγένετο ἢ σώφρων ἐν τῇ νεότητι, καθάπερ καὶ Ἰσοκράτης ἐποίησεν ἐν τῷ Εὐαγόρᾳ, ἐν οἷς καὶ μικρὸν προελθὼν εἶπεν, ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάντα συνηυξήθη καὶ ἄλλα προσεγένετο, ὡς καὶ Ἀριστείδης ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ, ὅτι φιλόανθρωπος ἢ πόλις (ὡς ἐπιτήδευμα γὰρ τοῦτο ἐξήτασεν) ὑποδεχομένη

τοὺς καταφεύγοντας. ἀκολουθεῖ τοίνυν τοῖς ἐπιτηδεύμασι λοιπὸν ὁ περὶ τῶν πράξεων λόγος. Χρὴ δὲ γινώσκειν καὶ φυλάττειν τὸ παράγγελμα ὅτι, ὅταν μέλλῃς ἀπὸ κεφαλαίου μεταβαίνειν εἰς κεφάλαιον, δεῖ προοιμιάζεσθαι περὶ οὗ μέλλεις ἐγχειρεῖν, ἵνα προσεκτικὸν τὸν ἀκροατὴν ἐργάσῃ καὶ μὴ ἔᾱς λανθάνειν μηδὲ κλέπτεσθαι τῶν κεφαλαίων τὴν ζήτησιν· αὐξήσεως γὰρ οἰκεῖον τὸ προσεκτικὸν ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐπιστρέφειν ὡς περὶ μεγίστων ἀκούειν μέλλοντα. τίθει δὲ καὶ σύγκρισιν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν κεφαλαίων τούτων, αἰεὶ συγκρίνων φύσιν φύσει καὶ ἀνατροφὴν ἀνατροφῇ καὶ παιδείαν παιδείᾳ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνευρὼν καὶ παραδείγματα, οἷον Ῥωμαίων βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ Ἑλλήνων ἐνδοξοτάτων. τὰς τοιαύτας τοίνυν πράξεις διαιρήσεις δῖχα εἷς τε τὰ κατ' εἰρήνην καὶ τὰ κατὰ πόλεμον. καὶ προθήσεις τὰς κατὰ τὸν πόλεμον, ἐὰν ἐν ταύταις λαμπρὸς ὁ ἐπαινούμενος φαίνεται· δεῖ γὰρ τὰς τῆς ἀνδρείας πράξεις πρώτας παραλαμβάνειν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων εἰς ἐξέτασιν· γνωρίζει γὰρ βασιλέα πλέων ἢ ἀνδρεία. ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς πόλεμος αὐτῷ πεπραγμένος τύχῃ, ὅπερ σπάνιον, ἥξεις ἐπὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀναγκαίως.

373 εἰ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἐγκωμιάζεις, ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ἐρεῖς μόνον, οὐκ ἂν ἑτέρων τινῶν· εἰ δὲ τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην, τῆς μὲν ἀνδρείας οὐκέτι, ἑτέρων δὲ τινων· διαίρει γὰρ ἀπανταχοῦ τὰς πράξεις ὧν ἂν μέλλῃς ἐγκωμιάζειν εἰς τὰς ἀρετάς (ἀρεταὶ δὲ τέσσαρές εἰσιν, ἀνδρεία, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, φρόνησις) καὶ ὅρα τίνων ἀρετῶν εἰσιν αἱ πράξεις, καὶ εἰ κοιναὶ τινές εἰσι τῶν πράξεων τῶν τε κατὰ τὸν πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην ἀρετῆς μιᾶς, ὥπερ [ἐπὶ] τῆς φρονήσεως· φρονήσεως γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ στρατηγεῖν καλῶς ἐν τοῖς πολέμοις, φρονήσεως δὲ καὶ τὸ καλῶς νομοθετεῖν καὶ τὸ συμφερόντως διατιθέναι καὶ διοικεῖν τὰ κατὰ τοὺς ὑπηκόους. οὐκοῦν ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ πολέμου τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐρεῖς καὶ τὰ τῆς φρονήσεως, ὅσα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον οἰκεῖα ταύτη. διαγράψεις δὲ ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς τοῦ πολέμου καὶ φύσεις καὶ θέσεις χωρίων ἐν οἷς οἱ πόλεμοι, καὶ ποταμῶν δὲ καὶ λιμένων καὶ ὀρῶν καὶ πεδίων, καὶ εἰ ψιλοὶ ἢ δασεῖς οἱ χώροι, καὶ εἰ <λεῖοι ἢ> κρημνώδεις. ἐκφράσεις δὲ καὶ λόχους καὶ ἐνέδρας καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ τῶν πολεμίων καὶ τῶν ἐναντίων κατὰ τοῦ βασιλέως· εἴτα ἐρεῖς, ὅτι σὺ μὲν τοὺς ἐκείνων λόχους καὶ τὰς ἐνέδρας διὰ φρόνησιν ἐγίνωσκες, ἐκεῖνοι δὲ τῶν ὑπὸ σοῦ πραττομένων οὐδὲν συνείσαν. καὶ μὴν καὶ πεζομαχίας ἐκφράσεις καὶ ἱππέων διασκευὰς εἰς ἵππομαχίαν καὶ ὅλου στρατοπέδου πρὸς ὅλον στρατόπεδον μάχην, ἥδη δὲ που καὶ ναυμαχίαν, εἰ γένοιτο· οἷα πολλὰ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἐν τοῖς Μηδικοῖς παρὰ Ἡροδότῳ, παρὰ Θουκυδίδῃ πάλιν ἐν τοῖς Πελοποννησιακοῖς, καὶ παρὰ Θεοπόμπῳ ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς καὶ Ξενοφῶντι ἐν τῇ Ἀναβάσει καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλίοις. καὶ μὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐκφράσεις μάχας καὶ περιθήσεις ἅπασαν ἰδέαν καὶ ἐπιστήμην, ὡς Ἀχιλλεῖ, ὡς Ἑκτορι, ὡς Αἴαντι περιτίθησιν ὁ ποιητής.

374 διαγράψεις δὲ καὶ πανοπλίαν βασιλέως καὶ ἐπιστρατείας, ἐπιτείνας μὲν τῷ καιρῷ τῆς ἀριστείας καὶ τῆς συμπλοκῆς, ὅταν βασιλέως ἀριστείαν ἐκφράζῃς. ἐνταῦθα καιρὸν ἕξεις καὶ ἀνεῖναι κατὰ μέσον τὸν λόγον (καὶ γὰρ τοῦτο παρειλήφαμεν παρὰ τῶν νεωτέρων καινοτομηθέν) καὶ φωνὴν καθάπερ ἐν δράματι ἢ χώρᾳ ἢ ποταμῷ περιτιθέναι· ποταμῷ μὲν, ὡς ὁ ποιητής, ὃ Ἀχιλεῦ, πέρι μὲν κρατέεις, πέρι δ' αἴσυλα ῥέζεις, χώρᾳ δὲ ὁμοίως, ὅταν εἴπωμεν ἐκείνην καταμέμφεσθαι τὴν θρασυτητα τὴν τῶν τολμησάντων ἀντιστῆναι, καὶ ὅτι ἐστενοχωρεῖτο τοῖς τῶν πεσόντων σώμασιν· οἷον κάμοι δοκεῖν, εἰ ποιητικὸς ἦν ὁ Ἰστρος, ὥπερ ὁ ποταμὸς ἐκεῖνος ὁ ποιητικὸς Σκάμανδρος, εἶπεν ἄν, ἐξ ἐμέθεν γ' ἐλάσας πεδὶον κάτα μέρμερα ῥέζε· πλήθει γὰρ δὴ μοι νεκύων ἐρατεινὰ ῥέεθρα, οὐδέ τι πῇ δύναμαι προχέειν ῥοὸν καὶ τὰ τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὴν ἄνεσιν ἐπάξεις πάλιν καὶ ἄλλα κατορθώματα, καὶ τρόπαια τροπαίοις συνάψεις, καὶ νίκας νίκαις, ἱππέων φυγὰς, πεζῶν φόνους. ἐνταῦθα δὲ καιρὸν ἕξεις καὶ ἐπισυνάψαι περὶ φρονήσεως, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ διαταττόμενος, αὐτὸς ὁ στρατηγῶν, αὐτὸς ὁ τὸν καιρὸν τῆς συμβολῆς εὐρίσκων,

σύμβουλος θαυμαστός, ἀριστεύς, στρατηγός, δημηγόρος. μετὰ τὸ τέλος τῶν πράξεων ἢ καὶ πρὸς τῷ τέλει τῶν πράξεων ἔρεῖς τι καὶ περὶ τρίτης ἀρετῆς, λέγω δὴ τῆς φιланθρωπίας. μόριον δὲ τῆς φιланθρωπίας ἢ δικαιοσύνη, ὅτι νικήσας ὁ βασιλεὺς οὐ τοῖς ὁμοίοις ἡμύνато τοὺς ἄρξαντας ἀδίκων ἔργων, ἀλλ' ἐμέρισε κατὰ τὸ δίκαιον τὰς πράξεις τιμωρίᾳ καὶ φιланθρωπία, καὶ ὅσα ἡγεῖτο πρὸς σωφρονισμόν ἀρκεῖν ἐργασάμενος, ἐνταῦθα στήσας φιланθρωπία τὰς πράξεις ἀνῆκε συγχωρήσας τὸ λείψανον τοῦ γένους σώζεσθαι, ἅμα μὲν ἵνα μνημεῖον τοῦ πάθους τοῦ γεγονότος σώζηται τὸ λειπόμενον, ἅμα δὲ ἵνα καὶ τὴν φιланθρωπίαν ἐνδείξηται.

375 τέλος δ' ἐπιθεῖς ταῖς κατὰ τὸν πόλεμον πράξεσι μεταβῆσθαι λοιπὸν ἐπὶ τὸν λόγον τὸν περὶ τῆς εἰρήνης. τοῦτον δὲ διαιρήσεις εἰς σωφροσύνην, εἰς δικαιοσύνην καὶ εἰς φρόνησιν. καὶ ἐν μὲν τῇ δικαιοσύνῃ τὸ ἡμερον τὸ πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἐπαινέσεις, τὴν πρὸς τοὺς δεομένους φιланθρωπίαν, τὸ εὐπρόσδοον. οὕτως οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἔργοις ὁ βασιλεὺς ἡμῖν θαυμάσιος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατ' εἰρήνην θαυμασιώτερος· τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἔργων; καὶ προσθήσεις ὅτι καθάπερ οἱ Ἀσκληπιάδαι σώζουσι τοὺς ἀρρωστοῦντας, ἢ καθάπερ τοὺς καταφεύγοντας ἐπὶ τὰ ἄσυλα τεμένη τοῦ κρεῖττονος ἔστιν ἰδεῖν ῥαστώνης τυγχάνοντας (οὐ γὰρ ἀποσπᾶν ἐπιχειροῦμεν οὐδένα) οὕτως ὁ βασιλέως ὄψεσιν ἐντυχῶν τῶν δεινῶν ἀπήλλακται. καὶ ἔρεῖς ὅτι δικαίους ἄρχοντας κατὰ ἔθνη καὶ γένη καὶ πόλεις ἐκπέμπει φύλακας τῶν νόμων καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δικαιοσύνης ἀξίους, <οὐ> συλλογέας πλούτου. ἔρεῖς ἔτι καὶ περὶ τῶν φόρων οὐς ἐπιτάττει καὶ τοῦ σιτηρεσίου τῶν στρατευμάτων ὅτι στοχάζεται καὶ τοῦ κούφως καὶ ῥαδίως δύνασθαι φέρειν τοὺς ὑπηκόους. ἔρεῖς τι καὶ περὶ νομοθεσίας, ὅτι νομοθετεῖ τὰ δίκαια, καὶ τοὺς μὲν ἀδίκους τῶν νόμων διαγράφει, δικαίους δὲ αὐτὸς θεσπίζει· τοιγάρτοι νομιμώτεροι μὲν οἱ νόμοι, δικαιοτέρα δὲ τὰ συμβόλαια τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους. ἂν δέ τις ὑπολάβῃ τὴν νομοθεσίαν φρονήσεως εἶναι μόνης, γινωσκέτω ὅτι τὸ μὲν νομοθετῆσαι μόνης φρονήσεως, τὸ δὲ προστάττειν πράττειν τὰ δέοντα δικαιοσύνης, οἷον ὁ μὲν τύραννος πολλάκις συνίησι διὰ φρόνησιν ἃ συμφέρει αὐτῷ νομοθετεῖν ἢ μή, νομοθετεῖ δὲ τὰ ἄδικα, ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ δίκαια.

376 μετὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπαινέσεις αὐτοῦ τὴν σωφροσύνην· ἀκολουθεῖ γὰρ μάλιστα τῇ δικαιοσύνῃ ἢ σωφροσύνῃ· τί οὖν ἐνταῦθα ἔρεῖς; ὅτι διὰ βασιλέα σώφρονες μὲν οἱ γάμοι, γνήσιοι δὲ τοῖς πατράσιν οἱ παῖδες, θέαι δὲ καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγῶνες μετὰ τοῦ προσήκοντος κόσμου καὶ τῆς πρεπούσης σωφροσύνης γίνονται· οἷον γὰρ ὁρῶσι τὸν βασιλέως βίον, τοιοῦτον ἐπανήρηνται. εἰ δὲ ἐπ' ἀξίας εἴη καὶ τιμῆς μεγίστης ἢ βασιλῆς, ἔρεῖς τι καὶ κατὰ καιρὸν ἐνθάδε· ἦν θαυμάσας ἡγάπησε, ταύτην κοινωνὸν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας πεποιήται, καὶ οὐδ' εἰ ἔστιν ἄλλο οἶδε γυναικεῖον φύλον. ἤξεις ἐπὶ τὴν φρόνησιν μετὰ ταῦτα. αἰεὶ δὲ μέλλων ἄρχεσθαι ἐκάστης τῶν ἀρετῶν χρῶ προοιμιακαῖς ἐννοίαις, ὥς ἔφαμεν. ἔρεῖς τοίνυν ἐπὶ τῇ φρονήσει, ὅτι σύμπαντα ταῦτα οὐκ ἂν ἤρκεσε πράττειν βασιλεὺς, οὐδ' ἂν τοσοῦτων πραγμάτων ὄγκον διήνεγκεν, εἰ μὴ φρονήσει καὶ συνέσει τῶν ἐπὶ γῆς ὑπερέφερε, δι' ἣν καὶ νομοθεσία καὶ σωφροσύνη καὶ αἱ λοιπαὶ κατορθοῦσθαι πεφύκασιν ἀρεταί· εἴτα ὁξὺς ἰδεῖν, ἐνθυμηθῆναι δεινός, προῖδέσθαι τὸ μέλλον κρείττων μάντεως, ἄριστος γνώμων κρῖναι τὴν ἐτέρων εὐβουλίαν, ἱκανὸς τὰ δυσχερῆ καὶ ῥάδια γινῶναι. Ἐπὶ τούτοις μὲν καταπαύσεις τὸν λόγον τὸν περὶ τούτων, μνημονεύσεις δὲ μετὰ τοῦτο τῆς τύχης, λέγων ὅτι συμπαρομαρτεῖν δὲ ἔοικεν ἐφ' ἅπασιν καὶ πράξεσιν καὶ λόγοις τῷ βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ τύχῃ λαμπρά· κατορθοῖ γὰρ ἕκαστον κρεῖττον εὐχῆς, καὶ ὅτι παίδων γένεσις αὐτῷ δεδωρηται, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ φίλοι πάντες εὖνοι καὶ δορυφόροι κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ πρόθυμοι. ἤξεις δὲ ἐπὶ τὴν τελειοτάτην σύγκρισιν, ἀντεξετάζων τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ βασιλείας, οὐ καθαιρῶν ἐκεῖνας (ἄτεχνον γάρ) ἀλλὰ θαυμάζων μὲν ἐκεῖνας, τὸ δὲ τέλειον ἀποδιδούς τῇ παρούσῃ.

οὐκ ἐπιλήσῃ δὲ τοῦ προειρημένου θεωρήματος, ὅτι ἐν ἐκάστω τῶν κεφαλαίων ποιήσεις συγκρίσεις, ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν ἔσσονται μερικά, οἷον παιδείας πρὸς παιδείαν ἢ σωφροσύνης πρὸς σωφροσύνην, αὐταὶ δὲ περὶ ὅλης ἔσσονται τῆς ὑποθέσεως, ὡσανεὶ βασιλείαν ὅλην ἀθρόως καὶ ἐν κεφαλαίῳ πρὸς ὅλην βασιλείαν συγκρίνομεν, οἷον τὴν Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν παρούσαν. μετὰ τὴν σύγκρισιν οἱ ἐπίλογοι. ἐν τούτοις ἔρεῖς τὰς εὐετηρίας, τὰς εὐδαιμονίας τῶν πόλεων, ὅτι πλήρεις μὲν ὠνίων αἱ ἀγοραί, πλήρεις δὲ ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων αἱ πόλεις, γεωργεῖται μετ' εἰρήνης ἡ γῆ, πλεῖται ἡ θάλασσα ἀκινδύνως, εὐσέβεια δὲ ἡ περὶ τὸ θεῖον ἡῤῥηται, τιμαὶ δὲ κατὰ τὸ προσῆκον ἐκάστοις νέμονται, οὐ δεδοίκαμεν βαρβάρους, οὐ πολεμίους, ὀχυρώτερον τοῖς βασιλέως ὅπλοις τετειχίσμεθα ἢ τοῖς τείχεσιν αἱ πόλεις, αἰχμαλώτους οἰκέτας κεκτῆμεθα αὐτοὶ μὴ πολεμοῦντες, παρὰ δὲ τῆς βασιλέως χειρὸς νικώσης δεχόμενοι. τίνας οὖν εὐχὰς εὔχεσθαι δεῖ τῷ κρεῖττονι τὰς πόλεις ἢ ὑπὲρ βασιλέως αἰεὶ; τί δὲ μεῖζον αἰτεῖν παρὰ τῶν θεῶν ἢ βασιλέα σώζεσθαι; ὄμβροι γὰρ κατὰ καιρὸν καὶ θαλάσσης φοραὶ καὶ καρπῶν εὐφορία διὰ τὴν βασιλέως δικαιοσύνην ἡμῖν εὐτυχοῦνται· τοιγάρτοι καὶ ἀμειβόμεναι αὐτὸν αἱ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ γένη καὶ φυλαὶ στεφανοῦμεν, ὑμνοῦμεν, γράφομεν, πλήρεις εἰκόνων αἱ πόλεις, αἱ μὲν πινάκων γραπτῶν, αἱ δὲ που καὶ τιμιωτέρας ὕλης. ἐπὶ τούτοις εὐχὴν ἔρεῖς αἰτῶν παρὰ θεοῦ εἰς μήκιστον χρόνον προελθεῖν τὴν βασιλείαν, διαδοθῆναι εἰς παῖδας, παραδοθῆναι τῷ γένει. ΠΕΡΙ ΕΠΙΒΑΤΗΡΙΟΥ Ἐπιβατήριον ὁ βουλόμενος λέγειν δηλὸς ἐστὶ βουλόμενος προσφωνῆσαι ἢ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐξ ἀποδημίας ἢ κων, ἢ πόλιν ἑτέραν, εἰς ἣν ἂν ἀφίκηται, ἢ καὶ ἄρχοντα ἐπιστάντα τῇ πόλει.

378 οὐκοῦν ἐν τούτοις ἅπασι τὸ προοίμιον ἐκ περιχαρείας εὐθύς· δεῖ γὰρ συνηδόμενον φαίνεσθαι ἢ ταῖς πόλεσιν, ὅτι θαυμάσιόν τινα καὶ ἐπαινούμενον ἄρχοντα δέχονται, ἢ τῷ ἄρχοντι, ὅτι ἐπ' ἀγαθῇ μοίρᾳ ἦκει, ἢ καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ τὸν λέγοντα ὅτι τεθέαται ἢ πόλιν ἢ ἄρχοντα, ὃν πάλαι τε καὶ ἐκ πλείονος ἰδεῖν ἐπεπόθει· κἂν μὲν ἄρχοντα, εὐθύς ἔρεῖς· ἀλλ' ἦκεις μὲν ἐπ' αἰσίοις συμβόλοις ἐκ βασιλέως λαμπρός, ὥσπερ ἡλίου φαιδρὰ τις ἀκτὶς ἄνωθεν ἡμῖν ὀφθεῖσα· οὕτω πάλαι μὲν ἀγαθὴ φήμη διήγγειλε τὴν ἐπ' αἰσίοις ἄφξιν καὶ εὐκταιοτάτην μοῖραν τῶν ὑπηκόων· εἴτα κατασκευάσεις ὅτι βεβαιοῖς ἐν ἔργῳ τὴν φήμην, ἢ ὅτι ὑπερβάλλεις τὴν φήμην, ἢ ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῶ. εἴτα μετὰ τὸ προοίμιον τοῦτο ἤξεις εἰς τὸν περὶ τῶν ὑπηκόων λόγον. διπλοῦς δ' οὗτος· ἢ γὰρ κακῶς πεπονθότων αὐτῶν παρὰ τοῦ μικρῷ πρόσθεν ἄρχοντος διατυπώσεις καὶ αὐξήσεις τὰ δυσχερῆ, μηδὲν βλασφημῶν τὸν παυσάμενον, ἀλλὰ ἀπλῶς τὴν δυστυχίαν τῶν ὑπηκόων λέγων, εἴτα ἐπάξεις ὅτι ὥσπερ νυκτὸς καὶ ζόφου τὰ πάντα κατειληφότος αὐτὸς καθάπερ ἡλῖος ὀφθεῖς πάντα ἀθρόως τὰ δυσχερῆ διέλυσας, καὶ ἐργάσῃ τοῦτο καὶ οὐ παραδραμεῖς, ὅτι τοίνυν ἀνέπνευσαν ἅπαντες ὥσπερ νέφους τινὸς τῶν δεινῶν παρελθόντων· ἢ οὐδὲν πεπονθότων ἔρεῖς· αὐτίκα μὲν ἐπαυσάμεθα μεγίστας εὐεργεσίας ὁμολογοῦντες τῷ ἄρχοντι, ἄρτι δὲ ἀκούσαντες ἀγαθῶν ἀγγελίαν καὶ μέλλοντες ἀφ' ἱερῶν ἐφ' ἱερά, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ ἐκ τῶν <καλῶν ἐμπεσεῖν εἰς> καλλίονα φαιδροὶ καὶ γεγηθότες προαπηντήκαμεν. εἴτα μετὰ ταῦτα πάλιν ἔρεῖς ὅτι τὰς τε ἄλλας χάριτας μεγίστας τοῖς βασιλεῦσιν ὀφείλοντες, ἐφ' οἷς ὑπὲρ ἡμῶν ἀθλοῦσι, καὶ ἐπὶ τούτοις ἂν δικαίως μεῖζους ὁμολογήσαιμεν, ὅτι τοιοῦτον ἡμῖν κατέπεψαν.

379 πειρῷ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις αἰεὶ συντέμνειν τὰ βασιλέως ἐγκώμια, καὶ μηδὲν διατρίβειν, ἵνα μὴ διπλὴν ποιήσῃ τὴν ὑπόθεσιν. ἐὰν μὲν οὖν ἔχῃς πράξεις εἰπεῖν τοῦ ἄρχοντος, ἔρεῖς εἰ δὲ μή, περιέργως ἢ πατρίδα ἢ ἔθνος ἐκφράσεις καὶ χωρογραφῆσεις τῷ λόγῳ ἀπὸ τῶν ἐπισημοτάτων καὶ θρυλουμένων περὶ τῆς χώρας ἢ τῆς πατρίδος, <οἷον> ὅτι Ἰταλιώτης, ἐκ ποῖας δὲ [χώρας ἢ] πόλεως περιωνύμου, οἷον τῆς Ῥώμης. ζητήσεις δὲ καὶ τοῦ γένους πράξεις. εἰ δὲ ἀποροῖς πράξεων τοῦ ἐπαινουμένου, ἐκ τούτων θηράσεις τὸν ἔπαινον, ὥστε μὴ αὐχμηρὰν καὶ ἄγονον παρασχέσθαι τὴν ὑπόθεσιν. ἔπειτα λέγε· πείθομαι δὲ τὸν ἐκ τοιούτων

γεγονότα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πατέρας ἀμιλλώμενον ἀγαθὸν περὶ ἡμᾶς γενήσεσθαι καὶ δίκαιον· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι δίκαιοι· οὐκοῦν δικάσει μὲν ἡμῖν ὑπὲρ τὸν Αἰακόν, ὑπὲρ τὸν Μίνωα, ὑπὲρ τὸν Ῥαδάμανθυν· καὶ τούτου ἄμεινον ἤδη προμαντεύομαι, ὧς Ἕλληνες, καὶ εἰπὼν τὰ τοιαῦτα καὶ πλείω περὶ δικαιοσύνης, ὅτι οὐδεὶς ἀδίκως οἰκῆσει τὸ δεσποτικόν ἢ δίκην δώσει τῷ νόμῳ, οὐ προκριθήσεται πλούσιος, οὐ χαμαὶ πεσεῖται λόγος τοῦ πένητος δίκαιος, πεπαύσθωσαν ἡμῖν οἱ πλούσιοι ταῖς περιουσίαις κομπούμενοι, πεπαύσθωσαν οἱ πένητες ὀδυρόμενοι τὴν ἀσθένειαν, ἥξεις ἐπὶ τὸν τῆς ἀνδρείας ἔπαινον, ὅτι πρεσβεύσει πρὸς βασιλέα ὑπὲρ ἡμῶν τοῖς γράμμασι· καὶ γὰρ οἱ πατέρες αἰεὶ ἐπρέσβευσαν αὐτοῦ, εἰ πολλάκις ἄρχοντας ἔχοις λέγειν. ἀντιστήσεται τοῖς δεινοῖς, ὥσπερ ἀγαθὸς κυβερνήτης ὑπὲρ τοῦ σκάφους ὑπερέχοντος τοῦ κλύδωνος, καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ τὰς ἄλλας οὕτως ἐκ μεθόδου προάξεις, προλέγων ὅτι τοιοῦτος δὲ ἔσται καὶ τοιοῦτος, οἷον ὅτι σώφρων τυγχάνων ἔσται κρείττων κέρδους, κρείττων ἡδονῶν· καὶ ἐπάξεις μετὰ ταῦτα τὸν περὶ τῆς φρονήσεως λόγον, ἐπισφραγιζόμενος τὰ προειρημένα, ὅτι πάντα δὲ ταῦτα ποιήσει διὰ φρόνησιν καὶ σύνεσιν· ὅς γὰρ ἀγνοεῖ τῶν προσηκόντων οὐδέν, περὶ πάντων δὲ ἀκριβῶς ἐπισκέπτεται, πῶς οὐ δηλὸς ἐστὶν ὁμολογουμένως μέλλων ἄρχειν ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ὑπηκόων καλῶς; τάξεις δ' αἰεὶ τὰς ἀρετὰς ἐν ἀπάσῃ ὑποθέσει, ὡς ἂν σοι συμφέρειν ὁρᾷς, καὶ ὡς ἂν ἴδῃς ἐπιδεχομένην τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου.

380 ἐπειδὴ δὲ συγκρίσεις οὐ δυνάμεθα τάττειν πρὸς τὰς πράξεις διὰ τὸ μηδέπω πεφηνέναι τοῦ ἄρχοντος πράξεις, συγκρίνομεν αὐτοῦ τὸ γένος γένει ἐνδόξῳ ἢ τῶν Ἡρακλειδῶν ἢ τῶν Αἰακιδῶν. ἐν δὲ ταῖς ἀρεταῖς οὐ συγκρίνομεν· τί γὰρ ἂν καὶ συγκρίναιμεν μηδέπω μηδενὸς γεγονότος; ἐκ μεθόδου δὲ εἰσάξομεν, ἐν μὲν τῇ δικαιοσύνῃ οὕτως· οὐ γὰρ δὴ Φωκίων μὲν καὶ Ἀριστείδης καὶ εἴ τις τοιοῦτος ἕτερος τῆς ἐκ τῶν ἔργων εὐδοξίας ἐπεθύμησαν, ὁ δὲ ἡμέτερος παρόψεται τὴν ἐκ τούτων εὐκλειαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνοι δι' ἀρετὴν ἀείμνηστοι γεγονότασιν, οὕτως καὶ αὐτὸς ἐπιθυμήσει μνήμην καλλίστων ἔργων ἐν ταῖς διανοίαις ταῖς ἡμετέραις καταλιπεῖν, ζηλώσει τὸν Μίνωα, μιμήσεται τὸν Ῥαδάμανθυν, ἀμιλληθήσεται πρὸς τὸν Αἰακόν· καὶ καθ' ἑκάστην τῶν ἀρετῶν οὕτως ποιήσεις, ἀπὸ τοῦ μέλλοντος κατ' εἰκασμὸν καὶ κατὰ τὸ ἀκόλουθον τὸν ἔπαινον ἐργαζόμενος. τὰς δὲ συγκρίσεις τὰς πρὸς ὅλην τὴν ὑπόθεσιν ἐργασόμεθα οὕτως· ὅσοι μὲν οὖν γεγονότασιν ἄρχοντες καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἑτέροις, ἢ τῷ γένει μόνῳ σεμνύνεσθαι ἔδοξαν, ἢ φρόνησιν προϋβάλλοντο ἢ τῶν ἄλλων μίαν ἀρετῶν· οὗτος δὲ ὅτι τῷ γένει πάντων κρείττων ἐστὶ, καθάπερ καὶ ὁ <ἥλιος> τῶν ἀστέρων δέδεικται, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς θαυμασθήσεται, κρείττων μὲν ἐν δικαιοσύνῃ τῶν ἐπὶ δικαιοσύνῃ φρονούντων ὀφθείς, κρείττων δὲ ἐν ἀνδρείᾳ, καὶ [κρείττων δὲ] ἐν φρονήσει <καὶ> σωφροσύνῃ, ἢ οὐκ ἐλάττων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐκ τούτων δοξάντων μέγα φρονεῖν.

381 ἐξέσται δέ σοι καὶ ἡμιθέων καὶ στρατηγῶν μνημονεῦσαι ἐν τῇ συγκρίσει πάσας ἐνταῦθα τὰς ἀρετὰς ἀθρόως συγκρίνοντι. τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἐργάσῃ, ὡς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τῆς ὑποθέσεως δεξιούμενος τοὺς ὑπηκόους, οἷον ὅτι προαπηντήκαμεν δέ σοι ἅπαντες ὁλοκλήροις τοῖς γένεσι, παῖδες, πρεσβῦται, ἄνδρες, ἱερέων γένη, πολιτευομένων συστήματα, δῆμος περιχαρῶς δεξιούμενοι, πάντες φιλοφρονούμενοι ταῖς εὐφημίαις, σωτῆρα καὶ τεῖχος, ἀστέρα φανότατον ὀνομάζοντες, οἱ δὲ παῖδες τροφέα μὲν ἑαυτῶν, σωτῆρα δὲ τῶν πατέρων· εἰ δὲ δυνατόν ἦν καὶ ταῖς πόλεσιν ἀφείναι φωνὴν καὶ σχήματα λαβεῖν γυναικῶν ὥσπερ ἐν δράμασι, εἶπον ἂν· ὧς μεγίστης ἀρχῆς, ἡδίστης δὲ ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπέστης· νῦν ἡλίου φῶς φαιδρότερον· νῦν ὥσπερ ἔκ τινος ζόφου προσβλέπειν δοκοῦμεν λευκὴν ἡμέραν· μετὰ μικρὸν ἀναθήσομεν εἰκόνας, μετὰ μικρὸν ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ καὶ ῥήτορες ἄσουςι τὰς ἀρετὰς καὶ διαδώσουσιν εἰς γένη πάντων ἀνθρώπων· ἀνοιγέσθω θέατρα, πανηγύρεις ἄγωμεν· ὁμολογῶμεν χάριτας καὶ βασιλεῦσι καὶ κρείττοσι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ ἄρχοντος ἄρτι τοῖς ὑπηκόοις ἐπιστάντος εἰρήκαμεν, ἐὰν δὲ τις λέγωμεν ἐπιβατήριον ἄρχοντος μὲν πάλαι τοῦ ἔθνους, ἄρτι δὲ ἐπιστάντος τῇ ἡμετέρᾳ, τὰ μὲν

αὐτά, οἷα καὶ ἐκ περιχαρείας εἰρήκαμεν, δεῖ λαμβάνειν· ἐρεῖς δὲ τὰς πράξεις καθ' ἑκάστην μὲν τῶν ἀρετῶν, μετὰ δὲ τὰ ἐκ περιχαρείας. οὕτω δὲ διαιρήσεις τὸν λόγον βασιλέως δι' ὀλίγων ἐρεῖς ἐγκώμιον, γένος ἂν ἔχῃ λαμπρόν, διὰ βραχέων ὁμοίως καὶ τοῦτο, εἴτα τὰς πράξεις καθ' ἑκάστην τῶν ἀρετῶν ἰδίᾳ συγκρινεῖς, εἴτα ἀθρόαν σύγκρισιν, εἴτα τοὺς ἐπιλόγους.

382 δοκεῖ δὲ περιττὸν ἔχειν ὁ ἐπιβατήριος λόγος κατὰ τοῦ προσφωνητικοῦ τὸ ἐκ περιχαρείας κεφάλαιον μετὰ τὰ προοίμια, καὶ ταῦτα ἐκ περιχαρείας λαμβανόμενα· ὅμως οὐδὲν κωλύει μετὰ τὰ προοίμια τελείαν ἐργασίαν τῶν κεφαλαίων δίδοσθαι. χρήσιμη δὲ ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι ταῖς τῶν προσφωνητικῶν καὶ τῶν ἐπιβατηρίων ἢ ἐνὶ προοιμίῳ ἢ καὶ δευτέρῳ πολλάκις, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τρισὶ χρήσιμη, ὅταν ἀπαιτῇ καὶ τοῦτο ἢ ὑπόθεσις. Ἐὰν δέ τις τῷ εἴδει τούτῳ [τῷ ἐπιβατηρίῳ] καὶ πρὸς πόλιν θέλῃ χρήσασθαι, ἴστω ὅτι ἀπὸ τῆς διαθέσεως καὶ τῆς εὐνοίας τῆς περὶ τὴν πόλιν, ἣν ἔχει, καὶ ἀπὸ τῆς ὀψεως τῆς φανεραῆς τῆς πόλεως λήψεται τὴν χορηγίαν τοῦ λόγου ἐκ μεθόδου καὶ τῶν πατρίων μεμνημένος· οἷον ἐπόθουν μὲν πάλαι καὶ γυμνάσια καὶ θέατρα ταῦτα καὶ ἱερῶν κάλλη καὶ λιμένων τῆσδε τῆς πόλεως· τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιο τῶν παρ' ἡμῖν ἐξαιρέτων τὰς ὑπερβολάς; εἶδον δὲ καὶ νῦν ἀσμένως καὶ γέγηθα τῇ ψυχῇ [τὰ ἐξαίρετα]· ἄλλοι μὲν γὰρ ἄλλοις χαίρουσιν, οἱ μὲν ἵπποις, οἱ δὲ ὅπλοις, ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ τὴν ἑμαυτοῦ πατρίδα καὶ νομίζω μηδὲν διαφέρειν τὴν περὶ ταύτην ἐπιθυμίαν τῆς περὶ τὴν ἀκτῖνα, ἣν ὁ ἥλιος ἐξ ὠκεανοῦ ἐκτείνει φανείς· τί γὰρ ἂν γένοιτο μεῖζον πόλεως, ἣν ὁ δεῖνα ἔκτισεν; εἴτα ἔπαινον ἐρεῖς διὰ βραχέων τοῦ κτίσαντος, κἂν μὲν βασιλέως ἔργον ἢ πόλις τυγχάνῃ, συνωδοὶ δ' ὧσιν οἱ νῦν βασιλεύοντες τῷ τότε, ἐρεῖς ὅτι ὁ τούτων πρόγονος ἔκτισεν· ἢ γὰρ βασιλεία καὶ τὸ ἀξίωμα συνάπτει τὰ γένη· ἂν δὲ ὡς τύραννον μισῶσιν, ὅτι πάσης τῆς οἰκουμένης ἢ πόλις, καὶ ὅτι τινὰς μὲν τῶν πόλεων ἀνὴρ εἷς ἢ βασιλεὺς εἷς ἔκτισε, ταύτην δὲ ἢ οἰκουμένην σύμπασα. οὐκοῦν μετὰ τὰ προοίμια ὄντα ἐκ περιχαρείας κεφάλαιον ἐργάσῃ ἔχον ἐναντίου αὖξῃσιν οὕτως· ὅτι ἐδυσχέρανον δὲ ὡς ἔοικεν τὸν παρελθόντα χρόνον καὶ ἡνιώμην ἀθεάμων ὑπάρχων κάλλεων τοσούτων καὶ πόλεως, ἣν μόνην καλλίστην πόλεων ὁ ἥλιος ἐφορᾷ· ἐπειδὴ δὲ εἶδον, ἐπαυσάμην τῆς λύπης, ἀπεσεισάμην δὲ τὴν ἀνίαν, ὁρῶ δὲ ἅπαντα ὧν ἐπόθουν τὴν θέαν, οὐκ ὀνειράτων εἰκόνας οὐδὲ ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ σκιάς, ἀλλ' αὐτὰ τὰ τεμένη, αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν, αὐτοὺς τοὺς νεῶς καὶ λιμένας καὶ στοάς.

383 δευτέρον δὲ κεφάλαιον ἐρεῖς μετὰ τοῦτο αὐτοῦ τοῦ κτίσαντος ἔπαινον σύμμετρον. τρίτον κεφάλαιον, ἐν ᾧ τὴν φύσιν τῆς χώρας ἐκφράσεις, ὅπως μὲν ἔχει πρὸς θάλασσαν, ὅπως δὲ πρὸς ἡπειρον, ὅπως δὲ πρὸς ἀέρας· διεξεργάσῃ δὲ τούτων ἕκαστον συμμέτρως, καὶ ἐν μὲν τῷ κατ' ἡπειρον ἐκφράσεις πεδίων κάλλη, ποταμῶν, λιμένων, ὁρῶν· ἐν δὲ τῷ κατὰ θάλατταν, ὅπως ἐπιτηδεῖως ἔχει πρὸς τοὺς καταίροντας καὶ τίσι πελάγεσι περικλύζεται, ἐν ᾧ καὶ ἔκφρασις πελάγους· ἐν δὲ τῷ κατὰ τοὺς ἀέρας, ὅτι ὑγιεινῶς ἔχει. καὶ συγκρινεῖς τούτων ἕκαστον, τὴν μὲν χώραν ἐτέρᾳ χώρᾳ, οἷον ὅτι ἐν καλῷ μὲν κεῖται, καθάπερ ἢ Ἰταλία, διαφέρει δὲ τῷ ἐκείνην μὲν ἐν μέρει τινὶ τῆς οἰκουμένης πλησίον βαρβάρων κεῖσθαι ἢ καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆς οἰκουμένης, ταύτην δὲ ἢ πλησίον Ἑλλάδος εἶναι ἢ κατὰ τὸ μέσον τῆς οἰκουμένης, καὶ εὐφυνέστερον ἔχειν πρὸς ἡπειρον καὶ πρὸς θάλασσαν· τὸ δὲ πρὸς ἀέρας ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίων ἀέρας ἢ πρὸς τοὺς Ἰώνων. εἴτα μετὰ τὰς συγκρίσεις ταύτας καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐπιχειρημάτων συνάψεις τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ὅπως ἔχει καὶ αὐτὴ θέσεως ἐν τῇ χώρᾳ· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ λόγῳ τῷ περὶ φύσεως τῆς χώρας καὶ ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἐρεῖς, πότερον ἐν μέσῳ κεῖται τῆς χώρας, ἢ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον, ἢ πρὸς τοῖς ὄρεσιν. ἰδίαν μέντοι ἐργασίαν ὁ περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ἔξει, ἄμφω δὲ εἰς ἐν κεφάλαιον ἀνάγειν τό τε κατὰ τὴν φύσιν τῆς χώρας καὶ τὸ κατὰ τὴν θέσιν τῆς πόλεως οὐδὲν κωλύει, λέγω δὲ εἰς τὸ τῆς φύσεως κεφάλαιον· ταῦτόν γάρ ἐστιν ἐπὶ τῆς χώρας καὶ φύσις καὶ θέσις, πλὴν ὅτι ἢ μὲν θέσις τὸ κεῖσθαι σημαίνει, ἢ δὲ φύσις τὰ ἐν τῇ θέσει, ὥσπερ βλαστήματα καὶ ὄρη καὶ πεδία καὶ ποταμούς καὶ φυτὰ, ὥστε ἢ

μὲν θέσις ἔσται καὶ φύσις, οὐ πάντως δὲ ἡ φύσις θέσις· φυτὰ γὰρ καὶ ποταμούς καὶ ὀρύων ὑπεροχὰς καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ τῆς φύσεως περιέχει λόγος· ἵνα δὲ συντόμως εἴπω, ὁ περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας λόγος διττός ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς θέσεως, ὡς ἔχει πρὸς ἑκάτερον τῶν στοιχείων, ὁ δὲ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ βλαστημάτων.

384 μετὰ δὲ τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον τὸν περὶ τῆς ἀνατροφῆς θήσεις, ἐὰν ἔχῃς ἐν πατρίοις, ὡς ὁ Ἀριστείδης εὐπόρησεν εἰπὼν ὡς Ἀθηναῖοι παρὰ τῆς Δήμητρος τοὺς καρποὺς ἔλαβον καὶ λαβόντες τοῖς ἄλλοις μετέδωκαν· ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς, ἐπαίνεσον τὰ ἔθνη, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τῶν ἐπιτηδεύματων· ἐπιτηδεύματα γὰρ ἐστὶν ἔνδειξις τοῦ ἥθους καὶ τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνδρῶν ἄνευ πράξεων ἀγωνιστικῶν. ἐρεῖς οὖν ὅτι πρὸς τοὺς ξένους φιλόανθρωποι, ὅτι πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμοι, ὅτι μεθ' ὁμονοίας συνοικοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ ὅτι ὅποιοι πρὸς ἀλλήλους, τοιοῦτοι καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις τοῖς κεφαλαίοις, ἐπειδήπερ ἐπιβατήριον ὑπεθέμεθα, προσθήσεις ἐκεῖνα συχνότερον, ἵνα μὴ ἀπάδη τῆς ἐπαγγελίας ὁ λόγος· ταῦτά με ἦν τὰ ἐφελκόμενα, ταῦτα ἐπόθουν, διὰ τοῦτο οὔτε νύκτωρ οὔτε μεθ' ἡμέραν ἐδόκουν ἡσυχάζειν φλεγόμενος τοῖς περὶ ταῦτα ἔρωσι· καὶ οὐ ταῦτά με μόνον πρὸς τὸν πόθον διήγειρεν, ἀλλὰ τούτων πλείω καὶ θαυμασιώτερα, οἷς συνάψεις τὰ ἐξῆς ἐγκώμια. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιβατήριος ὁ λόγος ᾖ, ἄλλως δὲ πάτριος, περὶ μὲν ἐρώτων καὶ περιχαρείας ἐρεῖς οὐδέν, ἀπλῶς δὲ ἄνευ τῆς τοιαύτης προσθήκης ἐργάσῃ τὸ ἐγκώμιον [πατρίοις] χρώμενος τοῖς κεφαλαίοις ἐφεξῆς, ὡς προεῖρηται καὶ ῥηθήσεται.

385 ἔστι δὲ κεφάλαια ἐκεῖνα περὶ ὧν εἰρήκαμεν, φύσις, ἀνατροφή, ἐπιτηδεύματα, ἰδιάζον δὲ κεφάλαιον τοῦ ἐπιβατηρίου τὸ ἐκ περιχαρείας, τὰ δὲ λοιπὰ κοινά. μετὰ τοίνυν τὰ ἐπιτηδεύματα διαιρήσεις τὰς πράξεις εἰς τέσσαρας ἀρετάς· δικαιοσύνην· ἐν ᾗ μαρτυρίαν λήψῃ τῶν περιοίκων, ὅτι ταύτην ἡγούμενοι τὴν πόλιν ὅρον εἶναι δικαιοσύνης ἤκουσι παρ' ἡμᾶς δικασόμενοι· καθάπερ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀρειὸν πάγον δικαιοσύνης ἀγωνιστήριον παρειλήφασιν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν οἱ ἀστυγείτονες, καὶ οὐδεὶς ἐνεκάλεσεν οὔτε ξένος οὔτε ἰδιώτης τῶν παρ' ἡμῖν οὔτε ἀστυγειτόνων πόλις τῇ ἡμετέρᾳ οὔτε περιοίκων, οὔτε περὶ ὄρων, οὔτε περὶ ὧν εἰώθασιν ἀμφισβητεῖν αἱ πόλεις· εἴτα ἀπὸ τῶν καταπλεόντων ἐμπόρων, ὅτι αἰροῦνται τὰς ἄλλας πόλεις καταλιπόντες εἰς τὴν ἡμετέραν καταίρειν πεπειραμένοι τῆς ἡμετέρας φιλανθρωπίας· εἴτα κατασκευάσεις ὅτι μὴ τὸ τέλος φορτικὸν εἰσπραττόμεθα, ὅτι μὴδὲ ζημιοῦνται παρὰ τοὺς νόμους. τὴν δὲ σωφροσύνην ἀπὸ ἐγκρατείας ἐρεῖς, ἀπὸ τῆς τῶν νέων ἀγωγῆς, καὶ κατασκευάσεις ὅτι οἱ μὲν περὶ λόγους καὶ φιλοσοφίαν ἔχουσιν, οἱ δὲ περὶ τέχνας καὶ ἄλλας ἐπιστήμας. ἀνάγκη δὲ τοὺς περὶ ταῦτα ἔχοντας Ἀφροδίτης μὲν ἀτόπων νόμων ὑπερορᾶν, παρασκευάζειν δὲ τὴν ψυχὴν τὰ βελτίῳ περιεργάζεσθαι. περὶ δὲ τῆς φρονήσεως οὕτως ἐρεῖς, ὅτι θαυμάζοντες οἱ τὸ αὐτὸ ἔθνος καὶ γένος εἰλήχασιν παρ' ἡμᾶς ἤκουσι συσχεψόμενοι περὶ τῶν κοινῶν, ὥσπερ τὸ παλαιὸν παρ' Ἀθηναίους οἱ Ἕλληνες, καὶ κοινόν ἐστὶ συνέδριον καὶ βουλευτήριον τοῦ [κοινοῦ] γένους ἢ ἡμετέρα πόλις· καὶ ὅτι εἰ ἔδει νῦν νομοθετεῖν, ἐνομοθέτησεν ἂν τῷ κοινῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ τὸ παλαιὸν ἢ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων τοῖς Ἕλλησι· ποῦ μὲν γὰρ Σόλωνες πλείους τῶν παρ' ἡμῖν; ποῦ δὲ Λυκοῦργοι βελτίους; ποῦ δὲ Μίνωες καὶ Ῥαδαμάνθυες [οἱ τῶν Κρητῶν νομοθέται]; περὶ δ' ἀνδρείας ἐρεῖς ὅτι πολλῶν πολλὰκις πρεσβειῶν πρὸς βασιλέα καὶ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν γενομένων οὐδένας μετὰ πλείονος παρρησίας καὶ σεμνότητος διελέχθησαν τῶν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας.

386 εἴτα ἐφ' ἐκάστη τῶν ἀρετῶν συγκρίσεις ἐργάσῃ, ἰδίαν μὲν καθ' ἐκάστην, μετὰ δὲ ταύτην ἐφ' ἀπάσαις αὐταῖς ἀθρόαν σύγκρισιν ἐργάσῃ πόλεως πρὸς πόλιν, συλλαμβάνων ἅπαντα καὶ τὰ πρὸ τούτων ὁμοίως, φύσιν, ἀνατροφήν, ἐπιτηδεύματα, πράξεις καὶ ἐν οἷς μὲν ἂν τούτων εὕρης σωζομένην τὴν ἰσότητα ἢ καὶ πλεονεξίαν παρὰ τῇ πόλει ἦν ἐπαινεῖς, ταῦτα ἀντεξετάσεις ἐν τῇ

συγκρίσει, ἐν οἷς δ' ἂν εὐρίσκει αὐτὴν ἐλαττουμένην, ταῦτα παραδραμεῖς· καὶ γὰρ Ἴσοκράτης συγκρίνων Θησέα Ἡρακλεῖ, ἐν οἷς μὲν εὗρεν αὐτὸν πλεονεκτοῦντα, ἀντεξήτασεν, ἐν οἷς δὲ τὸν Ἡρακλέα, ταῦτα ἐσίγησε. μετὰ τὴν σύγκρισιν ἤξεις ἐπὶ τοὺς ἐπιλόγους, ἐν οἷς διαγράψεις αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς πόλεως, καὶ ἐρεῖς στοάς, ἱερά, λιμένας, εὐετηρίας, ἀφθονίαν, τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπεισαγόμενα ἀγαθὰ, ἵππων δρόμους, ἂν ἔχη, ἀγώνων διαθέσεις, λουτρῶν ἀπολαύσεις, ὑδάτων ἐπιρροάς, ἄλσιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, τὰ περὶ τὴν πόλιν, οἷον ἂν ἱερὸν πλησίον πολυτελὲς ἦ, ἂν μαντεῖον, ἂν τέμενος θεοῖς ἀνακείμενον· καὶ γὰρ ταῦτα συντελεῖ πρὸς κόσμον τῇ πόλει· ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις τοῖς παραγγέλμασιν ἐντεύξει Καλλινίκου λόγοις καὶ Ἀριστείδου καὶ Πολέμωνος καὶ Ἀδριανοῦ, καὶ μιμήσῃ τὰς ἐργασίας ἐν μὲν τῷ τῆς φύσεως τόπῳ, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ὡσαύτως· οὐχ ἦττον δὲ ἂν τοῖς ἐπιλόγοις τὸν ἐκείνων τρόπον ζηλώσεις.

387 Τὰ μὲν οὖν εἰρημένα καθολικῶς εἴρηται περὶ τοῦ πατρίου καὶ ἐπιβατηρίου· καὶ διακέκριται τὸ ἴδιον ἐκάστου ἐν τῇ διαιρέσει, ἐὰν δέ ποτε βουλευθῇς εἰπεῖν, ὧς γλυκύτατε τῶν ἐταίρων, καὶ Τρωϊκόν, <ἐρεῖς> μὲν ἐγκώμιον τῆς χώρας πρῶτον, οὐδὲν δ' ἄλλο ἐστὶν ἢ λόγος περιέχων ἔκφρασιν τῆς φύσεως καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ὅπως ἔχει πρὸς τὴν παρακειμένην ἡπειρον, ὅπως ἔχει πρὸς τὴν γειτνιώσαν θάλασσαν, ὅπως ἀέρων ἔχει εὐκρασίας, εἴτα ἐπὶ τούτοις λαμπρῶς καὶ διειργασμένως ἐκφράσεις, ἐρεῖς δὲ καὶ περὶ ποταμῶν καὶ ὀρῶν [καὶ ἵππων] καὶ πεδίων καὶ σπερμάτων καὶ δένδρων, ὅπως ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς ταῦτα σύμπαντα, καὶ ὅτι τούτων οὐδενός ἐστιν ἐνδεής. καὶ τοῦτο μὲν δὴ κεφάλαιον περὶ τῆς θέσεως, πρὸς δὲ ἀπόδειξιν τούτου τοῦ κεφαλαίου λήψῃ ἀρχαῖα διηγήματα πρὸς πίστιν λέγων οὕτως· τοιγάρτοι διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους βασιλείας μεγίστας καὶ περιβοήτους εὐτυχήσαντας Δαρδάνου τοῦ Τρωὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ Λαομέδοντος καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἦρξαν οὐ μικρῶν θαλάσσης μέτρων, οὐδὲ νήσων τινῶν [ἄρχουσιν], οὐδὲ περιγεγραμμένων τόπων, καθάπερ ἡ Πελοπόννησος, ἀλλ' ἦρξαν μὲν Λυδίας, ἐπῆρξαν δὲ Καρίας, καὶ προῆλθον τὴν ἐῶσαν ἅπασαν καταστρεφόμενοι, καὶ ὠμολόγησαν ἡμῖν δουλεύειν Αἰγύπτιοι καὶ Βλέμμευες καὶ Ἑρεμβῶν γένη, εἶπερ αὐτοὶ καὶ ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις φαίνονται ὑπακούοντες ἡμῖν ἐν ταῖς συμμαχίαις καὶ κλήσεσιν. ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις τοῦ κεφαλαίου τοιαύτη, ὥστε συμπεπλήρωται τὸ κεφάλαιον τοῦτο τὸ περὶ τῆς φύσεως καὶ θέσεως τῆς χώρας ἀπὸ τῆς ἱστορίας. μετὰ ταῦτα ἐμβαλεῖς τὸν περὶ τῆς πόλεως λόγον οὕτω πως· τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ἐρασθέντες τῆς χώρας θεοὶ καὶ Ποσειδῶν καὶ Ἀπόλλων μικρὸν ἀνωτέρω θαλάττης τὸ Ἴλιον τειχίζουσιν, ὥσπερ τῆς ὅλης χώρας ἀκρόπολιν.

388 εἶπερ οὖν περὶ τῶν Ἀθηναίων ἐρίζεις, εἴτα τὴν ἐκ κοινῆς γνώμης κατασκευήν, οὐ δι' ἀπεχθείας ἀλλήλοις ἤκοντες, ὥσπερ ἐπὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως, ἀλλ' ὁμογνωμονοῦντες ἀμφοτέρω ὥσπερ οὐδὲν κάλλιον νομίζοντες. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ ταῦτα, ὁ μὴδὲ Ἡρακλέους λειπόμενος μὴδὲ Διονύσου νομισθεὶς εἶναι χείρων, ὁ τῆς οἰκουμένης τὸ μέγιστον καὶ πλεῖστον μέρος μιᾷ χειρὶ Διὸς παῖς ὄντως χειρῶσάμενος, ἐπιτηδειότατον τοῦτον χώρον ὑπολαβὼν, μεγίστην πόλιν καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ κατασκευάσας, εἰς ταύτην τὴν ἡμετέραν ἤγειρε. μετὰ ταῦτα ἐρεῖς καὶ περὶ τῆς πόλεως, ὅπως καὶ αὐτὴ ἐν μέσῃ τῇ χώρᾳ κεῖται ἢ μικρὸν ἐπικλίνει πρὸς τὴν θάλασσαν, εἴθ' ἐξῆς ὥσπερ ἔχει σύμπασα ἢ διαίσεις. ΠΕΡΙ ΛΑΛΙΑΣ Τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος χρησιμώτατόν ἐστιν ἀνδρὶ σοφιστῇ, καὶ ἔοικε δύο εἶδеси τῆς ῥητορικῆς ὑποπίπτειν τῷ τε συμβουλευτικῷ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ· πληροῖ γὰρ ἑκατέρου τὴν χρεῖαν· καὶ γὰρ ἄρχοντα ἐὰν ἐγκωμιάσαι βουλώμεθα, πολλῶν ἐγκωμίων παρέχει τὴν ἀφθονίαν· καὶ γὰρ δικαιοσύνην αὐτῷ καὶ φρόνησιν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς διὰ τῆς λαλιᾶς καταμνηνύειν δυνάμεθα. καὶ μὴν καὶ συμβουλευῆσαι διὰ λαλιᾶς ὅλη πόλει καὶ ἀκροαταῖς πᾶσι καὶ ἄρχοντι, εἰ βουλοίμεθα, προσδραμόντι πρὸς τὴν ἀκρόασιν ῥάδιον. καὶ μὴν καὶ αὐτοῦ καταμνηνῆσαι τινα ὀργὴν ἢ λύπην ἢ ἡδονὴν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς διὰ λαλιᾶς οὐ κεκώλυται, ἔξεστι δὲ καὶ σχηματίσαι διάνοιαν ὅλην ἢ ἀποσκώπτοντα ἢ κωμῳδεῖν

ἐπιχειροῦντα ἥθός τινος [προαιρούμενον], ἢ ψέγοντα βίον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. εἰπόντες δὲ τούτων παραδείγματα πειρασόμεθα καὶ περὶ τῶν ὑπολοίπων τοῦ γένους διεξελθεῖν.

389 Ἄρχοντός τινος ἔθνους διὰ λαλιᾶς πρόκειται ἡμῖν ἐγκώμιον. οὐκοῦν ζητήσομεν ὁποῖός ἐστι περὶ βασιλέας, ὁποῖός ἐστι περὶ κατασκευὰς τῶν πόλεων καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, περὶ τὰς κρίσεις τῶν ἰδιωτῶν, ὁποῖος δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸν τὸν τρόπον, ὁμιλητικὸς καὶ πρᾶος ἢ τοῦναντίον αὐστηρὸς καὶ κατεστυμμένος. οὐκοῦν ληψόμεθα πρὸς τοῦτο [τὸ] παράδειγμα ἱστορίαν ἀρχαίαν ἢ πλάσαντες αὐτοί, ἵνα μὴ δοκῶμεν αὐτοῖς γυμνοῖς τοῖς πράγμασιν ἐγχειρεῖν· οὐ γὰρ ἔχει τοῦτο ἡδονήν· χαίρει γὰρ τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος τῇ γλυκύτητι καὶ τῇ τῶν διηγημάτων ἀβρότῃ. παραγένοιτο δ' ἂν ἡ γλυκύτης τῷ λόγῳ, εἰ παραδείγματα λέγοιμεν δι' ὧν ἐμφανιοῦμεν ὃ προαιρούμεθα, ἱστορίας ἡδίστας τοῖς ἀκροαταῖς μαθεῖν ἐκλεγόμενοι, οἷον περὶ θεῶν, ὅτι καὶ θεοὶ πεφύκασιν ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων, οἷον εἰ Ἡρακλέους μνημονεύοιμεν ὡς πειθομένου μὲν αἰεὶ τῷ Διὶ προστάττοντι, ἀθλοῦντος δὲ ὑπὲρ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς μὲν ἀδίκους ἐξαιροῦντος, τοὺς ἀγαθοὺς δὲ ἐγκαθιστάντος πρὸς ἐπιμέλειαν τῶν πόλεων, <ἦ> εἰ Ἀγησίλαον λέγοιμεν, ὡς πειθόμενον Λακεδαιμονίων τοῖς προστάγμασιν, ἄρξαντα δὲ τῆς Ἰωνίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου λαμπρῶς καὶ θαυμασθέντα οὕτως ὥστε καὶ ταινίαις ἀναδεθῆναι παρὰ τῶν ὑπηκόων καὶ ἄνθεσι βάλλεσθαι ταῖς πόλεσιν ἐπιδημοῦντα. μεστή δὲ καὶ ἡ ἱστορία Ἡροδότου γλυκέων διηγημάτων· ἐν οἷς ἡδονὴ παντοδαπῆς παραγίνεται τῷ λόγῳ, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ξένης τῶν διηγημάτων ἀκοῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ποιᾶς συνθέσεως, ὅταν μὴ τραχεῖα χρώμεθα τῇ ἐξαγγελίᾳ, μὴδὲ περιόδους ἐχούσῃ καὶ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ὅταν ἀπλουστέρα τυγχάνῃ καὶ ἀφελεστέρα, οἷα ἡ Ξενοφώντος καὶ Νικοστράτου καὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Φιλοστράτου τοῦ τὸν Ἡρωικὸν καὶ τὰς Εἰκόνας γράψαντος ἐρριμμένη καὶ ἀκατασκεύαστος.

390 χρὴ δὲ καὶ ὀνειράτα πλάττειν καὶ ἀκοὴν τινα προσποιεῖσθαι ἀκηκοέναι, καὶ ταύτην βούλεσθαι ἐξαγγέλλειν τοῖς ἀκούουσιν· ὀνειράτα μὲν, ὡς εἰ λέγοιμεν ὅτι παραστὰς νύκτωρ ὁ Ἑρμῆς προσέταττε κηρύττειν τὸν ἄριστον τῶν ἀρχόντων, καὶ πειθόμενος τοῖς ἐκείνου προστάγμασιν ἐρῶ κατὰ μέσον θέατρον ἅπερ ἐκείνου λέγοντος ἤκουσα· ἀκοὴν δέ, ὡς εἰ λέγοιμεν οὕτως, ὅτι ἀπήγγειλέ τις ἐμοὶ τῶν ἀπὸ ἀστυγείτονος πόλεως πολλὰς ἀρετὰς καὶ θαυμαστάς, ἃς ἐν ὑμῖν, εἰ σχολὴν ἀκούειν ἄγοιτε, φράσαι προαιρούμαι. Συμβουλευσεις δὲ διὰ λαλιᾶς περὶ ὁμονοίας πόλει, ἀκροαταῖς, φίλοις, ἀντιπολιτευομένοις καὶ ταράττουσι συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς εὖνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους· συμβουλευσεις δὲ ποτε καὶ ἐθέλῃν ἀκούειν λόγων, εἰ μισολόγους γινώσκεις καὶ δυσχερῶς συνιόντας. ἐξαγγελεῖς δὲ σαυτοῦ πάθος, οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι, εἰ λέγοις ὅτι οὐκ ἀπαιτοῦσιν συνεχῶς αἱ ἀκροάσεις οὐδὲ ἀναγκάζουσι λέγειν, πλάσας τοιοῦτον λόγον, ὅτι Ἀπόλλων πολὺς ἦν θεσπίζων περὶ τοὺς τρίποδας καὶ καταλαβὼν Κασταλίαν καὶ τοὺς Δελφοὺς ἐπλήρου τὴν προφητικὴν μαντικὴν [τοῦ] πνεύματος, τῶν δὲ Μουσῶν ἡμέλει· χαλεπαίνουσαι οὖν αἱ Μοῦσαι ἀξιούσι μαθεῖν τὴν αἰτίαν, διότι οὐ μετέχει χορείας τῆς ἐν Ἑλικῶνι μετὰ Μουσῶν, ἰδίᾳ δὲ φοιβάζει [Μουσῶν] ἐν τοῖς ἀδύτοις καὶ ποθεῖ μᾶλλον τοὺς τρίποδας, σχηματίζων δὲ πρὸς τε σαυτὸν ἐρεῖς ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἀκροατάς, ὅτι Ζεὺς ἡτιᾶτο τὰς Μούσας, ὅτι οὐ προτρέπουσι τὸν Ἀπόλλωνα συγχορεύειν αὐταῖς καὶ πλήττειν τὴν λύραν· ἐμφανιεῖς δὲ καὶ ἡδονὴν σεαυτοῦ πρὸς τοὺς ἀκούοντας οὕτως, ὅταν ἀποδέχῃ τὴν ἀκοὴν αὐτῶν ὡς κριτικῶς ἀκρωμένων, ὅτι ἦσθης ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαθέσει τῶν ἀκροατῶν, ὥσπερ Ἰσοκράτης ἦσθῃ τοῖς Ἑλλήσιν ἀναγνοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν πανηγυρικὸν λόγον, αἰσθανόμενος ὅτι κατεῖδον ἀκριβῶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ λόγου.

391 ἀποσκώψεις δὲ πολλάκις καὶ ψέξεις ἀνωνύμως ὑπογράφων τὸ πρόσωπον, εἰ βούλοιο, καὶ τὸ ἥθος διαβάλλων, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ ἐπαινεῖν ἐξῆν ἐκ πάσης ἀρετῆς λαμβάνειν τὰ ἐγκώμια, οὕτως ἔξεστί σοι ἀπὸ πάσης κακίας διαβάλλειν καὶ ψέγειν, ὅταν ἐθέλῃς. ἔστι δὲ ποτε καὶ ἀπολογήσασθαι καὶ διαθεῖναι τὸν ἀκροατὴν ἐπὶ παρόδῳ, ἣν μέλλει ποιεῖσθαι, πολλάκις μὲν

ἠθικῶς μετριάζοντα, ὅτι τέττιξ μιμεῖται τοὺς ὠδικοὺς τῶν ὀρνίθων, πολλάκις δὲ αἰτήσεις συγγνώμην φάσκων ἐξ ὑπογύου σοι γεγενῆσθαι τὸ σπούδασμα, ἢ ὅτι τῶν λόγων τὰς ἀπαρχὰς ἀνατίθης τῇ πατρίδι καὶ τοῖς πολίταις, ὥσπερ τῇ Δήμητρι καὶ τῷ Διονύσῳ οἱ γεωργοὶ τὰ θαλύσια. Ἀπλῶς δὲ χρή γινώσκειν, ὅτι λαλιά τάξιν μὲν οὐδεμίαν θέλει σώζειν καθάπερ οἱ λοιποὶ τῶν λόγων, ἀλλὰ ἄτακτον ἐπιδέχεται τὴν ἐργασίαν τῶν λεγομένων· ἃ γὰρ βούλει τάξεις πρῶτα καὶ δευτέρα, καὶ ἔστιν ἀρίστη τάξις τῆς λαλιάς τὸ μὴ κατὰ τῶν αὐτῶν βαδίζειν συνεχῶς, ἀλλ' ἀτακτεῖν αἰεὶ ἀπὸ τοῦ γένους ποτὲ ἐγκωμιάσεις, ἄλλοτε πάλιν ἀπὸ προαιρέσεως ἐγκωμιάσεις, ἄλλοτε ἀπὸ τῶν χθὲς καὶ πρώην συμβεβηκότων περὶ αὐτόν. καὶ ἀπὸ τύχης ἐγκωμιάσεις ἄλλοτε καὶ ἀπὸ πράξεως μιᾶς ἄλλοτε. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, λεχθήσεται δὲ καὶ ἕτερα. ἔρεῖς τι καὶ εἰς τὴν σεαυτοῦ πατρίδα ὡς χρονίως μὲν ἐπανελθὼν ἐπ' αὐτήν, ἀσμενέστατα δὲ αὐτὴν θεασάμενος, καὶ τὸ Ὀμηρικὸν ἐπιφωνήσεις “κύσε δὲ ζεῖδωρον ἄρουραν”, “χαίρων ἢ γαίῃ πατρώῃ”, καὶ ἀσπάσῃ τῷ λόγῳ τῶν ἀκροατῶν τὸ θέατρον, <καὶ> κοινῇ πάντας καὶ καθ' ἓνα ἕκαστον, ἀνωνύμως μέντοι, ὡς μὴ ἐκ τοῦ προφανοῦς ὄνομα λέγειν ἀλλὰ συγχαίρειν ἑαυτῷ ὅτι πρεσβύτας εἶδες οὓς κατέλιπες ἀκμάζοντας, καὶ εἰς ἄνδρας τελοῦντας οὓς ἐν ἐφήβοις εἶσας, καὶ νεανίσκους εἶδες τελοῦντας εἰς παῖδας, καὶ ὅτι οὐδὲν γλυκίον ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκῆων γίνεται.

392 ἀπλῶς δὲ χρή γινώσκειν περὶ λαλιάς, ὅτι πάντα ὅσα βουληθῶμεν ἐμφανίσαι δι' αὐτῆς, ταῦτα ἔξεστιν ἡμῖν λέγειν τάξιν μηδεμίαν ἐκ τέχνης φυλάττουσιν, ἀλλ' ὡς ἂν προσπίπτῃ, στοχάζεσθαι μέντοι δεῖ ἐκάστου καιροῦ τῶν λεγομένων καὶ συνιέναι ποῖον χρήσιμον εἰπεῖν πρῶτον, ποῖον δὲ δεύτερον. χρή δὲ καὶ μνημονεύειν αὐτῶν Ἀθηνῶν, ἐξ ὧν ἡ πάροδος, καὶ ἱεροφαντῶν καὶ δαδούχων καὶ Παναθηναίων καὶ λόγων ἀγώνων καὶ μουσείων καὶ παιδευτῶν καὶ νεολαίας· φέρει γὰρ ταῦτα πολλὴν γλυκύτητα. χρή δὲ σε καὶ κιθαρωδῶν ὀνόματα διαφόρων εἰδέναι, Ὀρφέως, Ἀρίονος, Ἀμφίονος καὶ τῶν περὶ αὐλῆσιν εὐδοκίμων καὶ μάντεων, καὶ ὅλως ἐνδόξων τεχνιτῶν πλεονεκτήματα ἔρεῖς· ἔτι δὲ περὶ ὀρῶν ἐπισήμων, Ὀλύμπου, Πιερίας, Ἴδης, Ἑλικῶνος, Παρνασοῦ· πλείστην γὰρ ἡδονὴν ταῦτα παρέξει τῷ εἶδει τῆς λαλιάς. πολὺς δὲ καὶ ὁ Διόνυσος ἔστω καὶ χορεῖαι καὶ Σειληνοὶ καὶ Σάτυροι, καὶ Ὠκεανὸς ποταμὸς καὶ Νεῖλος καὶ Ἴστρος καὶ Ἀχελῷος καὶ Εὐρυμέδων καὶ Θύμβρις, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐπίσημος. χρησιμώτατοι δὲ πρὸς λαλίαν καὶ οἱ Πλουτάρχαιοι βίοι, ὥσπερ εἰς ἄλλην πολλὴν καὶ παντοδαπὴν παιδείουσιν· καὶ γὰρ πλήρεις εἰσὶν ἱστοριῶν καὶ ἀποφθεγμάτων καὶ παροιμιῶν καὶ χρειῶν· ταῦτα γὰρ πάντα καταμιγνύναι ταῖς λαλιαῖς χρήσιμον, ἵνα πανταχόθεν τὴν ἡδονὴν θηρεύσωμεν.

393 δεῖ δὲ ζητεῖν καὶ μεταμορφώσεις φυτῶν καὶ ὀρνέων [καὶ δένδρων]. γέγραπται δὲ καὶ Νέστορι ποιητῇ καὶ σοφισταῖς μεταμορφώσεις φυτῶν καὶ ὀρνέων· τούτοις δὲ τοῖς συγγράμμασιν ἐντυγχάνειν ἀνὺ λυσιτελεῖ. ἔχειν δὲ δεῖ σε μνήμην καὶ ποιητῶν ἐπισήμων Ὀμήρου, Ἡσιόδου, τῶν λυρικῶν. αὐτοὶ τε γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ἄξιοι μνήμης, καὶ πολλοὺς μὲν ἐνεκωμίαςαν, πολλοὺς δὲ ἔψεξαν, παρ' ὧν δυνήσῃ λαβεῖν παραδείγματα. (καὶ Ἀρχιλόχου δὲ οὐκ ἀμελήσεις, ἱκανῶς κολάσαντος τοὺς ἐχθροὺς τῇ ποιήσει, ἵνα καὶ αὐτὸς ὅταν ἐθέλῃς ψέγειν τινάς, ἔχῃς ἀποχρήσασθαι τάνδρι.) καλοὶ μὲν γὰρ αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς, αἰεὶ συνόντες βασιλεῦσι καὶ τυράννοις συμβουλευόντες τὰ ἄριστα, καλὴ δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ποιημάτων αὐτῶν ἐπιφώνησις καὶ μνήμη· γλυκεῖς γὰρ οἱ ἄνδρες καὶ ἡδονὴν ἐμποιεῖσαι λόγῳ μάλιστα προσφορώτατοι. Ὅτι μὲν οὖν ἐγκωμιάζειν καὶ ψέγειν καὶ <προτρέπειν καὶ> ἀποτρέπειν διὰ λαλιάς ἔξεστι, καὶ ὅτι διαθέσεις τῆς ψυχῆς καταμηνύειν δέδοται διὰ τῆς λαλιάς, οἷον λύπην ἡδονὴν ὀργὴν ἢ τι τῶν τοιούτων, ἱκανῶς ἡμῖν προεῖρηται· ὅποιον δὲ δεῖ τὸ εἶδος τῆς ἀπαγγελίας εἶναι, καὶ τοῦτο προστέθεται, ὅτι ἀπλοῦν καὶ ἀφελὲς καὶ ἀκατάσκευον· καὶ ὅτι οὐδεμίαν τάξιν ἀπὸ τῆς τέχνης νενομοθετημένην ἐπιδέχεται, καὶ τοῦτο μεμαθήκαμεν. προσκείσθω δὲ ὅτι οὐδὲ μακρὰς τὰς λαλιάς εἶναι δεῖ, πλὴν εἰ μή τις δι' αὐτῶν ἐθέλοι μόνων τὴν ἐπίδειξιν ποιήσασθαι· καλὸν γὰρ ἢ

συμμετρία, καθάπερ τὸ ἀδολεσχεῖν καὶ πολλοὺς ἀναλίσκειν λόγους, ἱστορίας ἱστορίαις συνάπτοντα καὶ μύθους μύθοις καὶ διηγήματα διηγήμασιν, ἀπειρόκαλον εἶναι πεπίστευται. Ἔστι δὲ καὶ συντακτικὴ λαλιά, ὡς ἐὰν μέλλοντες ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἢ αὖ πάλιν ἀπὸ τῆς ἐνεγκούσης ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐμφανίζωμεν ὅτι δυσχεραίνομεν τὴν ἀπόλειψιν, ἐνδεικνύμενοι τοὺς ἀνιωμένους εἴτα ἐκ μεθόδου ἤξομεν ἐπὶ τὰ ἐγκώμια τῆς πόλεως, ἣν ἂν ἀπολιπεῖν μέλλωμεν, οἷον τίς ἂν ἔλοιτο ἀδακρυτὴ παραλιπεῖν—ὡς εἰ ἐπ’ Ἀθηνῶν λέγοις—μυστήρια, κηρύγματα ἱερὰ Ἐλευσινάδε προστάττοντα βαδίζειν, καὶ ἄστυδε πάλιν ἀπ’ Ἐλευσίνος· τίς δ’ ἂν ἀνάσχοιτο ἀκροπόλεως τοιαύτης κάλλος καταλιπεῖν, ἱερά, Διόνυσια, Παναθήναια, ἄνδρας λογάδας σοφίας καὶ ἀρετῆς τροφίμους; καὶ ὅλως ἐφαρμόσομεν τὰ τῆς πόλεως ἐξαίρετα, τὰ κάλλη τῶν οἰκοδομημάτων καὶ πανηγύρεων πολυτελείας.

394 Ἔστι δὲ καὶ ἐπιβατήριον εἰπεῖν λαλιὰν εὐθὺς ἐπιστάντα τῇ πατρίδι, ὡς μικρῷ πρόσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ἐν οἷς περὶ τῶν ἐπιφωνήσεων τῶν Ὀμηρικῶν ἐλέγομεν, ἐν ᾗ πάντως τὸν ἔρωτα τὸν περὶ τὴν πόλιν ἐνδείξεται ὁ λέγων ἀπὸ τοῦ παρεστῶτος χρόνου λαβὼν τὴν ἀρχήν, ὡς γεγηθῶς, ὡς ἄσμενος προσέπλευσεν τοῖς λιμέσιν, ὡς εἶδε κάλλη πεδίων, ὡς προσέβαλεν ἀκροπόλει, ὡς περιεπτύξατο τῶν πολιτῶν ἅπαντας καὶ ἕκαστον καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὡς πάντας ἐνόμισεν ἀδελφοὺς εἶναι αὐτοῦ τοὺς ἡλικιώτας καὶ πατραδέλφους τοὺς ἄλλους, καὶ γένος ἐν πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ ὅτι οὐκ ἐπελέληστο τῆς πατρίδος ἀποδημῶν προσθήσεις· ἀλλ’ ἄγε διηγοῦ τὰ ἐξαίρετα καὶ πάτρια, οἷα ταῖς ἄλλαις οὐ πρόσεστι πόλεσιν. εἴτα ἤξεις εἰς ἐγκώμιον ἄρχοντος, ἐὰν ὁ ἄρχων παρῇ, ἐπὶ τὸ τοῦ πατρὸς ἢ ἐπὶ τὸ τῆς πολιτείας, ὅτι τίς οὐκ ἂν ἐρασθείη τοιαύτης πολιτείας, ἐν ᾗ ὁμόνοια καὶ φιλία καὶ πάντες ἀρετῇ σύντροφοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ ἀπλῶς πολυσχιδὴς ἢ τῆς λαλιᾶς χρεῖα. οἶδε γὰρ καὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν πρέπουσαν ἀνδρὶ πολιτικῷ περιεργάζεσθαι. ΠΕΡΙ ΠΡΟΠΕΜΠΤΙΚΗΣ Ἡ προπεμπτικὴ λαλιὰ λόγος ἐστὶ μετ’ εὐφημίας τινὸς προπέμπων τὸν ἀπαίροντα.

395 (1τ) χαίρει δὲ ἀβρότῃ καὶ διηγημάτων ἀρχαίων χάρισι. πολλοὶ δὲ τῆς προπεμπτικῆς τρόποι. εἷς μὲν ὁ δυνάμενος συμβουλήν κατὰ μέρος δέξασθαι, τῶν λοιπῶν μερῶν δεχομένων καὶ ἐγκώμια καὶ λόγους ἐρωτικούς, εἰ βούλεται προστιθέναι καὶ ταῦτα ὁ λέγων· δύναται δὲ συμβουλήν ἐπιδέξασθαι, ὅταν ὁ πολλῷ κρείττων προπέμπῃ τὸν ἥττονα, ὡς ὅταν ὁ παιδευτὴς προπέμπῃ τὸν ἀκροατὴν· δίδωσι γὰρ αὐτῷ συμβουλευτικὸν ἥθος τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα. ἕτερος δὲ τρόπος ἂν γένοιτο, ἐν ᾧ δυνήσεται τις ἐνδείξασθαι ἥθος ἐρωτικὸν καὶ διάπυρον περὶ τὸν προπεμπόμενον, συμβουλήν μὴ καταμιγνύς, τῆς ἀξίας ὑπαρχούσης ἐφαμίλλου καὶ τῆς δόξης ἴσης τῷ προπέμποντι καὶ τῷ προπεμπομένῳ, ὡς ὅταν ἐταῖρος ἐταῖρον προπέμπῃ· καὶ γὰρ εἰ βελτίων εἴη ὁ προπέμπων ἐνταῦθα τοῦ ἀπαίροντος, ἀλλ’ οὗν ἡ κοινωνία τοῦ ὀνόματος καὶ τὸ ἀμφοτέρους εἶναι φίλους ἀφαιρεῖται τὸ ἀξίωμα τῆς συμβουλῆς τὸν λέγοντα. γένοιτο δ’ ἂν καὶ ἄλλος τρόπος πλείονα διατριβὴν ἔχων περὶ τὰ ἐγκώμια μᾶλλον, σχεδὸν δὲ εἰπεῖν μικροῦ σύμπασαν, ὅταν ἐθέλῃ προϊῆσθαι τῷ μὲν δοκεῖν προπεμπτικὸν λόγον, τῇ δ’ ἀληθείᾳ ἐγκώμιον, ὥσπερ ἂν εἰ μέλλοιμεν προπέμπειν ἄρχοντα ἢ τῆς ἀρχῆς πεπαυμένον ἢ ἀφ’ ἐτέρας εἰς ἑτέραν πόλιν μέλλοντα ἀπιέναι. λέγω δὲ ταῦτα οὐκ ἀποστερῶν οὐδένα τῶν προειρημένων τρόπων τῆς προπεμπτικῆς τῶν ἐρωτικῶν παθῶν—χαίρει γὰρ ἡ προπεμπτικὴ πανταχοῦ τούτοις—ἀλλ’ ἐνδεικνύμενος ὅτι ὅπου μὲν μᾶλλον ἐστὶν αὐτοῖς καταχρησθαι, ὅπου δὲ ἐπ’ ἔλαττον. παραλήψῃ δὲ ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ πόθον πόλεων ὀλοκλήρων περὶ αὐτὸν καὶ ἔρωτας. Διαιρήσεις δὲ τὴν προπεμπτικὴν οὕτως ὡς ὑποκείσθω δὲ ἡμῖν νέος συνήθης προπέμπων φίλον.

396 οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος ἐνταῦθα ὥσπερ τι πεπονθὼς τῶν ἀτόπων καὶ ἀπροσδοκῆτων σχετλιάσει πρὸς τὴν τύχην ἢ πρὸς τοὺς ἔρωτας, ὅτι μὴ συγχωροῦσι θεσμὸν φιλίας διαμένειν βέβαιον, ἀλλ’ ἄλλοτε ἄλλους πόθους ἐμβάλλοντες παρασκευάζουσι τὸν πάλαι συνθέμενον καὶ ὁμολογήσαντα φιλίαν ἄλυτον διαφυλάξειν πάλιν ἐρᾶν πατρίδος, πάλιν γονέων ἐπιθυμεῖν,

ὥσπερ ἐπιλανθανόμενον τῶν πρὸς τὸν φίλον αὐτῷ περὶ φιλίας συνθηκῶν· ἢ εἰσελεύσεται πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ὥσπερ πρὸς τινὰς δικαστὰς γραφὴν ἀποφέρων κατὰ τοῦ φίλου, προσποιούμενος δῆθεν κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἐταῖρον συνθήκην. καὶ ἐπάξεις πάλιν παρακαλῶν τοὺς ἀκροατὰς μὴ περιορᾶν παραβαίνοντα. ἐν οἷς καὶ ἱστορίας ἐρεῖς καὶ παραδείγματα· ἱστορίας μὲν, ὅτι Θησεὺς καὶ Ἡρακλῆς ἐταῖροι γενόμενοι καὶ Διομήδης καὶ Σθένελος καὶ Εὐρύαλος δυσάπαλλάκτως ἀλλήλων εἶχον· ἐξ ἀλόγων δὲ παραδείγματα, ὅτι κὰν ταῖς ἀγέλαις καὶ ἵπποι καὶ μόσχοι συναφθέντες ἀλλήλοις συνηθεία καὶ ὄρνιθες δυσχερῶς ἀλλήλων χωρίζονται. προῖων δὲ τῷ λόγῳ ὑπομνησθήσῃ, ἂν οὕτω τύχη, καὶ ἀσκήσεως κοινῆς καὶ παλαιστρας καὶ γυμνασίων τῶν αὐτῶν. μετὰ τὸν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς λόγον, οὗς ὥσπερ δικαστὰς ὑπεθέμεθα, τρίτον ἐπὶ τούτοις εἰσάξεις πρὸς ἐποχὴν δῆθεν καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐγκώμια· οὐδ' οὕτως ὁ τῶν Ἀθηναίων αἰρεῖ σε πόθος, οὐδὲ μυστηρίων καὶ τελετῶν, οὐδὲ μουσεῖα καὶ θέατρα λόγων, οὐδὲ παιδευτῶν φιλοτιμίαι περὶ τοὺς λόγους; ... Ἄρειος δὲ πάγος καὶ Λύκειον καὶ Ἀκαδημία καὶ ἀκροπόλεως κάλλος, ἃ διείργασται φιλοπόνως ἅμα καὶ χαριέντως ... ἀνέραστος ἄρα ὡς ἔοικεν ἦσθα· πῇ δὲ συνθεσῆσαι τε καὶ ὄρκια βῆσεται ἡμῖν; οἷος γὰρ ἦν ἄρα μεγαλοφρονῶν ἐπὶ φίλοις ἐγώ, οἷον δὲ τεῖχος ἐδόκουν περιβεβλησθαι τὸν φίλον· νῦν δὲ γεγύμνωμαι καὶ περιήρημαι καθάπερ Αἴας τῆς ἀσπίδος, οἰκῆσω τόπους ἐρήμους [καὶ ἐρημίας] μισάνθρωπος ἐπικληθείς, ὥσπερ τὸν Τίμωνά φασι· τί γάρ μοι συντίθεσθαι φιλίαν, ἵνα πάλιν καὶ παραβαίνοντος ἀνιᾶθῶ; μακαρίζω τῶν θηρίων ἐκεῖνα ὅσα τὸν μονήρη βίον ἔοικεν ἀγαπᾶν.

397 ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τὸ πρῶτον μέρος τῆς προπεμπτικῆς ἔξει, καὶ τοιοῦτον ἦθος ἐνδείξει πρὸς συνήθη καὶ φίλον τὰ ἐρωτικά εἰπὼν ἐν τούτοις τῆς προπεμπτικῆς κατὰ <τὴν> διαίρεσιν. ἐπειδὴν δὲ ἐπὶ τὸ λειπόμενον μέρος ἔλθῃς τῆς λαλιᾶς, σχετλιάσεις πάλιν ὡς βουληθεὶς πείσαι εἶτα ἀποτυχόν, καὶ ἐπάξεις λέγων· οὐκοῦν ἐπειδὴ δέδοκται καὶ νενίκημαι, φέρε δὴ καὶ τῇ βουλήσῃ συνδράμωμεν. ἐνταῦθα τοίνυν ἤξεις ἐπὶ τὰ ἐγκώμια ἐκ μεθόδου, ὡς εὐτυχεῖς μὲν οἱ γονεῖς τῆς βλάστης, εὐδαίμων δὲ καὶ ἡ πόλις ἐπὶ σοί· τοὺς μὲν γὰρ εὐφρανεῖς ταῖς ἀρεταῖς, τῆς δὲ προστήσῃ ἐν δικανικαῖς ἀγοραῖς, ἐν ῥητόρων ἀγῶσιν, ἐν πρεσβείαις καὶ λόγων φιλοτιμίαις. ἵνα δὲ σύστασιν λάβῃ ταῦτα, ἐρεῖς ὅτι σύνοιδας αὐτῷ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν ἐκ λόγων, καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ παιδευταὶ καὶ ὅσοι συνήθεις γεγόνασιν. ἐν οἷς καὶ πράξεις ἐρεῖς πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀγαθῶν, ἂν εὐπορῇς καὶ πράξεων· καὶ ὅτι βασιλεὺς χρήσιμος ἔσται γνωσθεὶς διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι παιδευτηρίων προστήσεται ἴσως, οὐ μέντοι Ἰσοκράτης ἢ Ἰσαῖος ἢ Λυσίας ἢ τις τοιοῦτος ὅμοιος ἔσται· ἐρεῖς δὲ ταῦτα, ἐὰν πάνυ πεπαιδευμένον ὄντα λόγων προπέμπῃς τινά· τούτῳ γὰρ ἀρμόσει τὸ τοιοῦτον ἐγκώμιον, ὅτι προστήσεται τυχόν καὶ λόγων καὶ παιδεύσει νέους· ἐὰν γὰρ τῶν μὴ προσόντων αὐτῷ μνησθῇς, ἃ πάντες ἴσασιν ὅτι τούτων οὐδὲν αὐτῷ πρόσεστιν, καὶ ἀπίθανον εἶναι δοκεῖ καὶ περὶ τῶν ἄλλων λόγων ὑποπτον καταστήσεις σεαυτὸν ἐκ τούτου καὶ προσάντη τὸν ἀκροατὴν τῷ λόγῳ.

398 δεῖ γὰρ τοῖς ὁμολογουμένοις πανταχοῦ συντρέχειν. ἐρεῖς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ὅτι καὶ ὅτε ἄμιλλαι λόγων ἐπὶ τῶν μουσεῖων ἦσαν, ἐπηνεῖτο παρὰ τῶν καθηγεμόνων τῶν ἡλικιωτῶν μᾶλλον. καὶ ὥσπερ Ἐφορος ἔστεφανοῦτο καὶ Θεόπομπος, οἱ μαθηταὶ Ἰσοκράτους, ὡς διαφέροντες τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ Ἰσοκράτης ἀρετῆς προὔτιθει ἀγῶνα τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀκροατῶν κατὰ μῆνα στέφανον), οὕτω καὶ οὗτος διαφέρων ἐφαίνετο καὶ ἐπαίνων ἡξιοῦτο οὐκ ἐλαττουμένων στεφάνων. ἐπειδὴ δὲ [καὶ] εἰς εὐδαιμονίαν συντελεῖ καὶ σώματος κάλλος, γράψον καὶ τὸν νεανίαν, οἷος μὲν ἰδεῖν, οἷος δ' ὀφθῆναι. ἐν ᾧ διαγράψῃς αὐτοῦ καὶ ἵουλون καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ κόμην καὶ τὰ λοιπά. ἵνα δὲ τὸν λόγον σεμνὸν ποιῇς τὸν περὶ τῆς γραφῆς καὶ τὴν διαβολὴν ἐκφύγῃς τὴν ἐκ τοῦ κάλλους, ἀπέργασαι τὸ ἦθος σεμνότερον, λέγων ὅτι κοσμεῖ δὲ τὸ εἶδος τῇ τῶν ἡθῶν ἐγκρατεῖα, καὶ τῷ μὴ πολλοῖς ῥαδίως ἑαυτὸν ἐνδιδόναι, ἀλλὰ μόνοις

συνεῖναι τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀρίστοις καὶ λόγοις καὶ βιβλίοις. καιρὸν ἔχεις μετὰ ταῦτα καὶ τὴν πατρίδα ἐπαινέσαι τὴν ἐκείνου, ὅτι λαμπρὰ καὶ ἔνδοξος καὶ οὐ μείων τῶν πολυθρυλήτων, ἐν ἧ λαμπρὸς ὀφθῆσεται ἐν λαμπρᾷ καὶ εὐδαίμονι. εἴτα ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἀξιώσεις αὐτὸν μεμνησθαι τῆς πάλαι συνηθείας, τῆς εὐνοίας, τῆς φιλίας, καὶ παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπόστασιν μνήμαις καὶ λόγοις, κἂν μὲν πεζεύειν μέλλῃ, διάγραφε τὴν ὁδὸν καὶ τὴν γῆν δι' ἧς πορεύεται, οἷος μὲν ἔσται, ἐὰν οὕτω τύχῃ, διὰ τῆς Θράκης διϊών, ἐπαινούμενος καὶ προπεμπόμενος, ἐπὶ τοῖς λόγοις θαυμαζόμενος, οἷος δὲ διὰ Λυδίας καὶ Φρυγίας· ἐὰν δὲ διὰ θαλάττης ἀνάγῃται, ἐκεῖ σοι μνήμη θαλαττίων ἔσται δαιμόνων, Αἰγυπτίου Πρωτέως, Ἀνθηδονίου Γλαύκου, Νηρέως, προπεμπόντων τε καὶ συνθεόντων τῇ νηϊ, καὶ συνηδομένων δελφίνων τε ἅμα καὶ κητῶν, τῶν μὲν σαινόντων, τῶν δὲ ὑποφευγόντων, ὡς Ποσειδῶνος αὐτοῦ τὴν ναῦν προπέμποντος· ἡ δὲ ναὺς θείτω θεοῖς ἐναλίγκιον ἄνδρα φέρουσα, ἕως ἂν προσαγάγῃς αὐτὸν τοῖς λιμέσι τῷ λόγῳ, καταστρέψεις δὲ εἰς εὐχὴν τὸν λόγον αἰτῶν αὐτῷ παρὰ τῶν θεῶν τὰ κάλλιστα.

399 ΠΕΡΙ ΕΠΙΘΑΛΑΜΙΟΥ Ὁ ἐπιθαλάμιος λέγεται ὑπὸ τινων καὶ γαμήλιος, λόγος δ' ἐστὶν ὕμνων θαλάμους τε καὶ παστάδας καὶ νυμφίους καὶ γένος, καὶ πρό γε πάντων αὐτὸν τὸν θεὸν τῶν γάμων· χαίρει δὲ διηγήμασιν ἐπαφροδίτοις τε καὶ ἐρωτικοῖς· ταῦτα γὰρ οἰκεῖα τῇ ὑποθέσει. μετεχειρίσαντο δὲ τὸ εἶδος οἱ μὲν συντόνως, οἱ δὲ συγγραφικώτερον, καὶ δῆλον ὅτι ὁ μὲν σύντονος συνέστραπται λόγος ἅτε πολιτικῶς προῖων, καὶ ἔξει τὰς ἀρετὰς τοῦ πολιτικοῦ λόγου προοίμια τε ἐγκατεσκευασμένα, <ἐν οἷς> ἡ μέγεθος περιθήσεις τῇ ὑποθέσει αὖξων αὐτὴν ἀπὸ τῶν προσώπων τῶν ζευγνυμένων, ἂν ὧσιν οἱ νυμφίοι τῶν ἐνδόξων, ἢ τὴν αἰτίαν ἐν αὐτοῖς ἐρεῖς, δι' ἣν παρελήλυθας ἐπὶ τὸ λέγειν, ὅτι συγγενῆς τῶν γαμούντων, ὅτι παρακληθεῖς ἦλθον ἐπὶ τὸν λόγον, ὅτι ἔρανον ἀποδιδούς αὐτῷ προειληφὼς πρότερον χάριτας, ἢ καὶ ἄλλως, ὅτι φιλὶα χαριζόμενος, ἢ ὅτι περ ἂν παραπέσῃ τοιοῦτον, ἢ ὅτι ἀρχόντων καὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν συνελθόντων καὶ συνεορτάζειν αἰρουμένων ἄτοπον ἦν αὐτὸν σιγᾶν καὶ μὴ χαρίζεσθαι τοσαύτη συνόδῳ καὶ συνεορτάζειν ἐθέλῃν τοῖς παροῦσιν ἅπασιν. μὴ ἀμοιρεῖται μέντοι τὰ προοίμια χάριτος, κἂν σύντονα τυγχάνῃ, ἀλλ' ἐχέτω μὲν ἐννοίας ἡδίστας ὡς ἔνι μάλιστα πρεπούσας τῇ ὑποθέσει· εἰ δὲ μή, ὀνόματα γοῦν ἐπαφρόδιτα καὶ κεχαρισμένα παστάδων, ὕμεναίων, γάμων, Ἀφροδίτης, ἐρώτων, ἵνα καὶ οἰκεῖα γένηται τῇ ὑποθέσει καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἡδίστα.

400 Καὶ τὰ μὲν προοίμια τοῦ συντόνου ταῦτα καὶ τούτοις παραπλήσια, τοῦ δὲ ἀνέτου καὶ συγγραφικοῦ λόγου ἦττον μὲν ἐγκατάσκευα, οὐκ ἐμπερίβολα δέ, ἀλλ' ὡς ἐν συγγραφῇ ἠπλωμένα μᾶλλον ἐννοίας ἔχοντα τὰς αὐτάς. ἔστι δὲ ποτε ἐν ἀνέτῳ λόγῳ καὶ ἀπὸ διηγήματος ἄρξασθαι ἀνύοντά τι διὰ τοῦ διηγήματος τῶν προειρημένων ἐννοιῶν, οἷον εἰ λέγοις ὅτι γαμούντος Διονύσου τὴν Ἀριάδην παρῆν ὁ Ἀπόλλων νέος ὢν καὶ τὴν λύραν ἔπληττεν· ἢ ὅτι Πηλέως γαμούντος παρῆσαν μὲν ἅπαντες οἱ θεοί, προσῆσαν δὲ Μοῦσαι, καὶ οὐκ ἡμέλει τῶν παρόντων ἕκαστος πρέπουσαν αὐτῷ δωρεὰν χαρίζεσθαι τῷ γάμῳ, ἀλλ' ὁ μὲν ἐδίδου δῶρα, ὁ δὲ ἔπληττε λύραν, αἱ δὲ ἠΐλουν, αἱ δὲ ἦδον, Ἑρμῆς δὲ ἐκήρυττε τὸν ὕμεναιον· ὁρῶ δὲ καὶ νῦν παρ' ἡμῖν ὅμοια. καὶ γὰρ οἱ μὲν σκιρτῶσιν, οἱ δὲ ἀνευάζουσιν, ἐγὼ δὲ λέγω καὶ ἄδω τοὺς γάμους. ἢ ἄλλως· ὅτε ὁ Μεγακλῆς ἐγάμει τὴν Ἀγαρίστην καὶ συνῆλθον τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι, τότε οὐδεὶς μὲν ποιητής, οὐδεὶς δὲ λογοποιὸς ὑστέρει, ἀλλ' ὁ μὲν ῥήτωρ ἔλεγεν, ὁ δὲ συγγραφεὺς βίβλους ἐν μέσοις ἀνεγίνωσκε, ἅπαντες δὲ ἀνύμνουν τὸν γάμον· τῆς δὲ [τῆς] Σικυωνίας οὐ χεῖρων ἢ παρ' ἡμῖν, ὥστε καὶ ταῦτα δεύτερα γίνεσθαι. Καὶ περὶ μὲν προοιμίων τοσαῦτα· δώσει γὰρ ἡμῖν ἡ ὑπόθεσις πρὸς τὰ τότε παρόντα πρόσφορα ἀληθεστέρας ἐννοίας καὶ μᾶλλον ἴσως οἰκείας· τὰ δὲ μετὰ τὰ προοίμια ἔστω περὶ τοῦ θεοῦ τοῦ γάμου λόγος ὡς περ θετικὸς καθόλου τὴν ἐξέτασιν περιέχων ὅτι καλὸν ὁ γάμος, ἄρξῃ δὲ ἄνωθεν, ὅτι μετὰ τὴν λύσιν τοῦ χάους εὐθὺς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδημιουργήθη ὁ γάμος, εἰ δὲ βούλει, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησι, καὶ <ὁ> ἔρως.

γενόμενος δὲ ὁ θεὸς οὗτος συνάπτει μὲν οὐρανὸν τῇ γῇ, συνάπτει δὲ Κρόνον τῇ Ῥέᾳ, συνεργοῦντος αὐτῷ πρὸς ταῦτα τοῦ ἔρωτος· εἶτα ἐφεξῆς ἐρεῖς ὅτι ἡ τῶν ὅλων διακόσμησις διὰ τὸν γάμον γέγονεν, ἀέρος, ἀστέρων, θαλάσσης· τοῦ γὰρ θεοῦ τούτου τὴν στάσιν παύσαντος καὶ συνάψαντος ὁμοιοῖα καὶ τελετῇ γαμηλίῳ τὸν οὐρανὸν πρὸς τὴν γῆν, ἅπαντα διεκρίθη καὶ στάσιν οἰκείαν ἔλαβεν. ὑποβαίνων δὲ πάλιν ἐρεῖς ἐξ ἀκολουθίας ὅτι καὶ αὐτὸς τῇ βασιλείᾳ τῶν ὅλων τὸν Δία δημιουργήσας ἐπέστησε, καὶ οὐκ ἄχρι τῶν θεῶν ἔστη μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμιθέους αὐτὸς παρήγαγεν πείσας θεοὺς συνελθεῖν τοὺς μὲν γυναιξί, τοὺς δὲ νύμφαις. μετὰ ταῦτα πάλιν ἐρεῖς ὅτι αὐτὸς τὸν ἄνθρωπον ὁμοίως φῦσαι παρεσκεύασε καὶ σχεδὸν ἀθάνατον ἐφιλοτέχνησε, συμπαραπέμπων αἰὲ τὰς διαδοχὰς τοῦ γένους τῷ μήκει τοῦ χρόνου, καὶ ὅτι βελτίων Προμηθέως ἡμῖν· ὁ μὲν γὰρ τὸ πῦρ μόνον κλέψας ἔδωκεν, ὁ δὲ γάμος ἀθανασίαν ἡμῖν πορίζεται. ἐμπλεονάσεις δὲ τούτῳ τῷ μέρει δεικνύς ὅτι δι' αὐτὸν θάλαττα πλεῖται, δι' αὐτὸν γεωργεῖται γῆ, ὅτι φιλοσοφία καὶ γνῶσις τῶν οὐρανίων δι' ἐκεῖνόν ἐστι καὶ νόμοι καὶ πολιτεῖαι καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ ἀνθρώπινα· εἶτα οὐδὲ μέχρι τούτων στήση, ἀλλ' ὅτι καὶ μέχρι πηγῶν καὶ ποταμῶν διικνεῖται ὁ θεὸς καὶ νηκτῶν καὶ χερσαίων καὶ ἀερίων. ἐν δὲ τούτοις ἅπασι διηγήματα θήσεις ποταμῶν μὲν, ὅτι Ἀλφειὸς ὁ Πισαῖος ἐρᾷ πηγῆς Σικελικῆς Ἀρεθούσης, καὶ βιάζεται τὴν φύσιν, καὶ καθάπερ νυμφίος ἐρωτικὸς κελαρύζων διὰ τῆς θαλάττης ἔπεισι ζέων εἰς τὴν νῆσον τῆς Σικελίας, καὶ εἰς κόλπους ἐμπίπτει τῆς ἐρωμένης Ἀρεθούσης καὶ μίγνυται· νηκτῶν δὲ· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα τὰ κατὰ θάλατταν τελετὴν οἶδε γάμου, καὶ τὰ χερσαῖα καὶ τὰ πετεινὰ πάντα, καὶ τὸν ἀνήμερον λέοντα καὶ φοβερά βρυχώμενον ἤγαγεν εἰς τὴν τελετὴν καὶ ὑπέζευξεν Ἀφροδίτης νόμῳ, καὶ τὰς ἀγριωτάτας παρδάλεις καὶ ὅσα τοιαῦτα.

402 περὶ δὲ δένδρων ἐρεῖς, ὅτι κάκεῖνα οὐκ ἄμοιρα γάμων· οἱ γὰρ ἐπὶ ταῖς κόμαις σύνδεσμοι φιλοτεχνήματα γαμούντων δένδρων εἰσὶ, καὶ τοῦ θεοῦ ταῦτά ἐστιν εὐρήματα. ἔτι δὲ τούτου ἀνωτέρω ἐν τῇ μνήμῃ τῶν θεῶν ἐρεῖς διηγήματα ἐν ἧ καὶ δεύτερον, ἢ περὶ Ποσειδῶνος γαμούντος τὴν Τυρῶ ἐν ταῖς προχοαῖς Ἐνιπέως, [ποταμὸς δὲ Θετταλίας ὁ Ἐνιπεύς,] ἢ περὶ Διὸς γήμαντος τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἴω καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις. πολλὴ δὲ ἱστορία τοιαύτη παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι, παρ' ὧν καὶ λήψη τὴν χορηγίαν, ἐπιφωνήσεις δὲ καὶ τῶν Σαπφούς ἐρωτικῶν καὶ τῶν Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου· πολλὰ δὲ αὐτῷ ἐν τοῖς Καταλόγοις τῶν γυναικῶν εἴρηται περὶ θεῶν συνουσίας καὶ γάμου. Μετὰ τὸν περὶ τοῦ γάμου λόγον, ἐν ᾧ τὸν θεὸν ὕμνησας, ἥξεις ἐπὶ τὰ τῶν γαμούντων ἐγκώμια. κοινὰ δὲ τὰ προειρημένα πάντα καὶ
〈τὰ〉 ῥηθησόμενα τοῦ τε συντόνου καὶ τοῦ ἀνέτου λόγου, διοίσουσι δὲ τῷ χαρακτῆρι μόνῳ τῆς ἀπαγγελίας· τὰ 〈δὲ〉 τοιαῦτα ἐγκώμια διττὴν [δ'] ἔχει τὴν μέθοδον· ἢ γὰρ γένος γένει συνάψεις οὐ συγκρίνων, ἵνα μὴ δοκῇ τὸ μὲν ἐλαττοῦν, τὸ δὲ αὔξειν, ἀλλὰ κατὰ ἀντεξέτασιν προάγων τὸν λόγον, ὅτι ὅμοιον ὁμοίῳ συνάπτεται· παρακολουθεῖ δὲ τῷ εἶδει τούτῳ ἀσάφειά τις καὶ αὐχμηρότης διὰ τὴν μῆξιν, ἣν ὥς δυνατὸν φυλαττομένους χρή προάγειν σαφηνείας φροντίζοντας. ἢ οὐ συνάψεις μὲν οὐδ' ἀντεξετάσεις, ἰδίᾳ δὲ ἐπαινέσεις πρότερον μὲν τὸ τοῦ νυμφίου, ἂν οὕτω τύχη, δεύτερον δὲ τὸ τῆς κόρης.

403 δεῖ δὲ ζητεῖν τὸ ἐνδοξότερον ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς καὶ τοῦτο προτάττειν, οὐκ ἐνδιατρίψεις δὲ σφόδρα τῷ περὶ τοῦ γένους λόγῳ τὴν τοῦ μήκους ἀηδίαν προφυλαττόμενος καὶ τῷ μηδὲ ἐπάγγελμα τοῦτο ἔχειν τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ τοὺς γάμους μᾶλλον καὶ τὴν παστάδα. πρέπει δὲ τί σοι ὀλίγα τεχνολογῆσαι περὶ τοῦ γένους. ἐὰν μὲν οὖν ἔνδοξα σφόδρα τυγχάνῃ τὰ γένη, αὔξειν δεῖ ταῦτα συλλαμβάνοντα ἀθρόως τὸν περὶ αὐτῶν λόγον δι' ὀλίγων, εἶτα ἀπὸ τῶν ἰδίων πάλιν αὔξειν αἰὲ πράξεις αὐτῶν λέγοντα καὶ φιλοτιμίας. ἐὰν δὲ τῶν μετρίων καὶ μὴ περιβλέπτων τυγχάνῃ, δεῖ ζητεῖν τοὺς ἐγγὺς πατέρας, εἰ λαμπροὶ εἶεν κατὰ τὴν πόλιν ἢ εὐδόκιμοι, καὶ ἀπὸ τούτων μᾶλλον ἐπιχειρεῖν. εἰ δὲ οἱ ἐγγὺς μὲν πατέρες ἀφανεῖς, τὸ δὲ γένος ἐπισημότερον, μᾶλλον ἀπὸ τοῦ γένους πειρᾶσθαι χρὴ τὰ ἐγκώμια παραλαμβάνειν· θηρεύτω γὰρ ὁ λόγος τὰ

ἐνδοξότερα. ἔαν δὲ τὸ μὲν ἔνδοξον τῶν γενῶν τυγχάνη, τὸ δὲ μὴ πάνυ, ἀντίθεος τῷ ἐνδόξῳ τὰς ἀρετάς, σωφροσύνην, ἐπιείκειαν τοῦ ἑτέρου γένους· οὐ γὰρ ἀπορήσεις ἀφορμῶν. εἰ δὲ μηδέτερον τῶν γενῶν ἔχοι μηδεμίαν λαμπρότητα, χρή τὸ ἥθος καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ἐπιείκειαν ἐπαινέσαντα διὰ βραχέων καὶ παρακλέψαντα τὸν περὶ αὐτῶν λόγον ἀναδραμεῖν ἐπὶ τοὺς νυμφίους. Τρίτος τόπος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῶν νυμφίων, χαριέστατος δ' ἂν οὗτος γένοιτο εἰ κατὰ συμπλοκὴν ἀντεξεταστικῶς προέλθοι, ὅτι θαυμάσιος μὲν ὁ νεανίας, θαυμασία δὲ ἡ κόρη, ἐν παιδείᾳ σοφὸς οὗτος, ἐν λύρᾳ, καὶ ἐν μουσαῖς οὗτος ἀρίζηλος, ἐκείνη δὲ ἐν σεμνότητι· εἰ δ' οὐκ ἔχοις τοῦτο, λέγε, ὅτι οὗτος μὲν ἐν λόγοις, ἐκείνη δὲ ἐν ἱστουργίαις καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Χαρίτων ἔργοις.

404

καὶ ἄνευ μὲν ἀντεξετάσεως, κατὰ συμπλοκὴν δὲ ἄλλως· ἀμφοτέρων δὲ τίς οὐκ ἂν τὰς ἀρετάς ἐπαινέσειε, καὶ τὴν προσοῦσαν σωφροσύνην, καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐπιείκειαν; δυνατὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἐκάστου διελόμενον τὸν ἔπαινον ἐπαινεῖν, κάλλος δὲ παρ' ἀμφοῖν κατὰ ἀντεξέτασιν πάντως· οὐχ ἡ μὲν φυτῶν καλλίστῳ ἐλαίᾳ, ὁ δὲ φοῖνικι παραπλήσιος; καὶ ὅτι ὁ μὲν ῥόδῳ προσέοικεν, ἡ δὲ μήλῳ. διαγράψεις δὲ καὶ τὸν νεανίαν οἶος ἰδεῖν, οἶος ὀφθῆναι, ὡς χαρίεις καὶ εὐπρόσωπος, ὡς ἰούλοις κατάκομος, ὡς ἄρτι ἡβάσκων· τῆς παρθένου δὲ φυλάξῃ διὰ τὰς ἀντιπιπτούσας διαβολὰς κάλλος ἐκφράζειν, πλὴν εἰ μὴ συγγενὴς εἴης καὶ ὡς εἰδῶς ἀναγκαίως <λέγοις, ἦ> λύοις τὸ ἀντιπίπτον τῷ λέγειν 'ἀκηκόαμεν ταῦτα'. Τέταρτος τόπος ἐστὶν ἀπὸ τοῦ <τὰ> περὶ τὸν θάλαμον καὶ παστάδας καὶ θεοὺς γαμηλίους ἔρεῖν, ὡς ὅταν λέγωμεν, συνελήλυθε μὲν οὖν ἡ πόλις, συνεορτάζει δὲ ἅπασα, πεπήγασι δὲ παστάδες οἶαι οὐχ ἑτέρῳ ποτέ, θάλαμος δὲ πεποίκιλται ἄνθεσι καὶ γραφαῖς παντοίαις, πολλὴν δὲ τὴν Ἀφροδίτην ἔχει πείθομαι δὲ καὶ ἔρωτας παρεῖναι τόξα μὲν ἐντειναμένους, βέλη δὲ ἐφαρμόττοντας, φαρμάκοις πόθων τὰς ἀκίδας χρίσαντας, δι' ὧν τὰς ψυχὰς συγκυρώσουσιν ἀναπνεῖν ἀλλήλαις, ὑμέναιος δὲ ἀνάψει λαμπάδας ἡμῖν καὶ δᾶδας γαμηλίῳ πυρί· χαρίτων τε μνημονεύσεις καὶ Ἀφροδίτης, καὶ μετὰ μικρὸν λοχείας Ἀρτέμιδος, ὅτι ὀλίγῳ ὕστερον διαδέχεται λοχεία Ἄρτεμις καὶ μαιεύσεται, καὶ τέξετε παῖδας ὑμῖν τε ὁμοίους καὶ ἐν ἀρετῇ λαμπρούς. εἴτα εἰς εὐχὴν καταστρέψεις τὸν λόγον. ἐξέσται δέ σοι ποτε καὶ φιλοτιμουμένῳ τὸν θεὸν τῶν γάμων ἐκφράσαι, οἷός ἐστι, κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου ἐν τῇ θέσει, ὅτι νέος ἐστὶν ἀειθαλὴς ὁ Γάμος, λαμπάδα φέρων ἐν ταῖν χεροῖν, ῥαδινός, ἐρυθθήματι τὸ πρόσωπον καταλαμπόμενος, ἵμερον ἀποστάζων ἐκ τῶν ὀμμάτων καὶ τῶν ὀφρύων.

405

ἐξέσται δέ σοι ποτε καὶ ἀντὶ τοῦ Γάμου τὸν Ἔρωτα ἐκφράσαι ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἢ πρὸς τῷ τέλει· ἂν μὲν γὰρ τὸν Γάμον ὑποστήσῃ κατ' ἀρχάς, τὸν Γάμον ἐκφράσεις δηλονότι· ἔαν δὲ τὸν Ἔρωτα, τοῦτον τὸν θεὸν ἐκφράσεις, ἐκφράσεις δὲ ἀκολούθως ποτὲ χοροὺς παρθένων καὶ χοροὺς ἡϊθέων καὶ κυβιστῶντας, οἷα παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ ἀσπίδι· πρέποι δ' ἂν ταῦτα λέγειν πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου, ὅταν ὁ λόγος εἰς τὸν θάλαμον καταντήσῃ· τοιούτων γὰρ ἐνταῦθα ὁ καιρός, ἐν δὲ τῷ θετικῷ λόγῳ κατ' ἀρχὰς καιρὸν ἔχεις μᾶλλον ἐκφράζειν τὸν θεὸν τῶν γάμων ἢ τὸν Ἔρωτα, ὁπότερον ἂν τούτων ὑποστήσῃ. ΠΕΡΙ ΚΑΤΕΥΝΑΣΤΙΚΟΥ Ὁ κατευναστικὸς λόγος ἐστὶ συντομώτατος διὰ τῶν καιρίων βαδίζων, καίρια δὲ ἐστὶ τὰ πρόσφορα, πρόσφορα δὲ ἐστὶν ὅσα τῷ θαλάμῳ ἀρμόζει καὶ τῇ τοῦ νυμφίου συζυγίᾳ καὶ ταῖς παστάσι καὶ ἔρωσί τε καὶ ὑμεναίοις καὶ τελετῇ γάμου. οἱ μὲν οὖν ποιηταὶ διὰ τοῦ παρορμαῖν ἐπὶ τὸν θάλαμον καὶ προτρέπειν προάγουσι τὰ κατευναστικά ποιήματα, καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ πόρρω τούτων στησόμεθα, ἀλλὰ παροξυνοῦμεν καὶ προτρέψομεν· ἔστι γὰρ ὁ κατευναστικὸς προτροπὴ πρὸς τὴν συμπλοκὴν. ἐν τούτοις τοίνυν τὸν Ἡρακλέα παραλαμβάνωμεν καὶ ἕτερον εἴ τις ἀνδρεῖος περὶ γάμους γέγονεν, οὐ τῇ πάσῃ ἐπεξιόντες τοῦ Ἡρακλέος ἀλκῇ, ἀλλὰ τοῖς περὶ γάμων αὐτῷ καὶ γυναικῶν καὶ νυμφῶν πεπραγμένοις, ἵνα καὶ χάριτας ὁ λόγος ἔχειν δοκῇ. ἐροῦμεν δὲ ἐγκώμιον τῆς νύμφης διὰ βραχέων, οὐ τὸ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης οὐδὲ τὸ ἀπὸ τῆς φρονήσεως οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν

τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ὥρας καὶ τοῦ κάλλους —τοῦτο γὰρ οἰκεῖον καὶ πρόσφορον μόνον— τοῦ δὲ νεανίσκου τὴν ἀλκὴν καὶ τὴν ῥώμην, παραινούντες μὴ καταισχύναι ταῦτα τοσοῦτων μαρτύρων γενησομένων τῇ ὑστεραίᾳ τῆς τελετῆς.

406

φυλακτέον δ' ἐν τούτῳ, μή τι τῶν αἰσchrῶν μηδὲ τῶν εὐτελῶν ἢ φαύλων λέγειν δόξωμεν, καθιέντες εἰς τὰ αἰσchrὰ καὶ μικρά, λέγειν γὰρ δεῖ ὅσα ἔνδοξά ἐστι καὶ ὅσα σεμνότητα φέρει καὶ ἐστὶν εὐχαρῆ. ἄρξῃ δ' οὕτω πως· τὴν μὲν παρασκευὴν τοῦ γάμου καὶ τῶν ἀναλωμάτων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν τὴν σύνοδον οὐδενὸς ἔνεκα, ὧ νεανία, πεποιήμεθα, ἀλλ' ἢ τῆς ἀλκῆς ἧς ἔχεις καὶ ῥώμης ἐπίδειξιν βουλόμενοι σε ποιήσασθαι, ἵνα ἐπὶ σοι σεμνυνώμεθα αὐτοὶ τε οἱ τοῦ γένους καὶ ἡμεῖς οἱ ἡλικιώται· σὺ δὲ μὴ ἐν φαύλῳ τὰ τῆς ἐπιδείξεως ποιήσῃ· καὶ εἰ μὲν ἀθληταὶ ἡμεν, καὶ ἀγωνίζεσθαι Ὀλυμπίασιν ἔδει ἢ Πυθοῖ πρὸς ἄνδρας ἀθλητάς, ἐχρῆν καὶ βραβεῖον προκεῖσθαι καὶ κήρυκα παρεῖναι καὶ κριτὴν τινα τῆς νίκης καὶ στάδιον ὑπάρχειν δημόσιον· ἐπεὶ δὲ τελετὴ γάμου τὰ δρώμενα, βραβευτῆς δὲ Ἔρω, κῆρυξ δὲ Ὑμέναιος, καὶ στάδιον ὑμῖν ὁ θάλαμος, φέρε μὴ τὰ τῶν φευγόντων ἐν τοῖς πολέμοις πάθης δεδοικῶς καὶ πρὸ τῆς συμβολῆς τὴν τροπὴν, ἀλλὰ νόμισον ἔνθεν μὲν παρεστάναι σοι Πόθον, ἔνθεν δὲ Γάμον, Ἔρωτα δὲ συμβραβεύειν, Ὑμέναιον δ' ἐπιφωνεῖν, Ἴθι, τῶν πατέρων ἀξίως ἀγωνιούμενος. καιρὸς δὲ τελετῆς ὃς καὶ φίλος ἐστὶ τῷ θεῷ τῶν γάμων· ἔσπερος μὲν γὰρ ἐστὶν ὑπαιθρος καὶ λαμπρός, ἅμαξά δὲ διαφανὴς ἤδη, καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστὴρ καταυγάζει τὸ φαινόμενον, οὐρανὸς δὲ πεποίκιλται τοῖς χοροῖς τῶν ἄστρων. καὶ τινα τοιαῦτα διεξελθὼν ἀβρῶς περὶ τοῦ καιροῦ πάλιν ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τῶν ἐστιωμένων, ἀπὸ τῶν παρόντων, ὅτι οἱ μὲν ἐπικροτοῦσιν, οἱ δὲ σε νῦν ἐπὶ στόματος καὶ γλώσσης ἔχουσι καὶ τὴν κόρην, ὁπότερος ἄρ' ἰσχυρότερος πρὸς τὴν τελετὴν φανήσεται· διηγεῖται δὲ ἴσως ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸν πλησίον οἰκεῖα νεανιεύματα· εἰσὶ δὲ οἱ καὶ εὐχονται σφίσιν αὐτοῖς γενέσθαι παραπλησίαν πανήγυριν.

407

προτρέψῃ δ' αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ κάλλους τοῦ θαλάμου, ὃν αἱ Χάριτες κατεποίκιλαν, καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας τῆς κόρης καὶ ὅποιοι περὶ ἐκείνην θεοὶ γαμήλιοι· Ἀφροδίτη καὶ Ἴμερος προδώσουσί σοι ταύτην καὶ ἐγχειρίσουσιν, ἵνα δημιουργήσῃτε παῖδας ὁμοίους μὲν σοί, ὁμοίους δὲ ἐκείνῃ· ἐὰν δέ σε καὶ ἀπατᾶν ἐπιχειρήσῃ αἰμύλα κωτίλλουσα, φύλαξαι τὴν ἀπάτην· περικέεται γὰρ καὶ Ἀφροδίτης κεστόν, ἐν ᾧ διὰ λόγων ἐστὶν ἀπάτη. [προτρέψῃ δ' αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας τῆς κόρης καὶ τῆς ιδέας καὶ τοῦ κάλλους] καὶ ἐπάξεις ὅτι ὄνειράτων ὅψεις ἡδίστας ὅψεσθε μαντευομένας ὑμῖν ἐπ' αἰσίοις τὰ μέλλοντα, παίδων γενέσεις, βίου παντὸς ὁμόνοϊαν, οὐσίας αὕξησιν, οἰκονομίαν τῶν ὄντων ἐπαινετήν. χρὴ δὲ παραγγέλλειν τῷ νυμφίῳ μέλλοντι ταῖς πράξεσιν ἐπιχειρεῖν εὐχὰς ποιεῖσθαι τῷ Ἔρωτι, τῇ Ἑστίᾳ, τοῖς γενεθλίοις, ἵνα συλλαμβάνωνται αὐτῷ πρὸς τὸ ἐγχειρήμα. εἴτα εὐχὴν ἐπάξεις αἰτῶν παρὰ τῶν κρειττόνων αὐτοῖς εὐμένειάν τε καὶ ὁμόνοϊαν, συμπλοκῆς ἐστίαν, κρᾶσιν ψυχῶν ὥσπερ καὶ τῶν σωμάτων, ἵνα οἱ παῖδες ἀμφοτέροις ὅμοιοι γένωνται. οὕτω μὲν οὖν πως προάγειν τοὺς τοιούτους λόγους διὰ συντόμων δυνήσῃ· κἂν μὲν ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς ἢ ὁ συναπτόμενος, λέγε τὰ πρόσφορα πρὸς συγγενεῖς, ὅτι ὁ προτρεπόμενός σοι οὐκ ἀλλότριος, ἀλλὰ φίλος καὶ εὖνους, τῶν καὶ εἰς τὰ μάλιστα σοι συνηδομένων, καὶ πείθεσθαι σε δεῖ. ἂν δὲ προειληφῶς ἦς τῷ γεγαμηκέναι αὐτός, λέγε ὅτι καὶ αὐτὸς ἔμπειρός εἰμι τῶν τοιούτων ἀγώνων, καὶ οὐχ ἡρέθην οὐδ' ἡττήθην, ἀλλ' εἰ προὔκειτο στέφανος, ἐγὼ ἂν ἀπηνεγκάμην, ἄριστα διαθλήσας τότε.

408

ἂν δὲ ἀλλότριος τυγχάνῃ, πάλιν καὶ τοῦτο διαιρήσεις· ἐὰν μὲν γὰρ νέος πρὸς νέον, ἐρεῖς τὸ Ὀμηρικὸν ἐκεῖνο ἄλκιμος ἔσς' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων ἐὺ εἴπῃ· ἐὰν δὲ προεληλυθὼς τὴν ἡλικίαν, μὴ δοῦναι ὑπόνοϊαν τοῖς παροῦσι περὶ σαυτοῦ ὡς ἀσθενοῦς. προσθήσεις δ' ὡς ἵνα καὶ παῖδας φυτεύσῃς τῇ πατρίδι λόγοις ἐνακμάσσοντας, φιλοτιμίαις, ἐπιδόσεις. προσθήσεις δέ που καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τι· εἰ μὲν γὰρ εἴῃ ἔαρ, ὅτι ἀηδόνες καὶ χελιδόνες ὑμᾶς καταμουσίζουσαι καὶ κατακηλοῦσαι νῦν μὲν εἰς ὕπνον καθέλκουσι, νῦν δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν αὐγὴν τερετίζουσαι

ἀναστήσουσι μεμνημένους, καὶ ὅτι νῦν ἡ γῆ ἄνθεται καλλωπίζεται καὶ ὠραΐζεται τοῖς βλαστήμασιν, ὥσπερ καὶ ὑμεῖς ἐν ὥρᾳ καὶ ἀκμῇ τοῦ κάλλους τυγχάνετε, καὶ δένδρα δένδρεσιν ἐπιμίγνυνται, ἵνα τοῦτο γένηται τελετὴ καὶ γάμος. ἔαν δὲ μετόπωρον, ὅτι καὶ νῦν οὐρανὸς γαμεῖ τὴν γῆν ὄμβροις ἐπάρδων, ἵνα μετὰ μικρὸν ἐκφύσῃ καὶ κοσμήσῃ αὐτὴν δένδροις τε καὶ βλαστήμασι. ἂν δὲ χειμῶν, ὅτι συνάγει ἡμᾶς εἰς θαλάμους καὶ οἰκουρεῖν ἀναγκάζει, καὶ ταῖς νύμφαις τοὺς νυμφίους συμπλέκεσθαι, καὶ πάντα ἐν θαλάμοις εἶναι πείθει, τὰς ἀνάγκας ἡμῖν καὶ φόβους ἐκ τῆς σφοδρότητος τῶν ἀέρων ἐπάγων καὶ ὥσπερ ἀναγκάζων γαμεῖν. ἔαν δὲ θέρος, ὅτι νῦν μὲν τὰ λήϊα κομᾷ τοῖς ἀστάχυσιν καὶ ἡμερίδες τοῖς βότρυσιν καὶ <ἀκρόδρυα> τοῖς ὠραίοις, καὶ κατάκομα τῶν δένδρων ἄλση καὶ γεωργία πᾶσα. εἴτα προσθήσεις, οἷας μὲν εὐχὰς εὕξονται ὑπὲρ ὑμῶν οἱ πατέρες, οἷα δὲ ἠῤῥξαντο ταύτην ἐπιδεῖν τὴν ἡμέραν· πληροῦτε οὖν αὐτῶν τὸν πόθον, πληροῦτε τοῦ γένους τὰς ἐλπίδας. προσθήσεις δέ τι καὶ ἀπὸ ἱστορίας περὶ γάμου καὶ συμπλοκῆς, εἰ ἔχοις τινὰς νεανίας εἰπεῖν ἢ καὶ δένδρων ἔρωτας. ἔρεῖς τι καὶ περὶ Διονύσου, ὅτι καλὸς πρὸς γάμους ὁ θεός, ἀλκῆς ἐμπιπλῶν, θάρσους πληρῶν, εὐτολμίαν διδούς· καὶ γὰρ αὐτὸς οὐκ ὀκνηρός, ἀλλ' εὐτολμος περὶ γάμους ὁ θεός.

409 “οὕτω καὶ Αἰακὸς Αἰγιναν τὴν Ἀσώπου κατενύμφευσεν, οὕτω καὶ Πηλεὺς τὴν Θέτιν, καὶ ὁ Ζεὺς τὴν Λήδαν, οὕτω καὶ Τηλέμαχος Πολυκάστην τὴν Νέστορος, οὕτω καὶ τὴν Ἀφροδίτην Ἀγχίσης ὁ βασιλεὺς τῆς περὶ τὸ Ἴλιον χώρας.” ἔρεῖς τι καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ἕως αὐτοὶ τελοῦσι τὰ ὄργια τοῦ γάμου καὶ τελοῦνται, ἡμεῖς ῥόδοις καὶ ἵοις στεφανωσάμενοι καὶ λαμπάδας ἀνάψαντες περὶ τὸν θάλαμον παίζωμεν καὶ χορεῖαν στησώμεθα, καὶ τὸν ὑμέναιον ἐπιβώμεθα, τὸ δάπεδον πλήττοντες τοῖς ποσίν, ἐπικροτοῦντες τῷ χεῖρι, ἐστεφανωμένοι πάντες· καὶ ὅσα προσέοικε τῇ τοιαύτῃ ὕλῃ προσάψεις. εἴρηται δ' ἀφορμαὶ πλείους ἢ πρὸς ἐν σύνταγμα, ἵνα ἢ σοι διαφόρως χρήσασθαι ἐν πλείοσιν ὑποθέσεσιν· οὐ γὰρ ἅμα πάντα ἔρεῖς, ἀλλ' ἀρκέσει σοι ἐν καὶ δεύτερον τῶν εἰρημένων. ὁδοποιήσει δέ σοι καὶ τὰ λοιπὰ ἢ θεωρία καὶ ἀναστρέψεις τὰ πολλάκις ῥηθέντα, οἷον τὰ πρῶτα τελευταῖα ποιήσεις, καὶ τὰ τελευταῖα πρῶτα, καὶ ὅλως ἢ ἐξαλλαγή καὶ ἢ καινοτομία δόξαν παρέξει σοι τοῦ μὴ ταῦτα λέγειν· ἔστι γὰρ οὐκ ἀποδεδειγμένη διαίρεσις περὶ τοῦ τοιούτου εἴδους τοῦ λόγου, ἡμεῖς δὲ τὴν εἰρημένην ἐπινενοήκαμεν, ἣν οὐ πάντως φυλάττειν ἀναγκαῖον, διὰ τὸ μηδένα ὁμότεχνον τὰ τοιαῦτα ὀρίζειν· ὥς ἐμὲ γοῦν εἰδέναι οὐδέπω μέχρι καὶ τήμερον διαίρεσις ἐπεδείχθη τοιούτου λόγου. εἴ τι δὲ δεῖ στοχασάμενον τοῦ πρέποντος καὶ ἐγγὺς γενόμενον τοῦ δοκοῦντος εὖ ἔχειν εἰπεῖν, καλῶς ἂν ἔχοι προοιμιάζεσθαι μὲν οὐ μακρῷ προοιμίῳ, ἢ ἀπὸ τῶν παρόντων ὥς οὐ καλῶς ἐπέχοιεν ἔτι τὸν νεανίαν, ἢ ἀπὸ τοῦ νεανίσκου ὥς οὐκ ὀρθῶς ῥαθυμοῦντος τῆς ἀγωνίας, ἢ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λέγοντος, ὅτι συμβουλήν τινα ἤκω φέρων τῷ νεανίᾳ εἰς μέσον πεφροντικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ σπουδάζων αὐτὸν καλὸν ἐν ὑμῖν ὀφθῆναι.

410 ἔσται δ' οὐκ ἐγκατάσκευον τὸ προοίμιον, ἀλλ' ἀφελὲς καὶ ἀπλοῦν. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ληφθήσεται ἡ ἔννοια· τίνος ἔνεκεν ἡμῖν ἡ σύνοδος γέγονεν αὕτη; γάμου τοῦ νεανίου δηλονότι καὶ τελετῆς ἐρωτικῆς· τί οὖν οὐκ ἤδη τὸ πρᾶγμα τελεῖται, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ συνεληλύθαμεν, συνησθησόμενοι τοῖς γινομένοις; εἴτα μετὰ τὸ προοίμιον ἤξεις ἐπὶ τὴν τοῦ νεανίσκου προτροπὴν· ἥδειν σε ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ οὐδενὸς δεύτερον, ἥδειν τὰς ἀρετὰς ἐν κυνηγεσίοις, ἐν παλαίστραις· ταύτην ἐπιδειξαί μοι τὴν ῥώμην καὶ τὴν ἀλκὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος, μηδένα τῶν παρόντων ὥς ὀνειδίζειν μέλλοντα φυλασσόμενος· γάμου γὰρ παῖδες ἅπαντες, καὶ οἱ μὲν ἐτελέσθησαν, οἱ δὲ μέλλουσιν, οἱ δὲ εὕχονται. εἴτα παρακαλέσεις καὶ τοὺς ἀκροατὰς συμποτρέψασθαι καὶ ἐκόντα καὶ ἄκοντα παραπέμπειν ἐπὶ τὸν θάλαμον. μετὰ ταῦτα ἤξεις ἐπὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἐσπέραν, ἐν ᾧ διασκεύσεις καὶ διαγράψεις τὰ κάλλη τῆς νυκτός, τοὺς ἀστέρας, τὰ φέγγη τούτων, τὸν Ὠρίωνα, καὶ προσθήσεις ὅτι, ὥσπερ ἐκάστη τελετὴ καιρὸν οἰκεῖον καὶ ἐπιτήδειον ἔχει, οὕτω καὶ ὁ γάμος γέρας εἴληφε τὴν νύκτα παρὰ τῶν θεῶν. Πύθια

μὲν γὰρ καὶ Ὀλύμπια καθ' ἡμέραν τελεῖται, <τὰ> Βάκχου δὲ καὶ Ἀφροδίτης νυκτός· ἔρωτι γὰρ καὶ γάμῳ καὶ ὕμεναίῳ καθιέρωται νύξ. εἴτα ἀπὸ τοῦ παρελθόντος προτρέψῃ χρόνου λέγων· ἀναμνήσθητι τῆς μνηστείας, ἐν ᾧ χρόνῳ γέγονεν, ἐν ᾗ οἱ οὖν μόλις ὑμῖν κατωρθώθη, καὶ ὅτι ἐπένευσαν [ἡμῖν] οἱ πατέρες τῆς κόρης ὅψε ποτε· εἴτα ταύτην ἔχων παρὰ σαυτῶ ῥαθυμεῖς, ὥσπερ ἐπιλεησμένοις; μετὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἐπιχειρήσεις [ἔαρος, μετοπώρου, χειμῶνος, θέρους] ὡς ἤδη προεῖρηται [ἀπὸ τῶν περὶ ἕκαστον καιρὸν ἐξαιρέτων, ὡς ὑποδέδεικται ἤδη].

411 καιρὸν ἔχεις μετὰ ταῦτα καὶ ἱστοριῶν μεμνησθαι, ἐν αἷς ἕτεροι φαίνονται συναφθέντες γάμοις θεοὶ καὶ ἡμίθεοι καὶ στρατηγῶν οἱ ἄριστοι καὶ ἀριστέων οἱ ἐπιφανέστατοι. ἐπὶ τούτοις μνημονεύσεις καὶ τοῦ κάλλους τῆς κόρης καὶ τοῦ κάλλους τοῦ θαλάμου καὶ τῶν παστάδων. καὶ τῶν θεῶν δ' οὐκ ἀμελήσεις τῶν περὶ τὸν θάλαμον ὡς συνεργούντων καὶ συλλαμβανομένων τῷ μέλλοντι νυμφεύειν· καὶ καθ' ἡδονὴν δὲ θεοῖς ὁ γάμος. ἐν ᾧ καὶ θέσιν βραχεῖαν ἔρεῖς, ὅτι βουλευθέντες αὐξάνεσθαι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος γάμον ἐπενόησαν καὶ μίξεις σώφρονας, καὶ εἰκὸς παρεῖναι τοὺς αὐτὰ νομοθετήσαντας, Ἀφροδίτην, ἔρωτας, ὕμεναίους, γάμους. εἴτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως ἐπιχειρήσεις· τί οὖν τὸ ἀπὸ τοῦ γάμου κέρδος; ὁμόνοια οἴκου καὶ περιουσίας σωτηρία καὶ αὐξήσις, καὶ τὸ μέγιστον παίδων γενέσεις διαδόχων τοῦ γένους, φιλοτιμησομένων πατρίδι, διαθησόντων ἀγῶνας. εἴτα εὐχὴν ἐπιθήσεις τοῖς εἰρημένοις, αὐτὸς αἰτῶν αὐτοῖς παρὰ τῶν κρειττόνων συζυγίαν ἡδίστην, εὐδαιμονίαν, βίον ἐπέραστον, παίδων γενέσεις καὶ ὅσα προεῖρηται. πειράσεις δὲ καὶ συντόμως ἅπαντα προαγαγεῖν ταῦτα πανταχοῦ τῆς χάριτος μόνον καὶ τῆς ὥρας φροντίζων. παραγίνεται δὲ χάρις καὶ ὥρα τῷ λόγῳ οὐκ ἐκ τῶν ἱστοριῶν μόνον καὶ ἐκ τοῦ διηγήματος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀφελείας καὶ ἀπλότητος τοῦ ἡθους τοῦ λέγοντος. ἀκατάσκευον γὰρ τὸν λόγον εἶναι δεῖ καὶ τὰ πολλὰ ἀσύνδετον, οὐ κώλοις οὐδὲ περιόδοις συγκείμενον, ἀλλὰ συγγραφικώτερον, οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος. γένοιτο δ' ἂν καὶ ἀπὸ λέξεως ἐπιτετηδευμένης καὶ κεκαλλωπισμένης χάρις ἐν λόγῳ, οἷα ἐστὶν ἡ Πλάτωνος καὶ Ξενοφώντος καὶ τῶν νεωτέρων, Δίωνος καὶ Φιλοστράτου καὶ τῶν σοφιστῶν ὅσοι καὶ συντιθέναι τὸ συγγραφικὸν εἶδος ἔδοξαν χαριέντως.

412 ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΘΛΙΑΚΟΥ Ὁ γενεθλιακὸς λόγος διαιρεῖται οὕτως. πρῶτον μὲν ἔρεῖς προοίμια, μετὰ τὰ προοίμια τὴν ἡμέραν ἐπαινέσεις καθ' ἣν ἐτέχθη ὁ ἐπαινούμενος, καὶ εἰ μὲν ἐν ἱερομηνίᾳ ἢ ἄλλῃ τινὶ πανηγύρει, ἔρεῖς ἐγκώμιον ἀπὸ τῶν τῆς ἡμέρας, ὅτι ἐν ἱερομηνίᾳ ἐτέχθη, ὅτι ἐν πανηγύρει· εἰ δὲ μηδὲν ἔχοις εἰπεῖν τοιοῦτον, ἐπαινέσεις τὴν ἡμέραν ἀπὸ <τοῦ> καιροῦ, ὅτι θέρους ὄντος ἐτέχθη, ὅτι ἔαρος ἢ χειμῶνος ἢ μετοπώρου, εἰ οὕτω τύχοι, καὶ ἔρεῖς τοῦ καιροῦ τὰ ἐξαίρετα. μετὰ τὸν τῆς ἡμέρας ἔπαινον ἐπὶ τὸ ἐγκώμιον ἥξεις αὐτοῦ τοῦ γένους, εἴτα τῆς γενέσεως, εἴτα τῆς ἀνατροφῆς, εἴτα τῶν ἐπιτηδευμάτων, εἴτα τῶν πράξεων. ἔρεῖς δὲ καθ' ἕκαστον τῶν κεφαλαίων, ὡς ἤδη φθάσαντες πολλάκις εἰρήκαμεν, σύγκρισιν, εἴτα μετὰ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν κεφαλαίων ἰδίαν σύγκρισιν ἐργάσασθαι ἔρεῖς τελευταῖον σύγκρισιν πρὸς ὅλην τὴν ὑπόθεσιν. μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπαινέει τὴν ἡμέραν οὕτως ὥς πανευδαίμονος ἡμέρας ἐκείνης καθ' ἣν ἐτίκτετο, ὥς μητρὸς ὠδίνες εὐτυχῶς ἐπὶ τοῦτο λυθεῖσαι. πρότερον ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔρεῖς. ἐὰν δὲ κομιδῇ τινος νέου γενεθλιακὸν μέλλης λέγειν, ἔρεῖς ὅτι τοῦτο αὐτὸ τοῦ νέου τὸ μέγιστον, ὅτι τοὺς λόγους ἐφ' ἑαυτὸν ἤδη κεκίνηκεν, εἴτα μετὰ τὰ προοίμια τὴν ἡμέραν ἐγκωμιάσεις, καθ' ἣν ἐτέχθη, τῇ μεταχειρίσει τῇ προεῖρημένη χρώμενος. μετὰ ταῦτα τὸ γένος ἔρεῖς, εἴτα τὴν γενέσιν, εἴτα τὴν φύσιν· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἔχεις ἕτερον παρὰ ταῦτα εἰπεῖν [τοῦ νέου] (νέος γὰρ ὢν οὐδέπω πράξεις ἐπεδείξατο), ἔρεῖς ἐκ μεθόδου ἐγκωμιάζων οὕτω· τοῦτο δὲ τεκμαιρόμενος περὶ τῶν μελλόντων μαντεύομαι, ὅτι παιδείας εἰς ἄκρον ἤξει καὶ ἀρετῆς, ὅτι φιλοτιμήσεται πόλεσιν, ἀγῶνας διαθήσει, κοσμήσει πανηγύρεις, καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΥ Παραμυθητικὸν δὲ ὁ λέγων ὁδύρεται μὲν καὶ αὐτὸς τὸν πεπτωκότα καὶ ἐπὶ μέγεθος ἐγείρει τὴν συμφορὰν, αὖξων ὡς οἶόν τέ ἐστι τῷ λόγῳ τὸ πάθος ἐκ τῶν ἀφορμῶν ὧν εἵπομεν περὶ μονωδίας· χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι συνίσταται ἡ μονωδία ἐκ τῶν ἐγκωμιαστικῶν [γένους, φύσεως, ἀνατροφῆς, παιδείας, ἐπιτηδευμάτων, πράξεων]. οὐ μὴν φυλάξει τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐγκωμίων διὰ τὸ μὴδ' ἑαυτοῦ δοκεῖν εἶναι τὸν λέγοντα, ἀλλ' ἐξεστηκέναι ὑπὸ τοῦ πάθους. τὰ δὲ ἐγκώμια διαιρήσεις κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους, ὡς προεῖρηται· ὁ μὲντοι γε παραμυθούμενος ἐπιχειρήσας ἐκ τούτων ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ λόγου, οἷον ὅτι νέος ὢν (ἂν οὕτω τύχη) παρ' ἡλικίαν πέπτωκεν, οὐχ ὡς ἂν εὖξαιτό τις, καὶ γένος ἐστέρησεν τῆς ἐλπίδος καὶ γονέας καὶ πατρίδα· οὐ γὰρ ἦν ὁ τυχών, ἀλλὰ τοῖος καὶ τοῖος· διὸ οὐδὲ μέμφομαι ποθοῦντας καὶ ζητοῦντας τοιοῦτον. καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ θρῆνον αὐξήσας, ὡς ἐνδέχεται, ἐπὶ δεύτερον ἤξει μέρος τοῦ λόγου τὸ παραμυθητικόν, ἄρξεται δὲ οὕτω πως· θαυμάζω δὲ εἰ μὴ ἐπελήλυθεν ὑμῖν, ὧ παρόντες γονεῖς, ἐννοεῖν, ἃ φησιν ἄριστος ποιητῆς Εὐριπίδης, ἄξιος ὡς ἀληθῶς Μουσῶν νομίζεσθαι τρόφιμος· χρὴ γὰρ τὸν μὲν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅς' ἔρχεται κακά· τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. οὐ θήσεις δὲ ἐξ ἅπαντος τὰ ἱαμβεῖα διὰ τὸ εἶναι αὐτὰ συνήθη τοῖς πολλοῖς καὶ γνώριμα, ἀλλὰ παρῳδήσεις μᾶλλον· καὶ ὅσα Ἡροδότῳ περὶ Κλεόβιδος καὶ Βίτωνος εἴρηται.

414 καὶ φιλοσοφῆσαι δὲ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀπειρόκαλον καθόλου περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης, ὅτι τὸ θεῖον κατέκρινε τῶν ἀνθρώπων τὸν θάνατον, καὶ ὅτι πέρας ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου ὁ θάνατος, καὶ ὅτι ἥρωες καὶ θεῶν παῖδες οὐ διέφυγον. ἐν ᾧ καὶ καιρὸν ἔχεις θεῖναι καὶ διηγήματα, καὶ ὅτι πόλεις ἀπόλλυνται, καὶ ἔθνη ἐστὶν ἃ παντάπασιν ἐξέλιπεν, καὶ ὅτι βελτίων ἐστὶ τάχα ἢ μετástασις τοῦ τῆδε βίου, ἀπαλλάττουσα πραγμάτων [ἀδίκων], πλεονεξίας, ἀδίκου τύχης· οἷον γὰρ τὸ πλεῖον τὸ πράγμασιν ἀνθρωπίνους συμπλέκεσθαι, νόσοις, φροντίσι. ἐρεῖς δὲ μετὰ ταῦτα ὅτι εἰ μὲν κέρδος τὸ βιοῦν, ἱκανῶς ἀπολέλαυκε, καὶ λέξεις ἃ συνοιδας περὶ αὐτοῦ· ὥφθη μὲν ἐν λόγοις (εἰ οὕτω τύχοι), ἐν πολιτείαις· εἰ δὲ ἀτύχημα, τύχης τὸ πίπτειν ἐνθάδε, ἐξέφυγεν ἀνιὰρὰ τοῦ βίου· εἴτα ὅτι πείθομαι τὸν μεταστάντα τὸ Ἠλύσιον πεδίον οἰκεῖν, ὅπου Ῥαδάμανθους, ὅπου Μενέλεως, ὅπου παῖς ὁ Πηλέως καὶ Θέτιδος, ὅπου Μένων· καὶ τάχα που μᾶλλον μετὰ τῶν θεῶν διαιτᾶται νῦν, περιπολεῖ τὸν αἰθέρα καὶ ἐπισκοπεῖ τὰ τῆδε· καὶ τάχα που καὶ μέμφεται τοῖς θρηνοῦσι· συγγενῆς γὰρ οὕσα τοῦ θεοῦ ἢ ψυχὴ κάκεῖθεν κατιοῦσα σπεύδει πάλιν ἄνω πρὸς τὸ συγγενές· οὕτω καὶ τὴν Ἑλένην, οὕτω καὶ τοὺς Διοσκούρους καὶ τὸν Ἡρακλέα λέγουσιν συμπολιτεύεσθαι μετὰ τῶν θεῶν· ὑμνῶμεν οὖν αὐτὸν ὡς ἥρωα, μᾶλλον δὲ ὡς θεὸν αὐτὸν μακαρίσωμεν, εἰκόνας γράψωμεν, ἱλασκώμεθα ὡς δαίμονα. ἔστω δὲ σύμμετρον καὶ τούτου τοῦ λόγου τὸ μῆκος. γνωστὲον δὲ ὅτι καὶ συντόνῳ λόγῳ παραμυθεῖσθαι δυνατὸν καὶ συγγραφικῶς πάλιν, ὡς ἂν τις βούληται. ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΥ Ὁ προσφωνητικὸς λόγος ἐστὶν εὐφημος εἰς ἄρχοντας λεγόμενος ὑπὸ τινος, τῇ δὲ ἐργασίᾳ ἐγκώμιον, οὐ μὴν τέλειον· οὐ γὰρ ἔχει πάντα τὰ τοῦ ἐγκωμίου, ἀλλὰ κυρίως ὁ προσφωνητικὸς γίνεται, ὅταν ἐξ αὐτῶν τῶν πραττομένων ὑπ' αὐτοῦ πράξεων ὁ λόγος τὴν αὖξιν λαμβάνῃ.

415 διαιρεῖται δὲ οὕτως. μετὰ τὰ προοίμια ἥξεις ἐπὶ τὸν τῶν βασιλέων ἔπαινον, καὶ τοῦτον ἐρεῖς διὰ πάνυ βραχέων διαιρῶν αὐτὸν δίχα εἰς τὰ κατὰ πόλεμόν τε καὶ εἰρήνην, οὐκ ἐνδιατρίψεις δὲ διότι οὐ τέλειόν ἐστι βασιλέων ἐγκώμιον· αὐξήσεως γὰρ ἕνεκα παραλαμβάνεται ἐν τῷ προσφωνητικῷ τῶν ἐπαίνων τοῦ ἄρχοντος. ἀπὸ δὲ τοῦ λόγου τοῦ κατὰ τοὺς βασιλέας ἥξεις ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ προσφωνουμένου ἔπαινον, λέγων ὅτι τά τε ἄλλα θαυμάσιοι οἱ βασιλεῖς καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων αἰρέσεσιν· οἷον γὰρ ἡμῖν νῦν τοῦτον τὸν γεννάδα κατέπεμψαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους. καὶ εὐθέως ἐπαινεῖς μάλιστα μὲν, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν πράξεων, οὕτω γὰρ ἄμεινον, εἰ δ' ἄρα φιλότιμον καὶ σφόδρα ἔνδοξον εἶη τὸ γένος, μνημονεύσεις διὰ βραχέων καὶ γένους, εἴθ' οὕτω τῶν πράξεων, καὶ μάλιστα μὲν ἀπὸ τοῦ παρόντος χρόνου καὶ τῆς παρουσίας

ἀρχῆς τῶν ἐν χερσί· μνημονεύσεις δὲ καί, ἂν τύχῃ ἄρξας ἑτέραν ἀρχὴν καὶ ἐνδόξους ἔχῃ τὰς πράξεις, τῶν τότε πράξεων. ὑπομεριεῖς δὲ τὸν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ἔπαινον εἰς τέσσαρας ἀρετάς, φρόνησιν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην, ἀνδρείαν· καὶ ἐν μὲν τῇ φρονήσει τὴν ἐμπειρίαν τῶν νόμων, τὴν παιδευσιν ἐπαινέσεις, τὸ προορᾶσθαι τὰ μέλλοντα, τὸ περὶ τῶν παρόντων ἀκριβῶς βουλευέσθαι δύνασθαι, τὸ βασιλεῦσιν ἀντιγράφειν περὶ ὧν ἂν ἐπιστέλλωσιν οὕτως ὥστε ἐκείνους ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, τὸ διελέγχειν τοὺς ῥήτορας, τὸ γινώσκειν ἐκ προοιμίων τὴν ὅλην διάνοιαν τῆς ὑποθέσεως. ἐν ᾧ καὶ καιρὸν ἔξεις Δημοσθένους μνήμην καὶ Νέστορος καὶ νομοθετῶν ἀρίστων ποιεῖσθαι· τεχνικὸν γὰρ καθ' ἕκαστον μέρος ἀρετῆς καὶ συγκρίσεις οἰκείας παραλαμβάνειν, ἵνα ὁ λόγος δι' αὐτῶν πλείους τὰς αὐξήσεις λαμβάνῃ.

416 ἐν δὲ τῇ δικαιοσύνῃ πάλιν ἐρεῖς τὴν πρὸς τοὺς ὑπηκόους φιланθρωπίαν, τὸ ἡμερον τοῦ τρόπου, τὸ ὁμιλητικὸν πρὸς τοὺς προσιόντας, τὸ καθαρὸν ἐν ταῖς δίκαις καὶ ἀδωροδόκητον, τὸ μὴ πρὸς χάριν μηδὲ πρὸς ἀπέχθειαν κρίνειν τὰς δίκας, τὸ μὴ προτιμᾶν τοὺς εὐπόρους τῶν ἀδυνάτων, τὸ πόλεις ἐγείρειν ἐν ᾧ μέρει καὶ Ἀριστείδης ἔστω καὶ Φωκίων καὶ εἴ τις Ῥωμαίων ἐξ ἱστορίας λαμπρὸς ἐκ δικαιοσύνης. οὐχ ἀπλῶς δὲ ἐρεῖς τὰς ἀρετάς, ὅτι δίκαιος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπιχειρήσεις πάλιν, ὅτι οὐκ ἄδικος, οὐκ ὀργίλος, οὐ δυσπρόσοδος, οὐ χάριτι κρίνων, οὐ δωροδέκτης· πέφυκε γὰρ ὁ λόγος αὐξῆσιν λαμβάνειν ὅταν καὶ τὰς κακίας ἐξαίρῃς καὶ τὰς ἀρετὰς αὐξῇ ἐθέλης. μετὰ ταύτην ἤξεις ἐπὶ τὴν σωφροσύνην, ἐν δὲ ταύτῃ πάλιν ἐρεῖς τὴν περὶ τὰς ἡδονὰς, τὴν περὶ γέλωτα ἐγκράτειαν. ἐνταῦθα Διομήδης ἔχει καιρὸν πρὸς τὴν σύγκρισιν ὁ τιτρώσκων τὴν Ἀφροδίτην διὰ σωφροσύνην· μόνος γὰρ ἀνάλωτος τῶν Ἀφροδίτης παθῶν. καὶ Ἰππόλυτος δ' ἔστω· καὶ γὰρ καὶ οὗτος σώφρων ὑπέιληπται. τὴν δὲ ἀνδρείαν θαυμάσεις ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς βασιλέας παρρησίας, ἀπὸ τῆς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων πρὸς τὰ λυποῦντα μάχης, ἀπὸ τοῦ μὴ ὀκλάζειν μηδὲ ἐνδιδόναι πρὸς φόβους, ἐν ᾧ καὶ οἱ Αἴαντες καὶ Περικλῆς καὶ Ἀλκιβιάδης καὶ εἴ τις τοιοῦτος. οὐκ ἐνδιατρίψεις δὲ τούτοις οὐδὲ ἐπεξελεύσῃ ἀκριβῶς ἅπασι (τοῦτο γὰρ ἐγκωμίου τελείου), ἀλλὰ γέγραπται μὲν ἐνθάδε ὑφ' ἡμῶν καὶ εἴρηται, ἵνα μηδὲν παραλιπεῖν δοκῶμεν ἀλλ' ἔχῃς εὐπορίαν πανταχόθεν· χρήσῃ δὲ τοῖς κατεπεΐγουσιν· ἔστι γὰρ ὁ προσφωνητικὸς ἐγκωμίου εἰκὼν, ἀκροθιγῶς τῶν ἐγκωμιαστικῶν τόπων ἐφαπτόμενος, οὐκ ἐνδιατρίβων δ' ὡς <ἐν> ἐγκωμίῳ τελείῳ, εἰ μὴ τις ἐθέλοι διὰ φιλοτιμίαν ὥσπερ τελείαν ὑπόθεσιν τὸν προσφωνητικὸν ἀπεργάζεσθαι.

417 Ὡς μετὰ τὰς ἀρετὰς ἐπὶ σύγκρισιν· ἄλλο γάρ ἐστι τὸ συγκρίνειν ἀθρώως, καὶ ἄλλο τὸ κατὰ μέρος. κατὰ μέρος μὲν γάρ ἐστι συγκρίνειν, οἷον ὅταν δικαιοσύνην συγκρίνωμεν δικαιοσύνῃ, φρόνησιν φρονήσει, ἀθρώως δέ, ὅταν ἀρχὴν ὅλην πρὸς ὅλην ἀρχήν. ἐρεῖς δ' ὡς Ὅμηρος πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δῖωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. οἷον πολλοὶ πολλάκις γεγόνασιν ἄρχοντες καλοὶ κάγαθοί, οἱ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, ἐπαινετοὶ μὲν κάκεῖνοι καὶ οὐδενὸς τῶν εἰς ἀρετὴν ἐνδεεῖς, ἀλλὰ σοῦ βελτίων οὐδεὶς· ὑπερβέβηκας γὰρ ἀθρώως ἅπαντας. εἴτα ἐπίλογον ἐπὶ τούτοις ἐργάσῃ. (πρὸ δὲ τοῦ ἐπιλόγου ἔαν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ καὶ ὁ λόγος, βουλευθῇς ἐπαινέσαι—οὐ γὰρ αἰεὶ τοῦτο ποιήσεις, πλὴν εἰ βούλοιο—ἐρεῖς τι καὶ περὶ αὐτῆς ὧδέ πως, ὅτι λαμπρὰ μὲν ἡ πόλις ἡμῖν ἄνωθεν λιμένων κατασκευαῖς καὶ οἰκοδομημάτων κάλλεσι καὶ ἀέρων εὐκρασίαις καὶ τείχεσι, σὺ δ' αὐτὴν περιβλεπτοτέραν ἀπειργάσω.) οἱ δὲ ἐπίλογοι ἔξουσιν ἄλλα τοιαῦτα· ἀναθῶμεν τοῦτο τὸ ξίφος μὴ Ἀρεῖ μηδὲ Δειμῶ μηδὲ Φόβῳ, τοῖς Ἀρεος παισίν, ἀλλὰ Δίκη καὶ Θέμιδι ἀνάθημα καθαρὸν φόνων, καὶ εὐαγεῖς χοροὺς ἰστάτωσαν αἱ πόλεις, ἀδέτωσαν, εὐφημεῖτωσαν, ψηφίσματα γράφωμεν πρὸς βασιλέας, ἐπαινοῦντες θαυμάζοντες αἰτοῦντες χρόνους εἰς ἀρχὴν πλείονας, πέμπωμεν εἰκόνας εἰς Δελφούς, εἰς Ὀλυμπίαν, Ἀθήναζε, πρῶτον πληρώσαντες τὰς πόλεις τὰς ἡμετέρας· γραφέσθω δὲ νῦν περὶ αὐτὸν ἔχων κύκλῳ τὸ γένος τῶν ὑπηκόων, εὐφημοῦντας ἅπαντας, ἐπικροτοῦντας, προηγείσθωσαν <ἐν> τῷ πίνακι καὶ πόλεις ἐν γυναικῶν σχήματι, φαιδραὶ καὶ γεγηθυῖαι.

418 καὶ ὅσα ἐνδέχεται ἀπὸ τῶν πραγμάτων τούτοις προσθήσεις. ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ λέγεται μὲν παρ' Ἀθηναίοις ἐπιτάφιος ὁ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπὶ τοῖς πεπτωκόσιν ἐν τοῖς πολέμοις λεγόμενος λόγος, εἴληφε δὲ τὴν προσηγορίαν οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι ἐπ' αὐτῷ τῷ σήματι, οἷοί εἰσιν οἱ τρεῖς Ἀριστείδου λόγοι· οἷους γὰρ ἂν εἶπεν ὁ πολέμαρχος, ἐπειδὴ καὶ τούτῳ τὸ τῆς τιμῆς ταύτης ἀποδέδοται παρ' Ἀθηναίοις, τοιούτους ὁ σοφιστὴς συνέταξεν. ἐκνενίκηκε δὲ διὰ τὸ χρόνον πολὺν παρεληλυθῆναι ἐγκώμιον γενέσθαι· τίς γὰρ ἂν ἔτι θρηνήσκει παρ' Ἀθηναίοις τοὺς πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν πεπτωκότας; Θουκυδίδης δὲ λέγων ἐπιτάφιον ἐπὶ τοῖς πεσοῦσιν ἐπὶ τοῖς Ῥειτοῖς κατ' ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οὐχ ἀπλῶς ἐγκώμιον μόνον εἶπε τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπεσημύνατο ὅτι πεσεῖν ἐδύναντο· ἀλλὰ καὶ <τὸν> ἀπὸ τοῦ θρήνου τόπον ἐφυλάξατο διὰ τοῦ πολέμου τὴν χρεῖαν, οὐ γὰρ ἦν ῥήτορος <ποιεῖν> δακρύειν οὐς προετρέπετο πολεμεῖν· ἔθηκε δὲ τὸν ἀπὸ τῆς παραμυθίας τόπον. οὕτως καὶ Ἀριστείδης, εἴ ποτε ἔλεγε τούτους τοὺς λόγους ἐπὶ τοῖς προσφάτως πεσοῦσιν, ἐχρήσατο ἂν τοῖς τοῦ ἐπιτάφίου κεφαλαίοις, ὅσα ἐστὶν αὐτῷ οἰκεία· νῦν δὲ χρόνος πολὺς παρεληλυθὼς οὐκέτι δίδωσι χώραν οὔτε θρήνοις οὔτε παραμυθίαις· λήθη τε γὰρ ἐγγέγονε τῷ χρόνῳ τοῦ πάθους, καὶ ὃν παραμυθησόμεθα οὐκ ἔχομεν· οὔτε γὰρ πατέρες ἐκείνων οὔτε τὸ γένος γνῶριμον. ἄτοπον δὲ ὅλως εἰ καὶ γνῶριμον τυγχάνοι, καὶ προσέτι ἄκαιρον τὸ μετὰ πολὺν χρόνον ἐγείρειν εἰς θρήνον ἐθέλειν κεκοιμισμένης ἤδη τῷ χρόνῳ τῆς λύπης.

419 οὐκοῦν ὁ μετὰ χρόνον πολὺν λεγόμενος ἐπιτάφιος καθαρὸν ἐστὶν ἐγκώμιον, ὥς Ἰσοκράτους ὁ Εὐαγόρας. εἰ δὲ μὴ πάνυ μετὰ πολὺν λέγοιτο, ἀλλ' ἐπτά που μηνῶν ἢ ὀκτῶ παρελθόντων, ἐγκώμιον μὲν λέγειν δεῖ, πρὸς δὲ τῷ τέλει χρῆσθαι τῷ παραμυθητικῷ κεφαλαίῳ οὐδὲν κωλύσει, πλὴν ἂν μὴ συγγενῆς ἐγγυτάτῳ τυγχάνῃ τοῦ τεθνεώτος ὁ λέγων. τούτῳ γὰρ οὐδὲ μετ' ἐνιαυτὸν δίδωσιν ἀνάπαυλαν τοῦ πάθους ἢ μνήμη· διόπερ οὗτος σώσει καὶ μετ' ἐνιαυτὸν τοῦ παθητικοῦ λόγου τὸν χαρακτήρα. Διαιρεθήσεται δὲ ὁ ἐπιτάφιος λόγος, ὁ παθητικός, ὁ ἐπὶ προσφάτῳ τῷ τεθνεῶτι λεγόμενος, τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς κεφαλαίοις, πανταχοῦ ἐφεξῆς ἐκάστῳ τῶν κεφαλαίων παραμιγνυμένου τοῦ πάθους ἐκ μεταχειρίσεως οὕτως· ὥ πῶς συνοδύρωμαι τῷ γένει τὸ πάθος, ὥ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ θρήνου πόθεν ποιήσομαι; ἀπὸ τοῦ γένους εἰ βούλεσθε πρῶτον· τοῦτο γὰρ αὐτὸ κρηπὶς τῶν ὄλων. οὐκοῦν ὅτι λαμπρὸν τοῦτο ἔρεῖς, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἐνδοξότατον, ἀλλ' ὥσπερ λαμπάδα ἡμμένην ἐν τῷ γένει τὸν πεπτωκότα τοῦτον δαίμων ἀπέσβεσε. χρὴ γὰρ τὰ κεφάλαια μὴ καθαρεύειν τῶν θρήνων, ἀλλὰ καὶ γένος λέγῃς, θρηνεῖν κατ' ἀρχὰς τοῦ γένους τὸν πεπτωκότα καὶ μεσοῦντος τοῦ γένους καὶ τελευτῶντος, καὶ ἕτερόν τι κεφάλαιον. εἴτα μετὰ τὸ γένος τὰ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ ἔρεῖς· ὥ ματαίων μὲν ἐκείνων συμβόλων, ματαίων δὲ ὄνειράτων ἐπ' ἐκείνῳ φανέντων ὅτε ἐτίκτετο, ὥ δυστυχοῦς μὲν τῆς ἐνεγκούσης, ὥδινος δὲ ἐπὶ τούτοις δυστυχεστέρας· ὥδινε γὰρ ἡ μήτηρ σύμβολα· ὁ δεῖνα δὲ προεφήτευσεν αὐτὰ κάλλιστα, τῶν δὲ οἰκείων καὶ τῶν φίλων εὐελπὶς ἦν ἕκαστος, ἔθυσον δὲ θεοῖς γενεθλίοις, βωμοὶ δὲ ἡμάττοντο, ἦγε δὲ πανήγυριν ὁ σύμπας οἶκος δαίμων δέ, ὥς ἔοικεν, ἐπετώθασε τοῖς γινομένοις.

420 παρεδίδοτο δὲ τροφεῦσιν ὁ παῖς· κρεῖττους εἶχον ἐν τούτῳ τὰς ἐλπίδας οἱ τρέφοντες. ἀλλ' οἴμοι τῶν κακῶν, καὶ γὰρ τοι νῦν οὗτος ἀνῆρπασται. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπεξελεύσῃ κεφαλαίοις τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς, αὖξων δὲ καὶ τὸν θρήνον. δεῖ δὴπου καὶ ἡπλωμένην <εἶναι τὴν> ἀπαγγελίαν τῶν θρήνων, ἵνα καὶ ἡ λαμπρότης τῶν προσώπων φαίνεται, ἐπιστρέφῃς δὲ τὸν ἀκροατὴν αὖθις ἐπὶ τὸν θρήνον. καὶ ὕλη σοι γινέσθω τὰ ἐγκώμια τῶν θρήνων. ἐγκωμιάσεις δὲ ἀπὸ πάντων τῶν τόπων τῶν ἐγκωμιαστικῶν, γένους, γενέσεως, φύσεως, ἀνατροφῆς, παιδείας, ἐπιτηδευμάτων, τεμεῖς δὲ τὴν φύσιν δίχα, εἷς τε τὸ τοῦ σώματος κάλλος, ὅπερ πρῶτον ἔρεῖς, εἷς τε τὴν τῆς ψυχῆς εὐφυΐαν. πιστώσῃ δὲ τοῦτο διὰ τριῶν κεφαλαίων τῶν ἐξῆς, λέγω δὲ διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς παιδείας καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἐργαζόμενος γὰρ αὐτοῦ τὸ

ἐγκώμιον διὰ τούτων ἐκάστου ἐρεῖς μὲν τὴν ἀνατροφὴν, ὅτι ἐνέφηνε διὰ τούτων τῆς ψυχῆς τὴν εὐφυΐαν εὐθὺς τρεφόμενος καὶ ὀξύτητα—δευτέραν τιθεὶς ταύτην, 〈πρώτην〉 δὲ τὴν εὐφυΐαν—ἐρεῖς δὲ τὴν παιδείαν, ὅτι ἐδείκνυε καὶ ἐπὶ τούτῳ προσχεῖν τῶν ἡλίκων. διὰ δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων πιστώσῃ τὸ κεφάλαιον οὕτως, ὅτι δίκαιον παρεῖχεν ἑαυτόν, φιλάνθρωπον, ὁμιλητικόν, ἡμερον. τὸ δὲ μέγιστον κεφάλαιον τῶν ἐγκωμιαστικῶν εἰσιν αἱ πράξεις, ἄστινας θήσεις μετὰ τὰ ἐπιτηδεύματα· οὐκ ἀφέξῃ δὲ τοῦ καὶ ἐν ἐκάστη πράξει θρῆνον ἐπεμβαλεῖν. θήσεις δὲ μετὰ τὰς πράξεις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς τύχης τόπον, λέγων ὅτι παρωμάρτησεν αὐτῷ καὶ δεξιὰ τις τύχη ζῶντι ἐφ’ ἅπασι, πλοῦτος, παίδων εὐτυχία, φίλων περὶ αὐτὸν ἔρωτες, τιμὴ παρὰ βασιλέων, τιμὴ παρὰ πόλεων. εἴτα τὰς συγκρίσεις μετὰ ταῦτα θήσεις πρὸς ὅλην τὴν ὑπόθεσιν, ὥς κεφάλαιον ἴδιον, οὐκ ἀπεχόμενος μὲν οὐδὲ ἐφ’ ἐκάστῳ κεφαλαίῳ συγκρίσεως 〈ἦν〉 πρὸς ἐκεῖνο τὸ κεφάλαιον ὃ λέγεις παραλαμβάνειν δεῖ.

421 καὶ ἐνταῦθα δὲ προδήλως πρὸς ὅλην τὴν ὑπόθεσιν παραλήψῃ τὴν σύγκρισιν, οἷον ἄνωθεν ἐπιδραμὼν τὰ κεφάλαια ἐρεῖς ὅτι ἐὰν τοίνυν ἐξετάσωμεν ταῦτα σύμπαντα περὶ τίνος τῶν ἡμιθέων ἢ τῶν νῦν ἐναρέτων, οὐδενὸς δευτέρῳ τῷδε ταῦτα ἄμεινον ὑπῆρξεν· δεῖ γὰρ καλοῦ καλλίονα ἀποδεικνύειν ἢ ὁτῶν ἐνδόξῳ ἐφάμιλλον, οἷον ἢ τῷ Ἡρακλέους βίῳ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ τῷ Θησέως παραβάλλοντα. ἐπὶ τούτοις πάλιν κεφάλαιον θήσεις τὸν θρῆνον, ὅτι διὰ ταῦτα τοῦτον ὀδύρομαι, ἐργασίαν δούς ἰδιάζουσας, καθαρεύουσας λοιπὸν ἐγκωμίων, οἶκτον κινῶν, εἰς δάκρυα συγγέων τοὺς ἀκούοντας. μετὰ τοῦτο τὸ κεφάλαιον θήσεις κεφάλαιον ἕτερον τὸ παραμυθητικὸν πρὸς ἅπαν τὸ γένος, ὅτι οὐ δεῖ θρηνεῖν· πολιτεύεται γὰρ μετὰ τῶν θεῶν, ἢ τὸ Ἥλύσιον ἔχει πεδίον. ἰδίᾳ δ’ αὖ πάλιν τὰ νοήματα μεριεῖς τῶν κεφαλαίων οὕτως· ἰδίᾳ μὲν πρὸς τοὺς παῖδας, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐξάρας πρότερον τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, ἵνα μὴ πρὸς φαῦλον καὶ εὐτελὲς διαλέγεσθαι δοκῇ πρόσωπον· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν οὐ φέρει ψόγον ὁ λόγος ἄνευ τινὸς προκατασκευῆς λεγόμενος, ἐπὶ δὲ γυναικὸς ἀναγκαίως προκαταλήψῃ τὸν ἀκροατὴν τῇ ἀρετῇ τῆς γυναικός. ἐὰν δὲ νέαν ἄγωσι πάνυ τὴν ἡλικίαν οἱ παῖδες, συμβουλευτικὸν μᾶλλον θήσεις τὸν τόπον, οὐ παραμυθητικόν· οὐ γὰρ αἰσθάνονται τοῦ πάθους· μᾶλλον δὲ οὕτω προσθήσεις τινὰ τῷ παραμυθητικῷ συμβουλὴν καὶ ὑποθήκην πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ πρὸς τοὺς παῖδας, εἰ ἄγαν νέοι τυγχάνοιεν ὄντες, τὴν μὲν ζηλοῦν τὰς ἀρχαίας καὶ ἀρίστας τῶν γυναικῶν καὶ ἡρώνας, τοὺς δὲ παῖδας ζηλοῦν τὰς τοῦ πατρὸς ἀρετάς. εἴτα ἐπαινέσεις τὸ γένος, ὅτι οὐκ ἡμέλησαν τῆς κηδεύσεως οὐδὲ τῆς κατασκευῆς τοῦ μνήματος.

422 εἴτα εὐχὴν πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου θήσεις εὐχόμενος αὐτοῖς παρὰ τῶν θεῶν ὑπάρξαι τὰ κάλλιστα. ΠΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΩΤΙΚΟΥ Ἐν τῷ στεφανωτικῷ προοιμιάσῃ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ στεφάνου καὶ τῆς δόξης τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι φθάνει μὲν τὸ κρεῖττον αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ στεφάνῳ τιμῶν, καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη τῷ μεγίστῳ στεφανοῦσα στεφάνῳ, ταῖς εὐφημίαις· ἥκει δὲ παρὰ σε καὶ ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα, οὐδεμιᾶς τῶν [σῶν] ὑπηκόων οὔτε δόξαις οὔτε μεγέθεσιν οὔτε κάλλεσιν ἡττωμένη, λόγοις τε ἅμα στεφανοῦσα καὶ χρυσῷ τῷ στέμματι. ἐὰν μὲν σχῇ γένος εὐδόκιμον, μετὰ τὸ προοιμίων ποιήσῃ τοῦ βασιλέως τὸ ἐγκώμιον ἀπὸ τοῦ γένους· εἰ δὲ μὴ γε, εὐθὺς ἀπὸ τῆς τύχης ἀντὶ τοῦ γένους, ὅτι θεὸς κατοικτεῖρας ἄνωθεν τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ βουλευθεὶς ταῖς εὐδαιμονίαις παραμυθίσασθαι τὴν σὴν παρήγαγε γένεσιν ἐπ’ ἀγαθῇ μοίρᾳ τῆς οἰκουμένης. εἴτα ἐρεῖς ἐὰν ἔχῃς παιδείαν καὶ ἀνατροφὴν ἔνδοξον. εἴτα ἐφάψῃ τῶν ἀρετῶν ἐπὶ τούτοις, τῆς ἀνδρείας πρώτης· ὅτι 〈καὶ〉 γὰρ τοι διατελεῖς ἐν δουρί καὶ ἵππῳ καὶ ἀσπίδι ἄθλους μεγίστους ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ὑφ’ ἡλίου, καθάπερ Ἡρακλέα φασὶ τὸν Διός· ἐν ᾧ μνημονεύσεις ὅτι βαρβάρων οἱ μὲν τελέως ἀπολώλασιν, οἱ δὲ δυστυχοῦσιν, οἱ δ’ αἰχμάλωτοι παρ’ ἡμᾶς ἤχθησαν, οἱ δὲ οὐδὲ ἀντέχειν δύνανται, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τὰς ἡλίου βολὰς ἀτενίζειν τολμῶντες. μετὰ τὴν ἀνδρείαν, ἐν ᾗ καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμόν ἐστιν, ἐρεῖς λοιπὸν περὶ τῶν κατὰ εἰρήνην, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπάξεις ὅτι τοιγάρτοι διὰ τοῦτο στεφανοῖ σε ἡ πόλις, ἅμα μὲν χάριτας ἐκτιννύσα ὑπὲρ ὧν

όσημέραι εὐεργετούμεθα, ἅμα δὲ καὶ δεομένη καὶ ἰκετεύουσα καὶ θαρροῦσα τῇ σῇ περὶ πάντα φιланθρωπία, ὅτι οὐδενὸς ἀποτεύζεται.

423 εἴτα ἀξιώσεις ἀναγνωσθῆναι τὸ ψήφισμα. ἔστω δέ σοι ὁ λόγος μὴ πλειόνων ἑκατὸν πεντήκοντα ἢ καὶ διακοσίων ἐπῶν. ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΥΤΙΚΟΥ Ἐὰν δὲ ὑπὲρ πόλεως καμνούσης δέῃ πρεσβεῦσαι, ἔρεῖς μὲν καὶ ταῦτα ἃ προείρηται ἐν τῷ στεφανωτικῷ, πανταχοῦ δὲ τὸ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ βασιλέως αὐξήσεις, καὶ ὅτι φιλοικτίρμων καὶ ἐλεῶν τοὺς δεομένους, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ὁ θεὸς αὐτὸν κατέπεμψεν, ὅτι ἤδει αὐτὸν ἐλεήμονα καὶ εὖ ποιοῦντα τοὺς ἀνθρώπους. καὶ ὅταν εἴπῃς τὰ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ἐν τοῖς πολέμοις καὶ τὰ ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ, ἥξεις ἐπὶ τὴν μνήμην τῆς πόλεως, ὑπὲρ ἧς πρεσβεύεις. ἐν δὲ ταύτῃ δύο τόπους ἐργάσῃ, ἓνα μὲν τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ ἐναντίου αὐξήσεως, οἷον· ἦν ποτε τὸ Ἰλιον πόλις λαμπρὰ καὶ ὀνομαστοτάτη τῶν ὑφ' ἡλίον πασῶν, καὶ ἀντέσχεν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πολέμους τὸ παλαιόν· εἴτα τὸν ἐκ διατυπώσεως, ἐν ᾧ καὶ διασκευάσεις τὴν παροῦσαν τύχην, ὅτι πέπτωκεν εἰς ἔδαφος, καὶ μάλιστα ἐκείνων μνημονεύσεις ἃ πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ τὴν ζωὴν συμβάλλεσθαι πέφυκε, καὶ ὧν εἰώθασιν οἱ βασιλεῖς προνοεῖσθαι, οἷον ὅτι λουτρὰ συμπέπτωκεν, ὑδάτων ὅχετοί διεφθάρησαν, κόσμος ὁ τῆς πόλεως συγκέχυται· καὶ τὰ τοιαῦτα ἐλεεινολογησάμενος ἐπάξεις ὅτι διὰ ταῦτα ἰκετεύομεν, δεόμεθα, πρὸ τῶν γονάτων πίπτομεν, τὰς ἰκετηρίας προτείνομεν· νόμιζε γὰρ τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ φωνὴν εἶναι πάσης τῆς πόλεως, δι' ἧς [νόμιζε] καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ ἄνδρας καὶ πρεσβύτας δάκρυα προχέειν, παρακαλεῖν σε πρὸς ἔλεον.

424 εἴτα ἀξιώσεις ἐπινεῦσαι αὐτὸν δεχθῆναι τὸ ψήφισμα. ΠΕΡΙ ΚΛΗΤΙΚΟΥ Ἐὰν ἄρχοντα καλῆς εἰς πανήγυριν, ὡς ἔθος, ἔρεῖς μὲν ἐν τοῖς προοιμίοις τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως καὶ τῆς κλήσεως, ὅτι πέπομφεν ἡ πόλις πάλαι μὲν καὶ ἄνευ προφάσεως ποθοῦσα καὶ βουλομένη τῶν σοι προσόντων ἐξαιρέτων μετέχειν ὀσημέραι· πολὺ δὲ πλεῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτι καὶ πανήγυριν ἄγει καὶ δεῖται μείζονος θεατοῦ πρὸς τὰ δρώμενα. εἴτα ἔρεῖς ἐγκώμιον τῆς πανηγύρεως, ἐφ' ἣν ἡ κλήσις, εἰπὼν ὧδέ πως· ἵνα δὲ γνῶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὴν πανήγυριν ἐφ' ἣν ἡ κλήσις, μικρὸν ἄνωθεν ἄρξομαι. καὶ ἔρεῖς [τῆς πανηγύρεως ἐγκώμιον, μετὰ δὲ τὴν πανήγυριν ἐπαινῶν καὶ λέγων] ὅτι τίθεται θεῶν τινι ἢ ἡρώων. μετὰ δὲ τὸν τῆς πανηγύρεως ἔπαινον ἔρεῖς ἐγκώμιον τῆς πόλεως, εἴ τι ἀρχαῖον ἔχεις, εἴτα τοῦ ἄρχοντος ἀναγκαίως. δεῖ γὰρ πρότερον ἐγκωμιάσαι τὴν πανήγυριν (τοῦτο γὰρ ἐνταῦθα τὸ προηγούμενον καὶ ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἄρχεσθαι μάλιστα δεῖ), εἴτα τὴν πόλιν, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἄρχοντα. προσθήσεις δὲ πανταχοῦ τὸ τῆς πανηγύρεως πλέον γὰρ τι ἐχέτω καὶ οὗτος ὁ λόγος τὸ τῆς πανηγύρεως, διότι οὐχ ἀπλῶς κλήσις ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πανήγυριν. ἔφαμεν δὲ δεῖν πανταχοῦ τὸ ἐξαιρετὸν τῆς ὑποθέσεως πλεονάζειν. λέγε δὲ τὰ κατὰ τὴν πανήγυριν μετὰ τὸν ἄρχοντα οὕτως, ὅτι σεμνὴ καὶ ὅτι θαύματος ἀξία πολλοῦ, καὶ ὅτι θεάσῃ δῆμους, πόλεις συνεληλυθυίας, ἀθλητὰς πανταχόθεν τοὺς ἀρίστους, κιθαριστάς, αὐλητάς, οὐκ ὀλίγους τῶν τὴν μουσικὴν μετιόντων ἀνδρῶν· οἱ σε περιμένουσι καὶ οὐδὲ τούτων οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν ἔξουν ἡγούμενοι χωρὶς τῆς σῆς ἐπιδημίας καλοῦσιν ἐπὶ τὴν πανήγυριν νῦν, ἵνα ὑπὸ σοὶ θεατῇ ταύτην τελέσωσι.

425 τίς δὲ οὐ θαυμάσει πεισθέντα σε; τίς δ' οὐ θέαμα τῆς πανηγύρεως αὐτῆς τάχα σεμνότερον ἴδοι σέ; εἴτα ἔρεῖς αἰδεῖσθαι δέ σε δεῖ καὶ τὸν θεόν, ᾧ τελεῖται τὰ τῆς πανηγύρεως, καὶ χαρίζεσθαι τούτῳ· καὶ γὰρ εὐσεβὴς ὁμοῦ καὶ πείθεσθαι δόξεις. εἴτα ἔρεῖς· καὶ τὰ μὲν τῆς πανηγύρεως ἅπαντα παρεσκευάσται, μόνος δὲ σὺ ταύτῃ λείπεις, ὥστε ἡκοῖς ἅν. εἴτα συγκρινεῖς τὴν πανήγυριν ἐτέρᾳ πανηγύρει, δεικνὺς οὐκ εἰς μικράν τινα καὶ εὐτελεῖ καλῶν ἐορτήν. προσθήσεις δὲ ὅτι εἰ μὲν πεισθείης, ἐνδοξότερος ἐγὼ πείσας, ἐνδοξότερα δὲ τὰ δρώμενα, σεμνοτέρα δὲ ἡ πόλις, ὁ δὲ θεὸς ἡσθήσεται· εἰ δὲ ἀποτύχοιμι, ὅπερ οὐκ οἶομαι μηδὲ εἶναι, ἄλλην μὲν ὁδὸν ἐγὼ τραπήσομαι—τίς γάρ μοι τῆς πατρίδος ἔτι πόθος ἀποτυχόντι τῆς τοσαύτης

πρεσβείας; —ή δὲ πόλις ἀντὶ πανηγύρεως ἔξει συμφοράν, ὅπερ οὐδὲ λέγειν ἄξιον· οὐκοῦν σπεῦδε θάττον ἐπ’ αἰσίοις συμβόλοις πεισθεὶς τῇ πόλει παρακαλούσῃ, σπεῦδε εἰς τὴν πανήγυριν—ὁ γὰρ τοῦ πρεσβευτοῦ λόγος φωνὴ τῆς πόλεως— ἵνα σου μετὰ τῶν ἄλλων πράξεων καὶ τοῦτο καταλέγωμεν. Ἐὰν δὲ μήτε πανήγυρις μήτε ἱερομηνία τυγχάνῃ, δι’ ἣν ἡ κλῆσις, ἀλλ’ ἀπλῶς ἐπὶ πόλιν καλῆς, εὐθὺς ἐν προοιμίῳ ἐρεῖς· φθάνεις μὲν ἴσως καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων λόγων εὖ διακείμενος πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν καὶ πόθον ἔχων τῆς θέας· καὶ γὰρ τοῦτο τεθρύληται· ὅμως δὲ κέρδος μέλλοντες κερδαίνειν οὐχὶ σμικρὸν ἤκομεν τῆς προαιρέσεως χάριν ἐκτινύνοντες διὰ τῆς εὐφημίας, καλοῦντες δὲ οὐδὲν ἤττον καὶ παρακαλοῦντες ἐφ’ ἣν σπεύδεις ἐλθεῖν. εἴτα ἐὰν ἀξίωμα ὁ καλῶν ἔχη λαμπρόν, ἐρεῖς τι καὶ περὶ τούτου ἐν προοιμίῳ δευτέρῳ· πολλοὶ μὲν οὖν τὴν χειροτονίαν ταύτην ἐμνήστευον καὶ πρέσβεις αἰρεθῆναι παρὰ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν ἔσπευδον, ἡ πόλις δὲ εἴλετο τάχα που τῶν μνηστευσάντων οὐ τὸν χεῖρω, πάντως δὲ ἔξεστί σοι μαθεῖν τῶν Ἀθηναίων λόγων τὸν τρόφιμον.

426 ἀτύφως δὲ ἐρεῖς τὸ προοίμιον ἐμφαίνων μὲν τὸ ἀξίωμα, μὴ παρεχόμενος δὲ φορτικὸν τὸν λόγον. μετὰ δὲ τὰ προοίμια ἥξεις ἐπὶ τὰ ἐγκώμια τῆς πόλεως, οὐ θέσιν μὲν ἐνταῦθα ἐκφράζων, οὐδὲ ἀέρων φύσεις, ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις καὶ τὴν ἀξίαν μᾶλλον τρέψεις τὸν λόγον οὕτω πως· πάλαι μὲν οὖν ἐσεμνύνετο παλαιοῖς διηγήμασιν ἡμῖν ἡ πόλις Ἀλεξάνδρου καὶ τοῖς κάλλεσι τῶν οἰκοδομημάτων, νυνὶ δὲ ἀπάντων ἀμελήσασα τῶν τοιούτων ἐπὶ σοὶ μόνῳ σεμνύνεται. εἴτα εὐθὺς ἐρεῖς, εἴ τι λέγειν ἀρχαῖον ἔχοις τῆς πόλεως, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν τοῦ ἄρχοντος ἔπαινον· τίς δὲ οὐκ ἂν ἄνδρα ταῖς ἀρεταῖς ὑπερβάλλοντα θαυμάσειεν; εἴτα ἐρεῖς περὶ τῶν ἀρετῶν τῶν τοῦ ἄρχοντος οἷός ἐστι· καὶ ἐὰν μὲν πρῶτως ἐπιδημεῖν μέλλῃ, μετὰ τὰ ἐγκώμια τοῦ ἄρχοντος ἐρεῖς ἔκφρασιν διὰ βραχέων τῆς χώρας, εἴτα τῆς πόλεως, ὥσπερ προεῖρηται, λοιπὸν παρακαλέσεις ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν· ἴθι τοιγαροῦν ταῦτα ἐποψόμενος, ἴθι προσθήσων τοῖς κάλλεσιν, ἄλλος Ἀλέξανδρος ἡμῖν γενόμενος εὐτυχήσας πρὸς ὑποδοχὰς τῶν ἀρχόντων οὐδέποτ’, οὐκ ἀέρων χάριν, οὐκ ἦθος ἀνδρῶν, οὔτε μετριότητα τρόπων, οὔτ’ ἄλλην σεμνότητα· ἔστι γὰρ ἡμῖν ἡ πόλις ὥσπερ τέμενος ἀρετῶν. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν ἐπὶ παλαιοῖς σεμνύνονται διηγήμασι καὶ μουσείοις καὶ λόγοις, ἡμῶν δὲ πολλοὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν ἡρανίσσαντο, μουσεῖον δὲ οὐδὲν ἤττον τὸ παρ’ ἡμῖν τῶν παρ’ ἐκείνοις· καὶ γὰρ ἀρίστους ἐκπέμπομεν καὶ τελείαν τὴν ἀρετὴν κτησαμένους παρ’ ἐκείνων δεχόμεθα· οὗτοί σε δορυφορήσουσιν, οὗτοί σε δεξιώσονται.

427 εἴτα συγκρίνεῖς τὴν πόλιν ἢ ταῖς Ἀθήναις ἢ τῇ Ῥώμῃ ἢ ἄλλῃ τινὶ τῶν ἐνδόξων πόλεων· καὶ διὰ ταῦτα οὖν, ὅτι οὐδεμιᾶς τῶν μεγίστων λείπεται, προσήκει σοὶ ταύτην ἰδεῖν· ὥσπερ γὰρ ὁ πλούτῳ κομῶν καὶ περιουσίαν ἔχων τοῖς ἐξαιρέτοις τῶν κτημάτων ὠραΐζεται, οὕτω προσήκει καὶ τὸν ἄρχοντα ταύταις ταῖς μεγίσταις τῶν πόλεων σεμνύνεσθαι καὶ παρὰ ταύτας σπεύδειν, ὅσαι τὸ μεῖζον ἔχουσι πλεονέκτημα, τοὺς λόγους, καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς ἀρετὴν ἤκοντα. εἴτα διαγράψεις τῷ λόγῳ τὸν ὅλον τόπον ὡς ἐπιλογικόν, ὃν δὴ διῶν ὄψεται, καὶ ὅλην παραπέμψεις αὐτὸν τῷ λόγῳ τὴν ὁδὸν ἐκφράζων ἡπείρους, ὄρη, πελάγη. εἴτα μετὰ ταῦτα ἐπιστήσας αὐτὸν τῇ πόλει ἐρεῖς οἷα κάλλη διαδέξεται αὐτόν, καὶ οἷα προαπαντήσῃ αὐτῷ τῆς πόλεως θεάματα, ἄλσῃ καὶ ποταμοὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα. προσθήσεις δὲ τοῖς ἐπιλόγοις καὶ ὅτι ἔστηκεν ἡ πόλις ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν σὺν ὀλοκλήροις τοῖς γένεσι προαπαντῶσα, δεξιουμένη, εὐχομένη τῷ κρεῖττονι οὐκ εἰς μακράν σε θεάσασθαι· μὴ τοίνυν διαψεύσης αὐτὴν τῆς ἐλπίδος μηδὲ εἰς ἀηδίαν τὴν προσδοκίαν αὐτῆς μεταβάλῃς. ὥσπερ γὰρ τὸν Ἀπόλλω πολλάκις ἐδέχετο τοῖς Σμινθίοις, ἡνίκα ἐξῆν θεοὺς προφανῶς ἐπιδημεῖν εἰς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ σὲ ἡ πόλις προσδέχεται, καὶ ποιηταὶ μὲν εὐτρεπεῖς ἔχοντες ἤδη Μουσῶν ἔργα πεποιημένα, καὶ συγγραφεῖς καὶ πάντες πρὸς ὕμνον σὸν καὶ εὐφημίαν εὐτρεπεῖς· καὶ νόμιζε τὴν πόλιν αὐτὴν παρεστῶσαν παρακαλεῖν καὶ τῶν αὐτῆς ἀρχαίων ὑπομιμνήσκειν, ὡς οὐδεμιᾶς τῶν ὑπηκόων λείπεται, τάχα

που καὶ πολλῶν κρείττων· δίδου τι καὶ σεμνύνεσθαι τῷ πρεσβεύσαντι, καὶ γὰρ ἀκήκοας ὡς οὐ φαῦλος ἐν πρώτοις τῶν μὴ σύ γε μῦθον ἐλέγχῃς μηδὲ πόδας, καθάπερ τις ἥρως πρεσβεύων παρ' Ὀμήρῳ φησί.

428 πείθομαι δὲ σὺν ἐμαυτῷ καὶ τὸν Ἀπόλλω παρεῖναι τὸν Σμίνθιον· τί γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἀνδρὶ μουσικῷ καὶ λογίῳ σοὶ προσεῖναι; Ἐὰν δὲ τύχη φθάσας τὴν θεάν τῆς πόλεως πρὸς ἣν ἡ κλῆσις αὐτῷ, αὐτὰ πάλιν ταῦτα τὰ τῆς πόλεως ὡς πρὸς εἰδότα ὑπομιμνήσκων λέγε, τὴν μὲν αὐτὴν ἀκολουθίαν τῶν κεφαλαίων σώζων ὡς διηρήκαμεν, μεθοδεύων δὲ ἄλλως τὰ ἐγκώμια, οἷον τυγχάνεις μὲν θαυμάσιος τὸ κάλλος τῆς πόλεως καὶ τὴν θέσιν, εἰ δέ σε ἥρηκεν ὁ πόθος, ἴθι καὶ δεύτερον καὶ πολλάκις οἱ γὰρ ἐρασταὶ τῶν ἐρωμένων εἰώθασιν ἐμπίπλασθαι μὲν πολλάκις, ἀποσχισθέντες δὲ καὶ εὐθὺς ἐρᾶν. καὶ τοιοῦτοις χρήσι νοήμασιν ἐν τοῖς κεφαλαίοις. εἰ δὲ βούλει καὶ ἀπὸ προοιμίων ἀκούειν, λεγέσθω πάλιν διὰ βραχέων. οὐκοῦν ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ εὐθὺς ἐρεῖς ἥρηκας τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τῷ πόθῳ, ὧ πάντων ἀρχόντων ἄριστε, καὶ τοῦτό σοι τῶν ἐρώτων σημεῖον ἔσται, πέπομφε πάλιν καλοῦσα καὶ δεύτερον, οὐδεμίαν ἡμέραν ἐνεγκεῖν δυνηθεῖσα, ἀλλ' ὥσπερ οἱ μανικῶν τόξοις πληγέντες ἐρώτων οὐκ ἀνέχονται μὴ τοὺς ἐρωμένους ὁρᾶν, οὕτως ἐπὶ σοὶ ἐκχυθεῖσα ἡ πόλις μικροῦ μὲν ἅπασα ἐκινδύνευεν εἰσδραμεῖν· πέπομφε δὲ ὃν ὦρετο μάλιστα πείσειν σε τὸ δεύτερον· ἤρχετο μὲν οὖν τῷ θεῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀπολιπεῖν, μηδὲ ἄλλην προτιμωτέραν ἑαυτῆς ἡγήσασθαι. ἐπεὶ δὲ νικᾷς ἐν πᾶσι καὶ ἔδει παραχωρεῖν ἕως ἐξῆν, συγχωρήσασα πάλιν ἰκετεύει παρ' αὐτὴν ἐλθεῖν σε καὶ δεύτερον. εἴτα ἐπιβαλεῖς τὰ ἐγκώμια τῆς πόλεως ἐκ μεταχειρίσεως λέγων· εἰ μὲν οὖν ἡγνῶεις παρ' ἣν σπεύδεις, ἔδει καὶ διδάσκειν τυχόν· εἰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν τοῦ Διὸς οὐκ ἄγνοεῖς, οὐδὲ τῶν ἀρχαίων [οὐδὲ] τῶν παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἴσως ἀγνοοῦντι <τί> σοὶ ἐρῶ; καὶ ἔξεις λοιπὸν τῆς μνήμης καιρὸν τῶν ἀρχαίων· διὰ γὰρ τούτων σε ἐλθεῖν παρ' ἑαυτὴν ἔπεισε καὶ πρότερον, νῦν δὲ οὐκ ἀξιοῦσα πάλιν ὀφθῆναι μᾶλλον ταύτην πεποιήται τὴν κλῆσιν, ἀλλὰ τούναντίον ἀξιοῦσα σὲ διὰ τὰς ἀρετὰς ἰδεῖν· οὐ γὰρ ἀγνοεῖ τὴν σὴν δικαιοσύνην· οἷς καὶ συνάψεις αὐτοῦ τὰ ἐγκώμια πανταχοῦ προστιθεῖς ἐφ' ἐκάστου τῶν ἐπιχειρημάτων τὸ ὅτι διὰ ταῦτά σε καλεῖ.

429 δεῖ γὰρ ἐν τοῖς κλητικοῖς καὶ τὰς αἰτίας τῆς κλήσεως προστιθέναι, ἵνα τὸ ἴδιον ἔχη τοῦ κλητικοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὑποθέσεσι τὰ ἐκάστη οἰκεῖα. μετὰ δὲ τὰ ἐγκώμια τοῦ ἄρχοντος ἐκ μεθόδου πάλιν ἐρεῖς πρότερον μὲν τὴν θέσιν τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, εἴτα τὸ κάλλος τῆς πόλεως· ὠραΐζεται μὲν γὰρ ἡ πόλις κάλλεσιν ἱερῶν καὶ στοῶν καὶ λουτρῶν μεγέθεσιν, ὡς αὐτὸς ἐώρακας, ἀλλὰ ταῦτα σύμπαντα μικρὰ πρὸς τὴν σὴν θεάν ὑπολαμβάνει· τί γὰρ οὐκ ἐξαίρετον τῶν παρ' ἡμῖν; τί δ' οὐ κάλλιστον; οὐχ ἵππων ἄμιλλαι; οὐ θεάτρων τέρψεις καὶ πανηγύρεων; καὶ ὅσα τοιαῦτα προεῖρηται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ <μὴ> φθάσαντος [κλητικοῦ] ἐρεῖς. Εἰ δὲ παρὰ πόλιν καλοῖς ἄρχοντα μὴ πάνυ τι σεμνὸν μηδὲ ἀρχαῖον ἔχουσαν, ὅπερ οὐκ οἶμαι, τὴν θέσιν ἐρεῖς μετὰ τὰ προοίμια τῆς χώρας, εἴτα τῆς πόλεως, εἴτα τοῖς ὅλοις ἐφεξῆς χρήσι κεφαλαίοις· ἀναπληρώσει γὰρ σοὶ ἡ θέσις τὸν τῆς πόλεως ἔπαινον. ἔνιοι δὲ διαιροῦσι τὸν κλητικὸν μετὰ τὰ προοίμια ἐτέρως, κατὰ ἔνωσιν ὡς ἂν εἴποι τις τὸ τῆς πόλεως ἐγκώμιον καὶ τὸ τοῦ ἄρχοντος προάγοντες, τοῖς δὲ ἄλλοις οὕτως, ὡς ἤδη φθάσαντες εἵπομεν, χρώμενοι· κατὰ ἔνωσιν δὲ ἔφην οὕτως, οἷον θαυμαστὸν μὲν ἡμεῖς ἀνυχοῦμεν οἰκιστὴν, οὗτος δὲ γένος φιλάνθρωπος ἡ πόλις· καὶ τούτου τὸ πλεονέκτημα.

430 ἢ τούναντίον τὰ τοῦ ἄρχοντος προτάττουσιν, ὅπερ ἄμεινον, τὰ δὲ τῆς πόλεως τοῖς ἐκείνου ὑποβάλλουσιν, οἷον γένος σοὶ λαμπρὸν καὶ ἡμῖν οἰκιστὴς θαυμαστός· δίκαιος <εἶ>, οὐδὲ ἡ πόλις ἀμοιρεῖ τοῦ πλεονεκτήματος· φιλάνθρωπίαν τιμᾷς, καὶ ἡ πόλις ἡ καλοῦσα φιλάνθρωπος. προάξεις δὲ καὶ τὸν κλητικόν, ὡς ἂν αὐτὸς ἔχειν δοκιμάσης. ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ Ὁ συνταττόμενος δηλὸς ἐστὶν ἀνιῶμενος ἐπὶ τῷ χωρισμῷ, καὶ εἰ μὴ ὄντως ἀνιῶτο, προσποιήσεται πεπονθέναι πρὸς ἐκείνους ἐρωτικὸν οἷς συντάττεται. προὔλαβε μὲν οὖν ὁ θεῖος

Ὅμηρος καὶ τοῦτο τὸ εἶδος· κινῶν γὰρ ἐκ τῆς Φαιακίας Ὀδυσσέα ποιεῖ συνταττόμενον αὐτὸν Ἀλκινόω καὶ Φαίᾳξι καὶ μικρὸν ὕστερον Ἀρήτη τῇ Ἀλκινόου, καὶ περιτέθεικεν αὐτῷ συνταττομένῳ τῇ γυναικὶ ταῦτα τὰ ἔπη· χαῖρέ μοι, ὦ βασιλεια, διαμπερὲς εἰσόκε γῆρας ἔλθοι καὶ θάνατος, τὰ τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται, αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι, σὺ δὲ τέρπεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ παισὶ τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόω βασιλῇ. πρὸς δὲ τοὺς Φαίακας καὶ Ἀλκίνοον ἡνίκα συνετάττετο φησὶν αὐτὸν εἰρηκέναι ἐν τῇ ῥαψωδίᾳ ταῦτα· Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν, πέμπετέ με σπείσαντες ἀπήμονα, χαίρετε δ' αὐτοῖ· ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἦθελε θυμός, πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, καὶ τὰ ἐξῆς, ἐπειδὴ δὲ δεῖ τὸν ῥήτορα καὶ περιεργότερον χρῆσθαι τῷ εἶδει καὶ ἐξεργασίᾳ πλείονι, φέρε μὴ ἀφιστάμενοι τοῦ Ὀμηρικοῦ ἔθους διέλωμεν. χάριν ὁμολογήσει τῇ πόλει, ἐξ ἧς ἡ ἐπάνοδος, ἐπαινέσει δὲ αὐτήν, ὁπόθεν ἂν ὁ καιρὸς αὐτῷ διδῶ τὰ ἐγκώμια, οἷον ἀπὸ τῶν ἀρχαίων εἴ τι σεμνὸν ἔχοι, ἀπὸ τῶν ἀέρων, ἀπὸ τοῦ εἵδους τοῦ κάλλους, οἷον ἀπὸ στοῶν καὶ λιμένων καὶ ἀκροπόλεως καὶ ἱερῶν πολυτελῶν καὶ ἀγαλμάτων.

431 ἐπαινέσει δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πανηγύρεις καὶ ἱερομηνίας καὶ μουσεῖα καὶ θεάτρα καὶ ἀγώνων διαθέσεις, πανταχοῦ παραπλέκων, ἵνα μὴ ἀπλοῦν γένηται ἐγκώμιον, τὸ ὅτι ἀνιᾶται μέλλων τούτων χωρίζεσθαι ἐφ' ἐκάστῳ σχεδὸν εἰπεῖν τῶν νοημάτων, ἵνα συντακτικὸν εἶδος ὁ λόγος λάβῃ. ἐπαινέσει δὲ καὶ τοὺς ἄνδρας, οἷον ἱερέας, εἰ τύχοι, δαδούχους τε καὶ ἱεροφάντας, καὶ τὰ ἦθη τῶν ἀνδρῶν, ὅτι ἡμεροὶ καὶ φιλόξενοι καὶ ἐταίροις δὲ ὁμοίως συντάσσεται, κἀνταῦθα ἐνδεικνύμενος τὸ ἀλγεῖν καὶ δακρύειν ἐπὶ τῷ χωρισμῷ. μετὰ δὲ τὸ πρῶτον μέρος ἤξει πάλιν ἐφ' ἕτερον μέρος, ἐν ᾧ μνησθήσεται καὶ τῶν τόπων εἰς οὓς ἐπελεύσεται. καὶ εἰ μὲν εἶεν ἄγνωστοι οἱ ἄνδρες παρ' οὓς καὶ σπεύδειν ἔκρινεν, ἐρεῖ· πῶς ἄρα ἡμᾶς ὑποδέχονται, τίνες ἄρα πάλιν συνήθεις; εἰ δὲ παρὰ τὴν αὐτοῦ πατρίδα σπεύδει, ἐρεῖ· τίς γὰρ οὐκ ἂν ποθήσειε τὴν οἰκείαν; ἴσως γὰρ ἀκούετε καὶ ὑμεῖς ἐνδοξος γὰρ καὶ λαμπρὰ παρὰ πᾶσιν ἡμῶν ἡ πόλις. εἴτα συνεύξη που τούτοις παρὰ τῶν ποιητῶν ἐξελὼν τὰ κάλλιστα, καὶ ὅτι πολλῶν ἂν χρημάτων προτιμήσειας πυνθάνεσθαι δὴ περὶ αὐτῶν τὰ βελτίω, καὶ ὅτι ἐπιλήσῃ αὐτῶν οὐδέποτε, καὶ ὅτι διαδώσεις λόγον ἀπανταχοῦ θαυμάζων αὐτῶν τὰ ἐξάίρετα. συνεύξη δὲ ἑαυτῷ καὶ πλοῦν ἀγαθὸν καὶ ἐπάνοδον χρηστήν, καὶ ὅτι, ἂν οὕτω τύχῃ καὶ εἰ παῖδας ποιήσεις, ἀποστελεῖς αὐτοὺς ὀψομένους αὐτῶν πόλιν. Ἐὰν δὲ τῇ πατρίδι συντάττεσθαι μέλλης, ἔστω μὲν σοι ὁμοίως τὰ πρῶτα ἐρωτικά, καὶ ἐχέτω ἐνδειξὶν τῆς λύπης ὁ λόγος, ἣν ἔχεις τῶν τοσοῦτων καλῶν κἀγαθῶν χωριζόμενος, τὰ δὲ δευτέρα τοῦ λόγου ἐχέτω ἔπαινον τῆς πόλεως ἐφ' ἣν σπεύδεις, οἷον τῆς δόξης, τῆς εὐκλείας, ὅτι πυνθάνομαι τὴν πόλιν εἶναι μεγάλην καὶ θαυμαστήν, ὅτι ἀκούω λόγων αὐτὴν εἶναι καὶ Μουσῶν ἐργαστήριον.

432 ἐνδιατρίψεις δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς χρείας καὶ τῆς αἰτίας δι' ἣν ἐπείγῃ, ὅτι ἐκεῖ πυνθάνομαι Πιερίαν ὄντως, ἐκεῖ τὸν Ἑλικῶνα· καὶ ὅταν αὐξήσῃς τοῦτο τὸ μέρος, καὶ τὴν χρεῖαν ἐρεῖς δι' ἣν σπεύδεις· δεῖ γὰρ ταῖς ἀνάγκαις τοῦτο θεραπεύειν· ὁρῶμεν δὲ καὶ τὴν φύσιν τοῦ παντὸς πειθομένην ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις καὶ οἷς ὁ πατήρ τῶν ὅλων ἐνομοθέτησε. διὸ καὶ πᾶσα ἀνάγκη τῷ νόμῳ πείθεσθαι τῆς πατρίδος. τοῦτο δὲ σοι ἀρμόσει λέγειν οὐχ ὅταν ἀπὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἐφ' ἐτέραν σπεύδῃς γῆν, ἀλλ' ὅταν ἀπ' ἄλλης εἰς τὴν σαυτοῦ πατρίδα καλῇ. ἐρεῖς δὲ ἐν τούτῳ ὅτι λαμπρὰ καὶ μεγάλη ἡ πατρίς καὶ ἀξία ποθεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως ὑμεῖς ἐμοὶ ποθεινότεροι. καλὸν μὲν καὶ τὸ περιπτύσσασθαι γονέας καὶ ἀδελφούς καὶ γένος, ἀλλ' ὅμως οὐ μείονας ἔχω καὶ περὶ ὑμᾶς τοὺς ἔρωτας· ἀλλὰ τί γὰρ δεῖ ποιεῖν· ἀνάγκη γὰρ ἐπείγει. ταῦτα δὲ ἐρεῖς, ὅταν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ὡς ἔφαμεν, ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀπαίρειν μέλλης. ἐρεῖς δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς συντακτικῆς ταῦτα εὐθὺς μετὰ τὰ ἐρωτικά, εἴτα δὲ ἄλλα τάξεις ἐφεξῆς, ὡς ἔφαμεν. Ἐπανεέλθωμεν δὴ πάλιν εἰς τὸν προκειμένον λόγον, ὅταν τις ἀπαίρειν ἀπὸ τῆς ἰδίας πατρίδος εἰς ἄλλην πόλιν βούληται. οὐκοῦν ἐφεξῆς μετὰ τὰ προειρημένα περὶ τούτου, λέγω δὴ μετὰ τὸ εἰπεῖν ὅτι πυνθάνομαι τὴν Πιερίαν ὄντως ἐκεῖ τυγχάνειν καὶ τὸν Ἑλικῶνα, 〈ἐρεῖς〉

ὥς ἐνδέχεται ἔτι τὰ τῆς ἡλικίας λόγους πονεῖν. εἴτα ἐπάξεις πάλιν ὅτι ἐρανιοῦμαι καὶ λόγους καὶ φιλοσοφίαν, μαθήσομαι δι' ὑμᾶς καὶ τὴν κοινὴν πατρίδα, καὶ ὅταν αἴσθωμαι τελέως οἶός τε ὦν τὴν ἐνεγκοῦσαν ὠφελεῖν, τότε πάλιν ποθήσω τὴν πόλιν καὶ τὸ γένος.

433 τίς γὰρ Σειρήσι παρατυχὼν ἢ παρὰ Λωτοφάγους ἀφικόμενος οὐκ ἂν ὑμᾶς προτιμήσειεν; ὥς οὐδὲν γλύκιον ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκῶν, ὥς Ὅμηρός ποῦ φησι, ἢς γαίης καὶ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι. μετὰ δὲ ταῦτα συνεύξη τῇ τε πόλει τὰ κάλλιστα, καὶ σαυτῷ περὶ τῆς ὁδοῦ καὶ περὶ τοῦ τυχεῖν τούτων ὥνπερ σπουδάζεις σὺν ἀγαθῇ καὶ λαμπρᾷ τύχῃ, καὶ περὶ τῆς ἐπανόδου πάλιν· καλλωπίσεις δὲ τὸν λόγον καὶ εἰκόσι καὶ ἱστορίαις καὶ παραβολαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις γλυκύτησι καὶ ἐκφράσεσιν τισιν ἐν τῷ ἐπαίνῳ τῆς πόλεως, στοῶν καὶ λιμένων καὶ ποταμῶν καὶ πηγῶν καὶ ἄλσεων, καὶ ἦθος δὲ περιθήσεις τῷ λόγῳ μέτριον καὶ ἀπλοῦν καὶ δεξιόν, τὴν ἐπιείκειαν πανταχοῦ ἐμφανίζων μετὰ τοῦ μὴ καθαιρεῖν τὸ ἀξίωμα μηδὲ ὑποπεπτωκέναι. μεμνησθαι δέ σε χρή τοῦ θεωρήματος ὅτι πᾶσα ἀνάγκη καὶ πρώτην ἐπαινεῖν καὶ πρώτην θαυμάζειν τὴν πόλιν πρὸς ἣν ἂν ὁ λόγος σοι γίγνηται, ἀφορᾶν δὲ χρή καὶ πρὸς τὰς πόλεις εἰς ἃς σπεύδει τις, καὶ εἰ μὲν ἐφάμιλλοι εἰσιν αἱ πόλεις ἢ ὀλίγῳ βελτίους ἢ καὶ πολλῷ τῆς πόλεως πρὸς ἣν ἂν συντάττηται τις, ἐρεῖς ὅτι οὐ μείων ἐκείνης αὕτη· δεῖ γὰρ μηδαμῶς καθαιρεῖν τὴν πόλιν ἣν ἐπαινεῖν προειλόμεθα καὶ πρὸς ἣν συνταττόμεθα. εἰ δὲ πολλῷ ἐλάττους εἶεν αἱ πόλεις παρ' ἃς ἂν σπεύδῃ τις, τότε τὴν χρεῖαν μᾶλλον αὐξήσεις δι' ἣν σπεύδεις, ὅτι κρείττων μὲν ἢ ὑμετέρα πόλις πρὸς ἣν συντάττομαι, ἢ δὲ ἀναγκαῖα χρεῖα τοῦ κτήματος, ὃ βούλομαι ἐρανίσασθαι, μόλις ἂν δι' ἐκείνης γένοιτο. ἔστω δέ σοι τὸ μέτρον τοῦ λόγου ἢ χρεῖα.

434 καὶ εἰ μὲν ὥς ἐν λαλιᾷ, βραχὺς δὲ ὁ τῆς λαλιᾶς λόγος, διὰ συντόμων ἐρεῖς, καὶ μάλιστα ὅταν πρὸς τῇ λαλιᾷ ταύτῃ μέλλῃς ἕτερον εὐθὺς παρέχεσθαι λόγον· εἰ δὲ συντάξασθαι μόνον προθυμηθείης, καὶ ταύτην ἐπίδειξιν μόνην κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ποιήσασθαι, προάξεις τὴν συντακτικὴν συγγραφικῶς καὶ ἄχρι διακοσίων στίχων ἢ τριακοσίων, εἰ βουληθείης, καὶ οὐδεὶς σοι μέμψεται εὖ φρονῶν. ΠΕΡΙ ΜΟΝΩΙΔΙΑΣ Ὅμηρος ὁ θεῖος ποιητὴς τὰ τε ἄλλα ἡμᾶς ἐπαίδευσεν καὶ τὸ τῆς μονωδίας εἶδος οὐ παραλέλοιπε· καὶ γὰρ Ἀνδρομάχῃ καὶ Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ λόγους μονωδικούς περιτέθεικεν οἰκείους ἐκάστῳ προσώπῳ, ὥσπερ ἐκδιδάξαι βουλόμενος ἡμᾶς μηδὲ τούτων ἀπείρως ἔχειν. χρή τοίνυν λαβόντας παρὰ τοῦ ποιητοῦ τὰς ἀφορμὰς ἐπεξεργάζεσθαι ταύτας γνόντας τὸ θεωρήμα ἐξ ὧν ὁ ποιητὴς παρέδωκεν. τί τοίνυν ἡ μονωδία βούλεται; θρηνεῖν καὶ κατοικτιζέσθαι, κἂν μὲν μὴ προσήκων ἢ ὁ τεθνεὺς, αὐτὸν μόνον θρηνεῖν τὸν ἀπελθόντα, παραμυγνύντα τὰ ἐγκώμια τοῖς θρήνοις, καὶ συνεχῶς τὸν θρῆνον ἐμφανίζειν, ἵνα μὴ ἀπολύτως ἐγκώμιον ᾖ, ἀλλ' ἵνα πρόφασις τοῦ θρήνου ἢ τὸ ἐγκώμιον· ἂν δὲ προσήκων ᾖ, οὐδὲν ἥττον καὶ αὐτὸς ὁ λέγων οἰκτίσεται ἢ ὅτι ὀρφανὸς καταλέλειπται ἢ ὅτι ἀρίστου πατρὸς ἐστέρηται καὶ τὴν ἐρημίαν ὀδύρεται τὴν ἑαυτοῦ αὐτός. ἐὰν δὲ καὶ πόλεως τύχη προεστῶς ὁ μεταστάς, ἐρεῖς τι καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, μεταχειριζόμενος καὶ ταύτης τὰ ἐγκώμια πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι λαμπρὰ μὲν ἡ πόλις, ὃ δὲ ἐγείρας αὐτὴν ὁ πεπτωκὴς ἐστίν. ἢ οὕτω· τίς ἐπιμελήσεται, τίς διασώσει, καθάπερ ἐκεῖνος; ἐὰν δὲ νέος τύχῃ ὁ τελευτήσας, ἀπὸ τῆς ἡλικίας τὸν θρῆνον κινήσεις, ἀπὸ τῆς φύσεως ὅτι εὐφυής, ὅτι μεγάλας παρέσχεν τὰς ἐλπίδας, καὶ ἀπὸ τῶν συμβάντων, ὅτι ἀνύοντι αὐτῷ ἔμελλε μετὰ μικρὸν ὁ θάλαμος, ἔμελλον αἱ παστάδες ἀπὸ τῶν περὶ τὴν πόλιν, ὅτι ἡ πόλις ἐπίδοξος ἦν ἔξῃ τὸν προστησόμενον, τὸν δημηγορήσοντα, τὸν ἀγῶνας διαθήσοντα.

435 πανταχοῦ δὲ ἐκ μεταχειρίσεως αὐτὰ ταῦτα ἀφορμὰς ποιεῖσθαι τῶν θρήνων δεῖ. χρή τοίνυν ἐν τούτοις τοῖς λόγοις εὐθὺς μὲν σχετλιάζειν ἐν ἀρχῇ πρὸς δαίμονας καὶ πρὸς μοῖραν ἄδικον, πρὸς πεπρωμένην νόμον ὀρίσασαν ἄδικον, εἴτα ἀπὸ τοῦ κατεπείγοντος εὐθὺς λαμβάνειν· οἷον ἐξήρπασαν, οἷα κατὰ τοῦ πεσόντος ἐκώμασαν. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλάκις ταῦτα λέγωμεν, ἀπλῶς

χρήση ταύτη τῇ τέχνῃ, καὶ διαιρήσεις πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις τὸν λόγον. διαιρήσεις δὲ τὴν μονωδίαν εἰς χρόνους τρεῖς, τὸν παρόντα εὐθύς καὶ πρῶτον· μᾶλλον γὰρ ὁ λόγος κινητικώτερος εἰ ἀπὸ τῶν ἐπ' ὅψιν καὶ τῶν νῦν συμβάντων οἰκτίζει τις, εἰ τὴν ἡλικίαν ἢ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου λέγοι τις, εἰ μακρὰ νόσῳ περιπεπτωκῶς εἴη, εἰ ὀξὺς ὁ θάνατος· <ἢ> ἀπὸ τῆς συνόδου τῶν παρόντων, ὅτι συνεληλύθασιν οὐκ εἰς θέατρον εὐδαιμον, οὐκ εἰς θέαν εὐκταίαν. εἴτα ἀπὸ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, οἷος ἦν ἐν νέοις ὅτε ἦν νέος, οἷος ἐν ἀνδράσιν ἀνὴρ τυγχάνων, ὅπως ὁμιλητικός, ὅπως ἥπιος, ὅπως ἐπὶ λόγοις διαπρέπων, ὅπως ἐν νεανίσκοις καὶ ἡλικιώταις γαῦρος, οἷος ἐν κυνηγεσίῳ, οἷος ἐν γυμνασίῳ· ἀπὸ δὲ τοῦ μέλλοντος, οἷος εἶχεν ἐλπίδας ἐπ' αὐτῷ τὸ γένος, εἴτα ἀποστροφῇ χρήσῃ· ὃ γένος λαμπρὸν καὶ εὐδόκιμον ἄχρι τῆς παρούσης ἡμέρας, ἐκόμας μὲν ἐπὶ χρυσῷ καὶ ὄλβῳ καὶ εὐγενείᾳ τῇ θρυλουμένῃ, ἀλλ' ἅπαντα συνέχεεν καὶ ἀνεσκεύασεν ὁ πεσών.

436 τί τοιοῦτον κειμήλιον κέκτησαι οἷον ἀποβέβληκας; συνοδύρου οὖν καὶ πατρὶ καὶ μητρί, καὶ αὐξήσεις τὸν οἶκτον· οἷων ἐλπίδων ἐστέρηνται. καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπιχειρήσεις λέγων πάλιν, οἷος ἂν περὶ αὐτὴν ἐγένετο, οἷον ἂν παρέσχεν ἑαυτὸν εἰς φιλοτιμίαν, καὶ οἷον παρείχεν. κἂν μὲν τῶν πολιτευομένων ἦ, ἐρεῖς τούτων τὰ πολλὰ ἐν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ· εἰ δὲ τῶν μελλόντων προστατεῖν, ταῦτα ἐρεῖς ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ὅλως ἐφαρμόσεις τοῖς χρόνοις αἰεὶ τὰ ἀπὸ τῶν προσώπων. εἴτα μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους διαγράψεις τὴν ἐκφοράν, τὴν σύνοδον τῆς πόλεως· εἴθε μὲν οὖν προεπέμπετο εἰς θάλαμον, εἴθε μὲν οὖν εἰς ἀποδημίαν ἐξ ἧς ἔμελλεν ἐπανιέναι, εἴθε ἀκροασόμενοι λόγων αὐτοῦ συνεληλύθειμεν. εἴτα διατυπώσεις τὸ εἶδος τοῦ σώματος· οἷος ἦν, οἷον ἀποβέβληκε τὸ κάλλος, τὸ τῶν παρειῶν ἐρύθημα, οἷα γλῶττα συνέσταλται, οἷος ἱουλος φαίνεται μαρανθείς, οἷοι βόστρυχοι κόμης οὐκέτι λοιπὸν περίβλεπτοι, ὀφθαλμῶν δὲ βολαὶ καὶ γλῆναι κατακοιμηθεῖσαι, βλεφάρων δὲ ἔλικες οὐκέτι ἔλικες, ἀλλὰ συμπεπτωκότα πάντα. εὐδὴλον δὲ ὡς αἱ μονωδία εἰώθασιν ἐπὶ νεωτέροις λέγεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ γεγηρακόσι· τοὺς γὰρ πρεσβύτας ὡς νέους ἐν μονωδίᾳ θρηνεῖν πῶς οὐ περιττὸν ὄντως καὶ μάταιον; ῥηθεῖη δ' ἂν μονωδία καὶ ἀνδρὸς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ γυναικὶ λέγοντος· ἐχέτω δὲ μνήμην καὶ ζῶων ἀλόγων, οἷον οὐδὲ ἄλογα ζῶα, οἷον βοῦς ἢ ἵππος ἢ κύκνος ἢ χελιδὼν, ἀνέχεται χωριζόμενα ἀλλήλων, ἀλλ' ἐπισημαίνει τῇ φωνῇ ὁδυρόμενα, οἷον ὁ κύκνος ἀνείς τὸ πτερόν τῳ ζεφύρῳ δακρύει τὸν σύννομον καὶ ὁδύρεται, καὶ <ἢ> χελιδὼν τὴν μουσικὴν εἰς θρῆνον μεταβάλλει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν πετάλων τῶν δένδρων ἰζάνουσα κατοδύρεται.

437 ἔστω δὲ μὴ πέρα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπῶν ὁ λόγος διὰ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι τοὺς πενθοῦντας μακρὰς σχολῆς μηδὲ λόγων μήκους ἐν συμφοραῖς καὶ ἀκαιρίαις. ἡ μονωδία δὲ αἰεὶ ἄνετος. ΠΕΡΙ ΣΜΙΝΘΙΑΚΟΥ Δεῖ μὲν ὁμολογεῖν σε εὐθύς ἐν προοιμίῳ τῷ πρώτῳ ὅτι δεῖ τὸν λόγους κτησάμενον ἀποδοῦναι λογίῳ θεῷ τὰς χάριτας διὰ τῶν λόγων οὓς δι' αὐτὸν τὸν μουσηγέτην κεκτήμεθα, ἄλλως τε καὶ ὅτι προστάτης καὶ συνεργὸς τῆς ἡμετέρας πόλεως, οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀνέκαθεν, ὥστε διπλὴν τὴν χάριν ὀφείλεσθαι, ὑπὲρ τε τῶν λόγων ὑπὲρ τε τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τρίτον ὅτι καὶ ἄλλως ὁμολογούμενόν ἐστι δεῖν ἀνυμνεῖν τοὺς κρείττους καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς εὐφημίας μηδέποτε ῥαθυμεῖν. τὸ δεύτερον ἐργάσῃ λαβὼν τοιαύτην ἔννοιαν· Ὅμηρος μὲν οὖν πάλαι <καὶ ἐν> ὕμνοις καὶ τῇ μεγάλῃ ποιήσει τοὺς πρὸς ἀξίαν ὕμνους εἴρηκε τοῦ θεοῦ καὶ παρέλιπε τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπερβολὴν οὐδεμίαν· καὶ ὅτι αἱ Μοῦσαι καθ' Ἡσίοδον πρὸς τὴν ἀξίαν ὕμνουσιν αἰεὶ τὸν Ἀπόλλωνα· προὔλαβε δὲ καὶ Πίνδαρος ὕμνους γράφων εἰς τὸν θεὸν ἀξίους τῆς ἐκείνου λύρας· ὅμως δ' ἐπειδὴ περ εἰώθασιν οἱ κρείττους καὶ τὰς σμικροτάτας τῶν θυσιῶν ἀποδέχεσθαι, ὅταν γίγνωνται εὐαγῶς, οὐκ ἀφέξομαι δὴ καὶ αὐτὸς κατὰ δύναμιν ὕμνον ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι. εὐχομαι δὲ αὐτῷ τῷ Σμινθίῳ Ἀπόλλωνι δύναμιν ἐμποιῆσαι τῷ λόγῳ ἀρκοῦσαν πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. τρίτον· εἰ μὲν οὖν ἡρώων τινὸς

ἔμελλον λέγειν ἐγκώμιον, οὐκ ἂν διηπόρησα περὶ τῆς ἀρχῆς, οὐδ' ὅθεν δεῖ πρῶτον τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσασθαι. ἐπεὶ δέ μοι καὶ ὁ λόγος τετόλμηκεν εἰς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν, ἐδεήθην μὲν χρησμοδῆσαί μοι τὴν Πυθίαν σεισθέντων τῶν τριπόδων, ὅθεν δεῖ κατατολμῆσαι τοῦ πράγματος, ἐπεὶ δὲ κρύπτει τέως ἡμῖν τὰ μαντεύματα, τοῦτο δόξαν ἴσως τοῖς κρείττοσιν, αἰτήσω παρὰ τῶν Μουσῶν μανθάνειν, καθάπερ Πίνδαρος τῶν ὕμνων πυνθάνεται, ἀναξιφόρμιγγες ὕμνο ι, πόθεν με χρὴ τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι; δοκεῖ δ' οὖν μοι πρῶτον ἀφεμένω τέως τοῦ γένους ὕμνον εἰς αὐτὸν ἀναφθέγγεσθαι.

438 Μετὰ τὰς ἐννοίας ταύτας τὰς προοιμιακὰς ἐρεῖς εἰς αὐτὸν ὕμνον τὸν θεόν, ὅτι, ὦ Σμίνθιε Ἄπολλον, τίνα σε χρὴ προσειπεῖν; πότερον ἥλιον τὸν τοῦ φωτὸς ταμίαν καὶ πηγὴν τῆς οὐρανίου ταύτης αἴγλης, ἢ νοῦν, ὡς ὁ τῶν θεολογούντων λόγος, διήκοντα μὲν διὰ τῶν οὐρανίων, ἰόντα δὲ δι' αἰθέρος ἐπὶ τὰ τῆδε; ἢ πότερον αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν, ἢ [πότερον] δευτερεύουσαν δύναμιν; δι' ὃν σελήνη μὲν κέκτηται σέλας, γῇ δὲ τοὺς οἰκείους ἡγάπησεν ὄρους, θάλαττα δὲ οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς ἰδίους μυχοὺς. φασὶ γὰρ τοῦ χάους κατειληφότος τὰ σύμπαντα καὶ πάντων συγκεχυμένων καὶ φερομένων τὴν ἄτακτον ἐκείνην καὶ ἀμειγῇ φοράν, σὲ ἐκ τῶν οὐρανίων ἀψίδων ἐκλάμψαντα σκεδάσαι μὲν τὸ χάος ἐκεῖνο, ἀπολέσαι δὲ τὸν ζόφον, τάξιν δ' ἐπιθεῖναι τοῖς ἅπασιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν σοφῶν παισὶ φιλοσοφεῖν παραλείπω, ἣν δὲ ἀκήκοα μυθολογούντων γένεσιν, ταύτην καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν· πάντως δὲ οὐδὲ οὗτος ἀπὸ τρόπου σοι ὁ λόγος, ὃς κεκρυμμένην εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀληθεστέραν γνῶσιν. εἴτα ἐρεῖς κεφάλαιον μετὰ τὸν ὕμνον δεύτερον τὸ γένος, ἄρξῃ δὲ ἐκεῖθεν· Ζεὺς ἐπειδὴ κατέλυσε τοὺς Τιτᾶνας ἀρχὴν ἄνομον καὶ ἀκόλαστον ἄρχοντας, μᾶλλον δὲ ὥσπερ βίαιον τυραννίδα διέποντας, καὶ Ταρτάρου μυχοῖς παραδέδωκεν, τότε γένεσιν παίδων δημιουργεῖν ἐνενόησεν, μεθ' ὧν τὰ πάντα ἄριστα καταστήσειν ἔμελλεν, καὶ μίαν τῶν Τιτανίδων νύμφην ἐξελόμενος, ἐπειδὴ τοὺς πρὸς Ἥραν θεσμοὺς ἐτέροις τόκοις ἐφύλαττεν, ἐδημιούργει μετ' ἐκείνης τὸν τόκον· κάλλει μὲν γὰρ καὶ ὥρα σώματος διέφερεν, ἔπρεπε δὲ γενέσθαι μητέρα Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος.

439 καταλαμβάνει δὲ τὴν Δῆλον μέλλουσα τίκτειν ἡδέως, οἱ δὲ φασὶ τὴν Λυκίαν. καὶ λέγουσι μὲν οἱ τὴν Δῆλον εὐτυχῆσαι φάσκοντες τὴν ὑποδοχὴν ἀνασχεῖν μὲν ἐκ θαλάττης πρὸ τοῦ κρυπτομένην καὶ οὔσαν ὕφαλον, ὑποδέξασθαι <δὲ> πλανωμένην τὴν θεὸν ἐκ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς ἐπιβᾶσαν τῇ νήσῳ· Ὅμηρος δὲ οἶδε μὲν ἐν Λυκίᾳ γεννώμενον—λέγει γάρ που Λυκηγενεῖ κλυτοτόξῳ— καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον εὐτυχῆσαντα τοῦ θεοῦ τὴν γένεσιν. φασὶ δ' οὖν ἐκφανέντα τῶν ὠδίνων τὸν θεὸν λάμψαι μὲν τοσοῦτον, ὅσον ἐπισχεῖν γῆν καὶ θάλατταν καὶ οὐράνιον κύκλον, Χάριτας δὲ καὶ Ὠρας περιχορεῦσαι τὸν τόπον, καὶ τί γὰρ οὐ σύμβολον αἴσιον ἐκ γῆς καὶ θαλάττης καὶ οὐρανοῦ δειχθῆναι. ἐκ δὲ Λυκίας παρ' ἡμᾶς ἀφικέσθαι λέγουσι τὸν θεὸν καὶ καταλαμβάνοντα τὸ Σμίνθιον μαντεῖον ἐγκαταστήσαι τῷ τόπῳ καὶ κινήσαι τρίποδας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ τὸν τόπον τῆς γενέσεως τοῦ θεοῦ ζητεῖται, τῶν μὲν λεγόντων ὅτι ἐν Δήλῳ, τῶν δὲ ὅτι ἐν Λυκίᾳ, κατασκευάσεις ὅτι ἀξιόπιστος μάρτυς ὁ ποιητὴς πρὸς τὸ σαυτῷ συμφέρον, ὅτι Λυκηγενῇ αὐτὸν εἶωθεν καλεῖν [ὁ ποιητής]. ἐπάξεις ἀκολούθως ὅτι εἰκὸς ἐν Λυκίᾳ γεννηθέντα καὶ παρ' ἡμῖν πρῶτον ὀφθῆναι. οὐ γὰρ ἂν μέλλων διαβαίνειν ἐπὶ τὰς νήσους καὶ Κασταλίαν καὶ Δελφοὺς τῶν μὲν παρ' ἡμῖν ἡμέλησεν, παρὰ δὲ ἐκείνους ἔδραμεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι τιμῶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ ῥυόμενος κινδύνων φαίνεται· οὐκ ἂν δὲ τοῦτο ἐποίησε μὴ πάλαι καὶ πρότερον εὐμενῶς πρὸς τὴν χώραν διακείμενος.

440 Δελφοὶ μὲν οὖν μεγαλαυχούμενοι τὴν Πυθίαν προβάλλονται καὶ Παρνασσὸν καὶ Κασταλίαν, καὶ τὸν θεὸν μόνοι τῶν ἀπάντων αὐχοῦσιν ἔχειν, ἐγὼ δὲ εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν συνήδομαι μὲν αὐτοῖς τῆς χάριτος, οὐ μὴν κρίνω γε πράττειν αὐτοὺς τῶν παρ' ἡμῖν εὐχερέστερον· καὶ γὰρ ἡμεῖς μετέσχομεν τούτων πρῶτοι τῶν μαντείων, καὶ δεξάμενοι τὸν θεὸν τοῖς ἄλλοις

περιεπέμψαμεν, καὶ τὴν παρ' ἡμῶν ἀπορροὴν ἐκεῖνοι ἀφ' ἡμῶν κέκτηνται· ἐπίσης τε χαίρει ταῖς προσωυμίαις τῶν τόπων ὁ θεός, καὶ ὥσπερ ὁ Πύθιος, οὕτω καὶ ὁ Σμίνθιος. μετὰ ταῦτα ἔρεῖς ἐγκώμιον τῆς χώρας, ὅτι εἰκότως δὲ τὴν ἡμετέραν χώραν ἠγάπησεν ὁ θεός, ἰδὼν αὐτὴν κάλλει διαφέρουσιν· ἐν ᾧ καὶ ἐκφράσεις τὴν χώραν οἷα ἐστίν, οὐκ ἀκριβῶς μὲν, ἐπεξιὼν [τῇ χώρᾳ, γράφει] δὲ τῆς χώρας ἃ δυνατόν κινῆσαι τὸν ἀκροατὴν, τὰ μᾶλλον ἐξαίρετα λέγων. εἴτα μετὰ τὴν χώραν ἐπάξεις ἀκολούθως, ὅτι τοιγάρτοι καὶ τιμῶν καὶ συμμαχῶν τοῖς ἡμετέροις διετέλεσεν, ἐν πολέμοις, ἐν χρησιμώδαις διαφθείρων παντοδαπῶς τοὺς πολεμίους. εἴτα μετὰ τοῦτο τὸ κεφάλαιον πάλιν διαιρήσεις εἰς τέσσαρα μέρη τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ ἐρεῖς οὕτως· ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἡ μνήμη τῆς χώρας παρήνεγκεν ἡμᾶς τῆς συνεχοῦς μνήμης τοῦ θεοῦ, διόπερ ἐπανακτέον πάλιν. διὰ τοῦτο δὲ μετὰ τὴν γένεσιν εὐθὺς ἐμνημονεύσαμεν τῆς χώρας, ἵνα μήτε ἀπόλυτος ὕμνος γένηται [ὕμνους γὰρ καλοῦσι τὰ τῶν θεῶν ἐγκώμια], μήτε κοινὸς ἀπλῶς πρὸς πᾶσαν θεῶν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἵνα ἔχη τὸ ἴδιον τοῦ Σμινθιακοῦ ἐκ τοῦ τόπου. τίνες γοῦν εἰσιν αἱ δυνάμεις τοῦ θεοῦ; τοξική, μαντική, ἱατρική, μουσική.

441 Μέλλων οὖν ἄρχεσθαι μιᾶς δυνάμεως προοιμιάση πρῶτον (καλῶς δ' ἂν ἔχοι τῆς τοξικῆς πρώτης, ἐπειδὴ καὶ ταύτης πρώτης ἄψασθαι λέγεται μετὰ τὴν γένεσιν)· βούλομαι δὲ τὰς ἀρετὰς μὴ πάσας ἅμα, μηδὲ συναθροίσας τῷ λόγῳ δοκεῖν συγχεῖν, ἀλλὰ διελόμενος χωρὶς καθ' ἐκάστην περὶ αὐτῶν διελθεῖν ὅσον οἷόν τε μνησθῆναι· οὐ γὰρ εἰπεῖν ἅπαντα ῥάδιον. λέγεται τοίνυν, ἐπειδὴ πρῶτον ἀγωνισμάτων εἶχετο τὰ τόξα μεταχειρισάμενος καὶ τὴν φαρέτραν λαβὼν, τούτοις γὰρ αὐτὸν ὥπλισεν ὁ πατήρ, ἀμύνεσθαι τῆς τόλμης τὸν Τιτυόν, ἀνθ' ὧν εἰς τὴν μητέρα ἠσέβησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν, Πύθωνά τε κατειληφότα Δελφούς κτεῖναι τοῖς ἑαυτοῦ βέλεσιν. ἵνα δὲ Πύθων ὅστις ἦν εἴπω, μικρὸν ἀναλήψομαι. ἤνεγκεν ἡ γῆ δράκοντος φύσιν οὔτε λόγῳ ῥητὴν οὔτε ἀκοῇ πιστευθῆναι ῥάδιον· οὗτος πᾶσαν λυμαινόμενος γῆν, ὅση πρόσσοικος Δελφοῖς καὶ Φωκίδι, καταλαμβάνει τὴν Παρνασσόν, ὅρος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ μέγιστον, οὐκ Ὀλύμπου χεῖρον οὐδ' Ἰδης τῆς ἡμετέρας λειπόμενον. τοῦτο τοίνυν ἐκάλυπτε μὲν ταῖς σπειραῖς καὶ τοῖς ἐλιγμοῖς, καὶ ἦν τοῦ ὄρους γυμνὸν οὐδέν, τὴν κεφαλὴν ὑπὲρ αὐτὴν τὴν ἄκραν ἔχων, ἄνω μετεωρίζων πρὸς αὐτὸν τὸν αἰθέρα. καὶ ἡνίκα μὲν πίνειν ἔδει, ποταμοὺς ὀλοκλήρους ἐδέχετο, ἡνίκα δ' ἐσθίειν, πάσας ἀγέλας ἠφάνιζεν· οὗτος ἀβάτους μὲν ἐποίει Δελφούς τοῖς ἅπασιν, ᾧκει δὲ τὸν τόπον οὐδεὶς, ἦν δὲ τὸ θέμιδος μαντεῖον ἔρημον. ἄτοπα δὲ καὶ ἀμήχανα ὁ θεὸς τοὺς ἀνθρώπους πάσχειν ὑπολαβὼν καὶ βουλόμενος πανταχόθεν αὐτοῖς θεσπίζειν τὰ συμφέροντα δι' ὧν ὁ βίος εὐδαιμονεῖν ἔμελλε, κτείνει καὶ τοῦτον μιᾶ τοξείᾳ ταῖς αὐταῖς ἀκίσιν καὶ βέλεσι.

442 τὰ δὲ παρ' ἡμῖν ἀγωνίσματα τίς ἂν εἴποι τοῦ θεοῦ κατ' ἀξίαν, τὰ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν ἀσεβούντων εἰς τοὺς θεούς, τὰ κατὰ τοῦ Πηλέως μῆνιδι τῶν περὶ Ἑκτορα τολμηθέντων παρανόμων· καὶ ὅτι κυνηγέτης ὁ θεὸς καὶ τοῖς τόξοις αἰρεῖν εἴωθε τὰ θηρία, καὶ ὅτι τοξικὴν αὐτὸς εὔρε πρῶτος ἅμα τῇ ἀδελφῇ τῇ Ἀρτέμιδι. Μέλλων δὲ ἐμβάλλειν εἰς ἕτερον κεφάλαιον ὁμοίως ἐρεῖς τοῦ θεοῦ τὸ μέγιστον καὶ ἐξαίρετον, ὅτι μάντις, ἐνταῦθα δὲ καὶ θέσιν διὰ βραχέων περανεῖς, ὅτι ἀγαθὸν ἡ μαντική, καὶ διὰ ταύτης τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων κατορθοῦσθαι πέφυκε, ταύτην δὲ μάλιστα Ἀπόλλων ἐτίμησε καὶ ἐθαύμασε· καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν τριπόδων θεσπίζων ᾧκισε τὴν ἡπειρον, ᾧκισε δὲ τὴν θάλασσαν, νῦν μὲν εἰς Λιβύην ἐκπέμπων, νῦν δὲ οἰκίζων τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Ἀσίαν, τὴν ἑῶαν πᾶσαν. τοῦτο δὲ τὸ μέρος αὐξήσεις τῷ μεγέθει τῶν ἐγκωμίων ἐπεργαζόμενος, ὅτι ἐκινδύνευσεν μὲν ἀοίκητος εἶναι γῆ πᾶσα, εἰ μὴ τὰ μαντεῖα τοῦ θεοῦ πανταχοῦ δὴ γῆς ἐπεφοίτησε παρ' ἡμῶν, ἐκ Δελφῶν, ἐκ Μιλήτου· ἐν ᾧ μέρει, ἐάν τι μάθης ἐκ πατρίων ἐνεργήσαντα τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν μαντευμάτων, πρόσθε. Μετὰ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἄλλο τῶν πράξεων, ὅτι μουσικὸς ὁ θεός, ἐνταῦθα καιρὸν ἔξεις, ὅπως μὲν κατ' οὐρανὸν μέσος ἐν μέσοις θεοῖς πλήττει τὴν λύραν, ὅπως δὲ μετὰ τῶν Μουσῶν ἐν Ἑλικῶνι καὶ ἐπὶ τῆς Πιερίας.

καὶ φιλοσοφήσεις μετρίως ἐνταῦθα· εἰ δὲ δεῖ καὶ τὸν ἀπορρητότερον λόγον εἰπεῖν, ὃν φιλοσόφων παῖδες πρεσβεύουσι, λέγουσιν αὐτὸν [μὲν] ὄντα τὸν ἥλιον μουσικῇ μὲν αὐτὸν κινεῖσθαι, κατὰ μουσικὴν δὲ περιδινεῖν περὶ αὐτὸν τὸν πόλον, καὶ δι' ἀρμονίας ἅπαντα τὸν κόσμον διοικεῖν.

443 οὐ μὴν ἄλλ' ἐπειδὴ ταῦτα τοῖς θεολόγοις παρεῖναι δεῖ, λέγωμεν μᾶλλον τὰ γνωριμώτατα· ὁ γὰρ Ὀρφεὺς ὁ δι' αὐτὸν εὐδόκιμος εἰς τοσοῦτον εὐμουσίας προῆλθεν, ὥστε καὶ θηρία συλλέγειν, εἰ πλῆττοι τὴν λύραν, καὶ λίθους κινεῖν καὶ πᾶν ὅτιοῦν καταθέλγειν πιπτούσης εἰς αἴσθησιν αὐτῶν τῆς ἀρμονίας. Ἀμφίωνος μνημονεύσεις, Ἀρίονος, ὅτι ὁ μὲν τὰς θήβας ἐτείχισε τῇ λύρᾳ τὰς πέτρας μετάγων, ὁ δὲ τὸ Τυρρηνικὸν ἔπλευσεν ἐπὶ δελφίνος ὀχούμενος. ἀνοίσεις δὲ τὰ ἐγκώμια ἐπὶ τὸν μουσηγέτην, ὡς παρ' ἐκείνου λαμβανόντων τὴν μουσικὴν. Μετὰ δὲ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ θεοῦ ἤξεις ἐπὶ τὴν τετάρτην, ὅτι καὶ ἰατρός, αἰεὶ δὲ προοιμιάσῃ καθ' ἐκάστην τῶν ἀρετῶν, ὡς μὴ δοκεῖν μικρὰ μηδὲ φαῦλα τὰ ῥηθησόμενα· αἱ γὰρ διὰ μέσων τῶν λόγων ἔννοιαι προοιμιακαί, προπαρασκευάζουσαι τὸν ἀκροατὴν καὶ προσεχέστερον διατιθεῖσαι, ταῖς ὑποθέσειςιν αὐξήσεις ἐργάζονται. οὐκοῦν ἐρεῖς ὅτι καὶ τὴν ἱατρικὴν ταύτην ὁ θεὸς ἡμῖν ἐξεῦρεν· ἐν ᾧ καὶ θέσιν ἐρεῖς ὅτι διαφθειρομένου τοῦ γένους ταῖς νόσοις καὶ τοῖς πόνοις κατοικτεῖρας ἡμᾶς τὴν ἱατρικὴν ἐξεῦρεν, ἥς τί ἂν γένοιτο τοῖς ἀνθρώποις χρησιμώτερον; τίς μὲν γὰρ ἂν εἰργάσατο γῆν, τίς ἂν ἔπλευσε θάλασσαν, τίς δ' ἂν πόλεις ἔκτισε, τίς δ' ἂν νόμους ἡμῖν ἔθηκε μὴ τῆς ἱατρικῆς παρελθούσης; ὅθεν καὶ παιᾶνα αὐτὸν καὶ πέπον καὶ ἀλαλκέα ὀδυνῶν καὶ σωτῆρα καλεῖν εἰώθασι καὶ ποιηταὶ καὶ <συγγραφεῖς> σύμπαντες. θήσεις δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν Ἀσκληπιοῦ γένεσιν· βουλόμενος δὲ αὐξῆσαι τὴν τέχνην ὁ θεὸς καὶ μεταδοῦναι ταύτην τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν Ἀσκληπιοῦ γένεσιν ἐδημιούργησεν, ἥς πῶς ἂν τις κατ' ἀξίαν μνησθεῖη; ζητήσεις δὲ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν κεφαλαίων τῶν πατρίων τινὰ καὶ τῶν μυθευομένων καὶ προσθήσεις, ἵνα μᾶλλον οἰκεῖον γένηται.

444 μετὰ ταῦτα κεφάλαιον θήσεις τοιοῦτον περὶ τῆς πόλεως, ὅτι τοιγαροῦν Ἀλέξανδρος τὴν Εὐρώπην χειρωσάμενος καὶ διαβεβηκὼς ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἤδη, ἐπειδὴ προσέβαλε τῷ ἱερῷ καὶ τοῖς τόποις, σύμβολα μὲν ἐκίνησεν ἐπὶ τὴν κατασκευὴν τῆς πόλεως, τοῦ θεοῦ ταῦτα καταπέμποντος, καὶ κατασκευάζει τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν, καθιερώσας αὐτὴν Ἀπόλλωνι τῷ Σμινθίῳ, δίκαιον αὐτοῦ προφαίνοντος κρίνας αὐτοῦ δεῖν κατοικίζειν πόλιν, καὶ τὸν τόπον <τὸν> πάλαι τῷ θεῷ καθιερωμένον μὴ περιῖδεῖν ἔρημον καὶ ἀοίκητον τὴν χώραν. τοιγάρτοι καὶ ἡμεῖς πειρώμενοι αἰεὶ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας τε καὶ εὐμενείας οὐ ῥαθυμοῦμεν τῆς περὶ αὐτὸν εὐσεβείας, καὶ ὁ μὲν διατελεῖ καρπῶν ἀφθόνων διδοὺς φορὰν καὶ ρυόμενος κινδύνων, ἡμεῖς δὲ ὕμνοις ἱλασκόμεθα· τοιγάρτοι κρεῖττονα ἀγῶνα τὸν ἱερὸν τοῦτον διὰ ταῦτα τίθεμεν καὶ πανηγύρεις συγκροτοῦμεν καὶ θύομεν, χάριτας ἐκτινύνντες ἀνθ' ὧν εὖ πάσχομεν. καὶ διαγράψεις τὴν πανηγυριν, ὁποῖα καὶ ὅπως πλήθουσα ἀνθρώπων συνιόντων, καὶ ὅτι οἱ μὲν ἐπιδείκνυνται τὰς αὐτῶν ἀρετὰς ἢ διὰ λόγων ἢ διὰ σώματος εὐεξίας, καὶ τὰ τοιαῦτα, οἱ δὲ θεαταί, οἱ δὲ ἀκροαταί· καὶ διὰ βραχέων ἐργάσῃ θέσιν, ὡς Ἰσοκράτης ἐν τῷ Πανηγυρικῷ, λέγων ὅσα ἐκ τῶν πανηγύρεων καὶ τούτων τῶν συνόδων εἴωθεν <ἀγαθὰ γίνεσθαι>. καθόλου δέ σοι ἔστω τὸ τοιοῦτο θεώρημα ἐν τοῖς τοιούτοις, λέγω δὴ τοῖς ὁμολογουμένοις ἀγαθοῖς ἥτοι ἐνδόξοις προτάττειν μὲν τὴν θέσιν, οἷον ὅτι καλὸν ἢ μουσικὴ, καλὸν ἢ τοξικὴ, καλὸν ἢ πανηγυρίς, ἐπάγειν δὲ τὰ καθ' ἕκαστον· οὐ μὴν ἐνδιατρίψεις ταῖς θέσεσι ταύταις, ἐπειδὴ δοκοῦσιν ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ πλείους εὐρίσκεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς πανηγύρεως ἐκφράσεις τὸν νεῶν· εἰ μὲν ὑψηλὸς εἴη οἶον ἀκροπόλει ἐξεικαστέος, ὡς μεγέθει μὲν τοὺς τοιούτους καὶ ὑπερμεγέθεις ὑπερφέρων, ὕψει δὲ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρῶν· εἰ δὲ ἐναρμόνιος εἴη ἢ ἐκ λίθου τοῦ [τῶν ὀρῶν] καλλίστου, ἔτι τοίνυν τὴν τοῦ νεῶ στιλπνότητα καὶ τὴν αὐγὴν τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη; καὶ τὴν ἀρμονίαν τοῦ λίθου εἴποις ἂν τῇ λύρᾳ τοῦ Ἀμφίωνος συντεθεῖσθαι.

ποῖα μὲν οὕτω τείχη Βαβυλώνια κατεσκευάσθη [καὶ λέγεται]; ποῖα δὲ τείχη Θηβαῖα; ποῖος νεὼς τῶν παρ' Ἀθηναίοις; τάχα που καὶ αὐτῇ τῇ λύρᾳ τοῦ θεοῦ καὶ τῇ μουσικῇ συνετέθη· τὰ μὲν γὰρ Λαομέδοντος τείχη Ἀπόλλων καὶ Ποσειδῶν κατασκευάσαι λέγονται, τὸν δὲ παρ' ἡμῖν νεὼν Ἀπόλλων σὺν Ἀθηνᾶ καὶ Ἥφαιστῳ μᾶλλον δεδημιούργηκεν. ἐπὶ τούτοις ἐκφράσεις τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ παραβάλλων τῷ Ὀλυμπίῳ Διί, καὶ Ἀθηνᾶ τῇ ἐν ἀκροπόλει τῶν Ἀθηναίων. εἴτα ἐπάξεις, ποῖος Φειδίας, τίς Δαίδαλος τοσοῦτον ἐδημιούργησε ξόανον; τάχα που ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἄγαλμα τοῦτ' ἐρρύη. καὶ ὅτι ἐστεφάνωται δάφναις, φυτῷ προσήκοντι τῷ θεῷ κατὰ Δελφούς. καὶ τὸ ἄλλος ἐκφράσεις καὶ ποταμούς τοὺς ἐγγὺς καὶ τὰς πηγὰς· καὶ ὅτι οὐ πολὺ τὸ διάστημα, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ ἄνοδος ἢ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἱερὰ καὶ ἀνακειμένη Ἀπόλλωνι. Μέλλων δὲ πληροῦν τὴν ὑπόθεσιν χρῆσι ἀνακλητικοῖς ὀνόμασι τοῦ θεοῦ οὕτως· ἀλλ' ὦ Σμίνθιε καὶ Πύθιε, ἀπὸ σοῦ γὰρ ἀρξάμενος ὁ λόγος εἰς σέ καὶ τελευτήσει, ποίαις σέ προσηγορίαις προσφθέξομαι; οἱ μὲν σέ Λύκειον λέγουσιν, οἱ δὲ Δήλιον, οἱ δὲ Ἀσκραῖον, ἄλλοι δὲ Ἄκτιον, Λακεδαιμόνιοι δὲ Ἀμυκλαῖον, Ἀθηναῖοι πατρῶον, Βραγχιάτην Μιλήσιοι· πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶσαν χώραν καὶ πᾶν ἔθνος διέπεις καὶ καθάπερ τὸν οὐρανὸν περιχορεύεις ἔχων περὶ σεαυτὸν τοὺς χοροὺς τῶν ἀστέρων, οὕτω καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν διέπεις· Μίθραν σε Πέρσαι λέγουσιν, Ὡρον Αἰγύπτιοι (σὺ γὰρ εἰς κύκλον τὰς ὥρας ἄγεις), Διόνυσον Θηβαῖοι, Δελφοὶ δὲ διπλῇ προσηγορίᾳ τιμῶσιν, Ἀπόλλωνα καὶ Διόνυσον λέγοντες· περὶ σέ θοῦραι, περὶ σέ Θυάδες, παρὰ σοῦ καὶ σελήνη τὴν ἀκτῖνα λαμβάνει, Χαλδαῖοι δὲ ἄστρον ἡγεμόνα λέγουσιν· εἴτε οὖν ταύταις χαίρεις ταῖς προσηγορίαις, εἴτε τούτων ἀμείνοσι, σὺ μὲν ἀκμάζειν ἀεὶ ταῖς εὐδαιμονίαις τὴν πόλιν τήνδε δίδου, ἔσαεὶ δὲ τήνδε συγκροτεῖσθαί σοι τὴν πανήγυριν· νεῦσον δὲ καὶ χάριν τοῖς λόγοις· παρὰ σοῦ γὰρ καὶ οἱ λόγοι καὶ ἡ πόλις.